

**5-6 YAŞINDA ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN GELENEKSEL
ANNE VE BABA ROLLERİ İLE EBEVEYNLİĞE YÖNELİK
TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Sibel Maden

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (.....) ay sonra tezden fotokopi çektirilebilir.

YAZARIN

Adı: Sibel

Soyadı: Maden

Bölümü: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: 5-6 Yaşında Çocuğu Olan Ebeveynlerin, Geleneksel Anne Ve Baba Rollerı İle Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

İngilizce Adı: Investigation Of Parents' Attitudes Towards Parenting With Traditional Mother And Farher Roles

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Sibel Maden

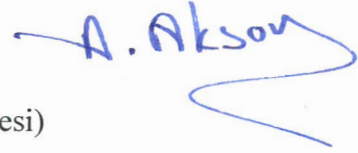
İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sibel Maden tarafından hazırlanan “5-6 Yaşında Çocuğu Olan Ebeveynlerin, Geleneksel Anne Ve Baba Rollerı İle Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi“ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliğı /oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY

(Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Abide GÜNGÖR AYTAR

(Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç.Dr. Fatma Elif KILINÇ

(Çocuk Gelişimi Bölümü, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 19/11/2019

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başladığım günden bu güne araştırma konumun belirlenmesinde ve araştırmamın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini sabırla paylaşarak, bana rehberlik eden ve yol gösteren, çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ayşe Belgin Aksoy'a en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Araştırmamın istatistiksel analizleri konusunda bana yardımcı olan çok kıymetli hocam Doç. Dr. Tülin Otbiçer Acar'a en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Bana öğrettikleri her kelime için eğitim hayatım boyunca dersime giren tüm öğretmenlerime en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Hayatımın her anında maddi ve manevi olarak bana destek olan, aile kavramının ne kadar önemli olduğunu her zaman hissettiren babam Murat Maden, annem Nergül Maden, kardeşim Ferhat Maden ve sevgili eşi Gülveda Maden'e çok teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca desteklerini esirgemeyen ve tezimin her aşamasında yanımda olan, moral ve motivasyonumu yükselten tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesine katkı sağlayan anne ve babalara, okulöncesi öğretmenlerine, müdür yardımcıları ve müdürlere teşekkür ederim.

Ankara, 2019

Sibel MADEN

**5-6 YAŞINDA ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN, GELENEKSEL
ANNE VE BABA ROLLERİ İLE EBEVEYNLİĞE YÖNELİK
TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sibel Maden

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Aralık 2019

ÖZ

Bu çalışmada 5-6 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin, geleneksel anne ve baba rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel (korelasyonel) tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda, Adana ili Ceyhan ilçesinde yer alan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulu ve anasınıflarına devam eden ve 5- 6 yaşında çocukları olan 470 anne ve 450 baba yer almıştır. Araştırmada anne ve babaların kişisel bilgilerini almak için “ Kişisel Bilgi Formu” anne ve babaların geleneksel annelik ve babalık rollerini değerlendirmek amacıyla “Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği” ve “Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği” anne ve babaların ebeveynliğe yönelik doyum, yeterlilik, ilgisini ölmek amacıyla “ Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği (Anne ve Baba Formu)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Kolmogorov Smirnov testi, Spearman korelasyon katsayısı, Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; geleneksel annelik rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum düzeyleri arasında; geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annelerin, öğrenim durumlarına, mesleklerine, medeni durumlarına, sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel annelik rolleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ancak babaların, yaşı, öğrenim durumu, mesleği, medeni durumu, yetiştikleri aile yapısı, sahip

oldukları çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve çocuğu ile birlikte yaşıyıp yaşamama durumuna göre babalık rolleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Annelerin, öğrenim durumlarına, mesleklerine, yetiştikleri aile yapısına, sahip oldukları çocuk sayısına, çocuklarının cinsiyetine; babaların, öğrenim durumu, mesleği, sahip oldukları çocuk sayısı, çocuğu ile birlikte yaşıyıp yaşamama durumlarına göre ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler : Geleneksel annelik ve babalık rolleri, ebeveynliğe yönelik ilgi, doyum, yeterlilik.

Sayfa Adedi : 125

Danışman : Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY

**INVESTIGATION OF PARENTS' ATTITUDES TOWARDS
PARENTING WITH TRADITIONAL MOTHER AND FATHER
ROLES**

(Master's Thesis)

Sibel Maden

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

December, 2019

ABSTRACT

In this study, it was aimed to investigate the traditional parents' roles and attitudes towards parenting between 5-6 years old children. Correlational scanning model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group consisted of 470 mothers and 450 fathers with 5-6 years old children attending kindergartens affiliated to the Directorate of National Education in Ceyhan district of Adana. In the research, Bilgi Personal Information Form "was used to obtain the personal information of parents. Traditional Motherhood Role Scale and Traditional Fatherhood Role Scale were used to evaluate the traditional motherhood and fatherhood roles of parents. In order to measure parental satisfaction, competence and interest of parents, Parenting Attitude Scale ((Mother and Father Form) was used. Kolmogorov Smirnov test, Spearman correlation coefficient, Kruskal Wallis test and Mann Whitney U test were used for data analysis. As a result of the research; Traditional motherhood roles and attitudes towards parenting were found to be adequate; a significant difference was found between satisfaction and interest levels of traditional paternity roles and attitudes towards parenting. A significant difference was found between the mothers' traditional maternal roles according to their education, occupation, marital status and the number of children they had. However, no significant difference was found between the fathers' roles according to age, education, occupation, marital status, family structure, number of children, gender and whether or not to live together with the

child. There were significant differences between the attitudes of mothers towards parenting according to their educational status, occupation, family structure, number of children, gender of their children. Significant differences were found between attitudes towards parenting according to educational status, occupation, number of children they had and whether or not they lived together with their children.

Keywords : Traditional parenting roles, parenting interest, satisfaction, competence

Number Of Pages :125

Supervisor : Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Toplumsal Değişme ve Toplumsal Cinsiyet.....	9

2.1.1. Toplumsal Değişme.....	9
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet	10
2.2. Aile ve Yapısı.....	11
2.2.1. Ailenin Tanımı ve Özellikleri.....	11
2.2.2. Ailenin Tarihsel Gelişimi.....	12
2.2.3. Ailenin İşlevleri	13
2.2.4. Geçmişten Günümüze Değişen Aile Yapısı	14
2.2.4.1. Aile Yapısı.....	14
2.2.4.2. Geleneksel Geniş Aile	15
2.2.4.3. Modern Çekirdek Aile.....	15
2.2.4.4. Aileye Alternatif Yaşam Biçimleri ve Yeni Aile Türleri	16
2.3. Ebeveynlik Roller.....	17
2.3.1. Annelik Rolü.....	18
2.3.1.1. Annelik Rolü	18
2.3.1.2. Annelik Rolünü Etkileyen Etmenler	19
2.3.1.3. Annenin Çocuğun Gelişimine Etkileri.....	21
2.3.2. Babalık Rolü.....	22
2.3.2.1. Babalık Rolü.....	22
2.3.2.2. Babalık Rolünü Etkileyen Etmenler	23
2.3.2.3. Babanın Çocuğun Gelişimine Etkileri.....	25
2.4. Ebeveynliğe Yönelik Tutum.....	27
2.4.1. Ebeveynlik Tutumu	27
2.4.2. Ebeveynliğe Yönelik Yeterlilik Algısı.....	28
2.4.3. Ebeveynlik İlgisi.....	31
2.4.4. Ebeveynlik Doyumu.....	32
2.5. İlgili Araştırmalar	32
2.5.1. Geleneksel Annelik ve Babalık Rolü ile İlgili Araştırmalar	32

2.5.2. Ebeveynliğe Yönelik Tutum ile İlgili Araştırmalar	37
BÖLÜM III	43
YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Çalışma Grubu.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.4. Kişisel Bilgi Formu	46
3.5.1. Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği	46
3.5.2. Geleneksel Annelik Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Sınaması	47
3.5.3. Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği.....	49
3.5.4. Geleneksel Babalık Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Sınaması.....	49
3.5.5. Ebeveynlere Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu	51
3.5.6. Ebeveynlere Yönelik Tutum Ölçeği-Baba Formu	52
3.5.7. Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlilik Sınaması.....	53
3.5. Verilerin Toplanması.....	54
3.6. Verilerin Analizi.....	54
BÖLÜM IV.....	55
BULGULAR VE TARTIŞMA	55
BÖLÜM V	79
SONUÇ VE ÖNERİLER	79
5.1. Sonuç	79
5.2. Öneriler	82
KAYNAKÇA	84
EKLER	100
EK 1. Gazi Üniversitesi Araştırma İzni	101
EK 2. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ceyhan İlçesi Araştırma İzni.....	102

EK 3. Kişisel Bilgi Formu.....	103
EK 4. Geleneksel Annelik Ve Babalık Rolü Ölçeği Kullanım İzni.....	105
EK 5. Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği (Anne Ve Baba Formu) Kullanım İzni .	106
EK 6. Adana İli Ceyhan İlçesinde Araştırmaya Katılan Okullar ve Araştırmaya Katılan Anne ve Baba Sayıları Listesi	107

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Anne ve Babaların Kişisel Özelliklerinin Dağılımı</i>	44
Tablo 2. <i>Geleneksel Annelik Roller Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları</i>	47
Tablo 3. <i>Annelik Rol Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri</i>	48
Tablo 4. <i>Geleneksel Babalık Roller Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları</i>	49
Tablo 5. <i>Babalık Rol Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri</i>	50
Tablo 6. <i>Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinin Alt Ölçek ve Toplam Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları</i>	53
Tablo 7. <i>Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinde Anne ve Baba Formu İçin Madde Geçerlilik Katsayıları</i>	53
Tablo 8. <i>Geleneksel Annelik - Babalık Rollerinin ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarının Ortalamaları ile Birlikte Ölçek Puanlarının Normal Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları</i>	55
Tablo 9. <i>5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Geleneksel Annelik Rolü ile Ebeveynliğe yönelik Yeterlilik, Doyum ve İlgi Düzeylerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	56
Tablo 10. <i>5-6 Yaş Çocukların Geleneksel Babalık Rolü ile Ebeveynliğe Yönelik Yeterlilik, Doyum ve İlgi Düzeylerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	58
Tablo 11. <i>5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Yaşlarına Göre Geleneksel Annelik - Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları</i>	60
Tablo 12. <i>5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Geleneksel Annelik -Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları</i>	62

Tablo 13. 5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Mesleklerine Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	65
Tablo 14. Anne-Babaların Medeni Durumlarına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	68
Tablo 15. Anne-Babaların Yetiştikleri Aile yapısına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	70
Tablo 16. 5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	71
Tablo 17. Anne-Babalarının Çocuklarının Cinsiyetine Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	75
Tablo 18. Anne-Babalarının Çocuğu ile Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Geleneksel annelik rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği	48
<i>Şekil 2.</i> Geleneksel babalık rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği	51

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplum; belirli bir coğrafya da birbirleriyle etkileşim halinde bulunan, bir kültürü paylaşan insanlar anlamına gelir (Macionis, 2012). Toplamlar, belirli bir kültürel mirası paylaşarak bu mirası nesilden nesile aktarmaktadır. Bu ortak kültürü paylaşan insanlar, alışkanlıkları becerileri ve tarzları ile kendi yaşam biçimlerini şekillendirir (Schaefer, 2013, s. 53). Toplumsal değişme ise bir toplumun davranış şekillerinde ve kültürlerinde zaman içerisinde değişen farklılaşmalardır (Schaefer, 2013, s. 499). Dünyada başlayan sanayi devrimi bütün dünyayı etkisi altına alarak etkili bir değişime neden olmuştur. Bilimsel buluşların gerçekleşmesi, teknolojinin gelişimi, toplumların yaşam şekillerini ve kültürünü etkilemiştir. Makineleşme ile birlikte üretimin artması, sanayileşmenin de önünü açmıştır. Bu sanayileşme sosyal hayatın da merkezi haline gelerek ailenin geleneksel işlevini, değerini ve aile içerisindeki rolleri değiştirmiştir (Macionis, 2012; Schaefer, 2013; Yörükoğlu, 1992). Türk Dil Kurumuna göre aile; evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük yapıdır. Aile kavramı tüm toplum yapılarında vardır ancak her toplumun aile kavramını tanımlaması ve aile perspektifi farklıdır. (Macionis, 2012; Kurt, 2013). Aile kendi içinde yaşadığı kültürü kuşaktan kuşağa aktarır. Bu açıdan aile çocuğun sosyal- kültürel gelişimini de etkiler. (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Özgüven, 2010).

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasının ardından Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile birlikte ülkemiz Batılaşıma ve modernleşme sürecine girmiştir. Bu toplumsal değişim aile yapılarını da etkilemiştir. Cumhuriyet döneminde ataerkil geniş aileden modern çekirdek aileye doğru bir geçiş yaşanmıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2011; Yörükoğlu, 1992; Zincirkıran, 2013). Geniş aile; akrabalık ve kanbağı ile bağlı olan ve hane içerisinde birçok kişiden oluşan bir aile yapısıdır (Doğan, 2009, s. 4). Bu aile yapısında üç kuşak bir arada yaşar ve aile içerisinde hiyerarşi vardır. Edinilen mallar tüm akrabalarıdır ve ailedeki erkek liderin denetimindedir. Erkek lider evi yönetir ve ailenin geçimini sağlar. Ailede yardımlaşma, dayanışma ve güven vardır. Aile dışarıdan gelecek olan tehlikelere karşı kendini korur. Kişiler evlense bile ailenin yanında yaşar. Sorumlulukları az olsa da özgürlükleri kısıtlıdır. Kadına verilen değer azdır ve kadın itaatkârdır (Dündar, 2018; Özgüven, 2010; Yıldırım, 2011; Yörükoğlu, 1992). Sanayileşme süreci köyden kente göçlere neden olmuş ve geniş aile yapısını değiştirerek çekirdek aileye doğru bir dönüşüm başlatmıştır. Bu dönüşüm ataerkil aile yapısını etkileyerek kadın ve erkeğin eşit olduğu bir yönetim anlayışını geliştirmiştir (Dündar, 2018; Zincirkıran, 2015). Çekirdek aile yapısı; anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşur (Doğan, 2009, s.5). Çekirdek aile yapısı bir şehir ailesidir ve bu aile yapısında samimiyet ve yakınlık vardır. Çocuğun yetiştirilmesinden anne ve baba sorumludur. Erkeğin oteritesine dayalı bir ilişkiden çok eşler arasında iyi niyet ve yardımlaşma vardır (Dündar, 2018; Yıldırım, 2011; Yörükoğlu, 1992).

Günümüzde aile kavramı büyük bir değişim geçirmiştir. Boşanmalar, evlenmeden birlikte yaşamalar, geç yaşlarda evlenmeler ve evlilik dışı birliktelikler artmıştır. Bu yüzden aile yapıları tek tip olmaktan çıkarak yeni aile yapıları ve yaşam biçimleri oluşturmuştur (Dündar, 2018; Kurt, 2013). Ailedeki bu değişim hem annelik ve babalık rollerinin farklı şekillerde yaşanmasına hem de çocuğun farklı şekillerde algılanmasına sebep olmuştur. Ayrıca çocuğa verilen değer ve çocuğun aile içindeki yeri, çocuğun sorumluluk ve bakımının gerçekleştiriliş şeklini de değişime uğratmıştır (Kılıçgün, 2015).

Annelik davranışları çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi açısından oldukça önemlidir (Akyol, 2015; Brunton ve Russell, 2008; Swain, Lorberbaum, Kose ve Strathearn, 2007). Çevresel ve biyolojik etmenler annelik davranışlarını etkiler. Bu etki annenin annelik rollerini şekillendirir (Esel, 2010; Rubin, 1984). Yavuzer (2010) annelik kavramını, duygusal olgunluğa ve ebeveynlik bilincine ulaşmış olma olarak açıklamaktadır. Günümüzde annelik rolü yeni anlamlar kazansa da geleneksel içeriğini korumaktadır (Currie, 2009; Göbenli, 2003; Sever, 2015; Pınar, Doğan, Algier, Kaya, & Çakmak, 2009;

Özer, 2014). Annelik rolünü etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar; anne olmaya karar verme, bebeğin doğumu ile birlikte yaşanan kaygı, korku, annenin yeni rol ve sorumlulukları ile birlikte yaşadığı stres, sosyal ekonomik durum, babanın çocuğu ile ilgilenmemesi, eş ilişkilerinin zayıflığı, annenin sosyalleşememesi, loğusalık depresyonu, annenin çevresi gibi durumlardır (Akyol, 2015; Nelson, 2003;Yavuzer, 2014).

Türk Dil Kurumu (2019) sözlüğünde; baba kavramı “Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek” olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu babanın daha çok biyolojik yönüne vurgu yaparken toplumda babalık kavramına yüklenen roller farklılık göstermektedir.

Çocuğun gelişi ile birlikte babanın babalık kimliği ortaya çıkar ve babanın hayatında önemli değişimler yaşanır. Baba babalık rolüne uyum sağlamaya çalışır (Erden, 2017). Bu role uyum sağlarken de babalık rollerini etkileyen birçok etmen vardır. Babaların; mesleği, öğrenim durumu, sosyal ve kültürel çevresi, aile yapısı, ilk kez baba olma yaşı, sosyal ekonomik durumu, eş desteği babalık rolü algısını etkilemektedir (Ransonn, 2012; Şahin & Özbey, 2007; Telli & Özkan, 2016; Zeybekoğlu, 2013). Ayrıca kadının iş hayatına girmesi ile ekonomik bağımsızlığını elde etmesi, kadının öğrenim düzeyinin yükselmesi, erkeğin, ev işi ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları almaya başlamaları, artan boşanmalar gibi sosyal-kültürel etmenler “baba” olma kavramını değiştirmiştir (Güngörmüş, 2011; Kuzucu, 2011; Özkardeş, 2010; Seçer, 2017; Ünal & Kök, 2015; Zeybekoğlu, 2013).

Annelik ve babalık rollerinin değişimi, ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik tutumları açısından çok önemlidir (Erdvins, Buffardi, Casper, & O'brien 2001). Ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik tutumu; ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı, ilgileri ve ebeveynlikten elde ettikleri doyumdur (Johnston & Mash, 1989). Feliciano (2005) ebeveynliğe yönelik yeterliliği çocuk bakımı ile ilgili faaliyetlerde ebeveynin kendine olan güveni olarak nitelendirmektedir. Ebeveynlik ilgisi, ebeveynin ebeveynliğe olan istekliliğidir. Ebeveynlik doyumunu ise ebeveynin ebeveynlikle ilgili memnuniyet ve motivasyonunu belirtmektedir (Johnston & Mash, 1989).

Anne ve babalar çocuğun gelişimi için kritik olan okul öncesi dönemde çocuklarına gereken önemi vermeli, çocuklarının tüm gelişim alanlarını destekleyerek sağlıklı bir birey olarak yetişmesini sağlamalıdır (Erden, 2017). Bu nedenle bu araştırmada çocuğun gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için geleneksel ve geleneksel olmayan annelik ve babalık rollerinin belirlenmesi ve belirlenen bu rollerin ebeveynliğe yönelik tutumları üzerinde farklılık oluşturup oluşturmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Anne ve babaların

ebeveynliklerine ilişkin olumlu bir tutuma sahip olmaları ebeveynlik rollerinin desteklenmesi açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 5-6 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin geleneksel annelik ve babalık rolü ile ebeveynliğe yönelik tutumlarını incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) 5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rolü ile
 - a- ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı
 - b- ebeveynliğe yönelik ilgi
 - c- ebeveynlikten elde ettiği doyumarasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) 5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rolü ile
 - a- ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı
 - b- ebeveynliğe yönelik ilgi
 - c- ebeveynlikten elde ettiği doyumarasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) 5-6 yaş çocukların anne babalarının geleneksel annelik ve babalık rolü
 - a- yaşlarına
 - b- öğrenim durumlarına
 - c- mesleklerine
 - d- medeni durumlarına
 - e- yetiştikleri aile yapısına
 - f- sahip oldukları çocuk sayısına
 - g- çocuğun cinsiyetine
 - h- çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumunagöre farklılık göstermekte midir?

4) 5-6 yaş çocukların anne babalarının ebeveynlik tutumları

- a- yaşlarına
- b- öğrenim durumlarına
- c- mesleklerine
- d- medeni durumlarına
- e- yetiştikleri aile yapısına
- f- sahip oldukları çocuk sayısına
- g- çocuğun cinsiyetine
- h- çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna

göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Geleneksel yaklaşıma göre annelik kadının görevidir. (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2012; Metin, 2011; Sever, 2015). Çocuk bakımından öncelikle anne sorumludur. Anne çocuğunun gelişimini desteklemekten çok bakımı ile ilgilenir. Anne kutsaldır, sevecen ve özverilidir. (Badinter, 2011; Bal, 2014; Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2012; Metin, 2011; Miller, 2010; Sever, 2015; Yörükoğlu, 1992). Annenin sosyal hayatı ve kariyeri yoktur (Sever, 2015). Günümüzdeki görüşe göre anne çocuğun tüm gelişimini desteklemelidir (Badinter, 2011; Işık, 2015; Sever, 2015; Vashchenko, Easterbrooks ve Miller, 2010).

Geleneksel yaklaşıma göre baba incelendiğinde baba evi geçindiren eve ekmek getiren kişidir. Evde düzeni sağlayan babadır ve baba otoritedir. Çocuğun bakımında ve gelişiminde yer almaz. Günümüzdeki anlayışa göre; eşlerden her ikisi de çalışmak ve para kazanmak durumundadır. Baba çocuğun bakımı, gelişiminde aktif rol alır ve çocuğu ile oyun oynar. (Cabrena, Tamis-lemonda, Bradley, Hofferth, & Lamb, 2000; Dünder, Durugönül ve Arıkan 2011; Elder, 2019; Feldman, Nash ve Aschenbrenner, 1983; Özer, 2014; Şahin & Özbey, 2007; Ünal & Kök, 2015; Yavuzer, 2014; Zeybekoğlu, 2013).

Anne ve baba rolleri çocuklarını doğrudan ve dolaylı olarak etkiler (McBride, 1990) Çocukların gelişiminde annenin ve babanın çok çeşitli etkileri bulunmaktadır. Baba-çocuk ya da anne-çocuk arasında ki sağlıklı iletişim, çocuğun; bilişsel, dil, cinsel, kişilik, ruhsal, sosyal ve duygusal gelişimini etkilemektedir (Erden, 2017; Freud, 2001; Kandır & Alpan,

2008; Keskin, 2010; Parke, 1981; Rosenberg & Wilcox, 2006; Shaffer, 2009; Öngider, 2013; Özkardeş, 2010; Yavuzer, 2014) Anne çocuk ya da baba-çocuk ilişkisinin sağlıklı olması çocuğun gelişimi için önemlidir. Bu ilişkinin sağlıklı olabilmesi için de anne ve babanın ebeveynliğe yönelik tutumu olumlu olmalıdır (Erdvins vd., 2001).

Anne ve babaların ebeveynliğe yönelik tutumları; ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algıları, ilgisi ve ebeveynlikten elde ettikleri doyumlardır (Johnston & Mash, 1989). Çocuğun davranışlarının şekillendiği, kişiliğinin oluşmaya başladığı, yaşamın ilk yıllarında ebeveyn- çocuk iletişimi kritiktir (Özgüven, 2010, s. 209). Anne çocuk veya baba çocuk ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için ebeveynlerin kendi içlerinde dengeli, kendi ile barışık olmaları önemlidir.

Gardner (2004) ebeveynlik öz yeterliliğini, bir kişinin ebeveynlik rolüne ilişkin yeterlilikleri ve becerileri konusunda ne kadar başarılı olduğu ile ilgili yargı veya inançları olarak tanımlamaktadır. Ebeveynin çocuğun bakımını, eğitimini, güvenliğini sağlama gibi görevleri vardır. Ebeveynin öz yeterliliği bu görevlerin yerine getirilmesine katkı sağlar. (Coleman, 1998; Jones & Prinz, 2005). Ebeveynlerin öz yeterlik algıları arttıkça buna paralel olarak ebeveynlik kalitesi de artar. Ebeveynlik kalitesi arttıkça da anne-baba ile çocuk arasında ki iletişim güçlenir ve çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlanır (Coleman & Karraker 1998; Teti, & Gelfand, 1991). Belsky (1984) yüksek ebeveyn öz yeterliliğine sahip ebeveynler; ebeveynlikle ilgili görevleri üstlenme, ebeveynlerin kendilerine güven duymaları, ihtiyaç duyulduğunda çaba göstermeleri, güçlüklerle karşılaştıklarında problemin çözümünde ısrarcı olmaları, daha az çaresizlik duygusu yaşama konusunda daha başarılıdır. Düşük ebeveyn öz yeterliğe sahip ebeveynler ise kendinden şüphelenme, zorluklarla karşılaşıldığında yüksek düzeyde anksiyete yaşama, bir görev sonu başarısızlık durumunda kendini sorumlu görme, sorunları tehdit olarak düşünme ve zor görevlerden kaçma davranışları göstermektedirler. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde anne ve babaların sergileyecekleri ebeveynlik davranışları ve ebeveynliğe yönelik öz yeterlilik algıları oldukça önemlidir (Mash, Johnston ve Kovitz, 1983; Weaver, Shaw, Dishion ve Wilson, 2008). Ebeveynlik yeterliliği; çocukların davranış problemlerinde, ebeveyn çocuk ilişkisinde, ebeveyn depresyonunda, çevresel problemlerde aracı rolündedir (Jones & Prinz, 2005; Teti ve Gelfand 1991). Ebeveyn öz yeterliliğini geliştirmek, ebeveynlerin ve çocukların refahını artırmak için uygun bir araçtır (Coleman, 1998; Teti & Gelfand, 1991).

Ebeveynliğe yönelik ilgi, anne ve babanın ebeveynliğe yönelik istekliliği ve çocuğu ile ilgili aldığı sorumlulukları gerçekleştirebileceğine olan inancıdır. Ebeveynliğe ilgi duyan anne ve

babalar çocukların problemlerine duyarlıdır. Çocukları ile iletişimlerinde daha bilinçlidirler (Rogers ve Matthews, 2004). McBride' e göre (1990) özellikle babaların ebeveynliğe daha az ilgi duymasının sebebi babanın babalık rolünde desteklenmesi olduğunu belirtmiştir.

Ebeveyn doyumunu ise; ebeveyn olmaktan dolayı hissedilen memnuniyet veya çocuğa karşı sorumluluklarına bağlı olarak hissedilen mutluluktur (Johnston & Mash, 1989). Rogers ve Matthews (2004) ise ebeveynlik doyumunu anne ve baba rolünden elde edilen mutluluk olarak tanımlamıştır. Anne ve babanın ebeveynlik aldığı doyum ebeveynin duygularının kalitesi ile paralellik gösterir. Anne ve baba ebeveynlikten ne kadar mutluysa ebeveynlikten o kadar doyum sağlar (Rogers & White, 1998). Ebeveyn doyumunu ile çocuğun davranışları, anne babanın refah seviyesi ve ebeveynlik tarzları arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu durum ebeveynlikten alınan doyumun karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin anne-baba rollerinde ne derece etkin oldukları anne ve baba rollerinden ne kadar doyum sağladıklarının farkındalığıyla ilgilidir (Rogers & Matthews, 2004).

Literatür incelendiği zaman çalışmaların genellikle 5-6 yaşında çocuğa sahip ebeveynlerin evliliklerine (Aydın, 2018), çocuklarına yönelik beklenti ve algılarına (Ertürk, 2017), ebeveynlerin kişilik özelliklerine (Göğer, 2018), ebeveynin babalık rolü algılarına (Seçer, Çeliköz & Yaşa, 2007; Şahin ve Demiriz, 2014; Telli ve Özkan, 2016;), ebeveynin annelik rolü algılarına (Seçer, Çeliköz & Yaşa, 2008; Yılmaz, Ülker ve Yılmaz, 2018) ebeveyn tutumlarına (Yaman, 2018) yönelik incelemeler olduğu tespit edilmiştir.

Toplumsal değişimin etkisi ile aile değişim geçirmiştir (Macionis, 2012 s. 92). Ailenin bu değişimi ebeveynlerin annelik ve babalık rollerini de değişime uğratmıştır. Bu çalışma değişen anne ve baba rollerinin belirlenmesi ve bu belirlenen geleneksel veya geleneksel olmayan rollerin ebeveynliğe yönelik tutumları ile ilişki olup olmadığının saptanması için önemlidir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilecek bilgilerin ülkemizde konuyla ilgili yeni çalışmalar için ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Bu araştırma sürecinde gönüllülük esasıyla araştırmaya katılan kişilerin verdikleri yanıtlarda samimi ve içten davrandıkları,
2. Çalışma grubunun evreni temsil ettiği,
3. Ölçme araçlarının alt amaçlara uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma Adana ilinin Ceyhan ilçesindeki (merkez) tüm anasınıfı ya da anaokuluna devam eden 5-6 çocukların ebeveynleri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
3. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir.

1.6. Tanımlar

Toplum: Belirli bir coğrafya da birbirleriyle etkileşim halinde bulunan, bir kültürü paylaşan insanlar anlamına gelir (Macionis, 2012, s. 87).

Toplumsal değişme: Bir toplumun davranış şekillerinde ve kültüründe zaman içerisinde değişen farklılaşmalardır (Schaefer, 2013, s. 499).

Cinsiyet: Kadın ve erkek olmanın biyolojik yönüdür (Dökmen, 2010, s. 20).

Toplumsal cinsiyet: Bir toplumdaki kişilerin kadın ve erkek kimliğine, toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar, beklentiler, bireysel ve psiko-sosyal özelliklerdir (Dökmen, 2010, s. 22).

BOLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Toplumsal Değişme ve Toplumsal Cinsiyet

2.1.1. Toplumsal Değişme

Toplum; belirli bir coğrafyada birbirleriyle etkileşim halinde bulunan, bir kültürü paylaşan insanlar anlamına gelir (Macionis, 2012, s. 87). Toplumlar, belirli bir kültürel mirası paylaşarak nesilden nesile aktarırlar. Bu ortak kültürü paylaşan insanlar; alışkanlıklar, becerileri ve tarzları ile kendi yaşam biçimlerini şekillendirir (Schaefer, 2013, s. 53). Kültür; yerinde sürekli duran değil, değişen bir süreçtir. Koşullar değiştikçe kültür de bundan etkilenir. Her toplum kendi içerisinde değişikliğe uğrar ve her toplumun değişme biçimi de kendilerine özgüdür (Yörükoğlu, 1992 s. 45).

Toplumsal değişme, bir toplumun davranış şekillerinde ve kültürlerinde zaman içerisinde değişen farklılaşmalardır (Schaefer, 2013, s. 499). Dünyada başlayan sanayi devrimi büyük bir hızla dünyayı etkisi altına alarak etkili bir değişime neden oldu. Bilimsel buluşların hayata geçirilmesi ve gelişen teknoloji toplumların yaşam şekillerini, kültürünü etkiledi (Schaefer, 2013; Yörükoğlu, 1992).

Sanayileşmenin etkisi insanları köyden kente göçe yönlendirdi. Köyden kente göç, ulaşımın kolaylaşması, toplumun kurumlarını da değişime uğrattı. Toplumlarda öğrenim yaygınlaştı, eğitim seviyesi ve gelir seviyesi arttı, iş hayatında değişimler meydana geldi. Bu değişimler bütün dallarda mesleki uzmanlaşmanın önemini arttırdı (Macionis, 2012; Yörükoğlu, 1992).Yapılan iş, yaşam standartlarıyla oldukça ilişkili duruma geldi. Bu görünür değişimlerin yanında görünmeyen fakat toplumu temelinden etkileyen değişiklikler de oldu (Yörükoğlu, 1992 s. 42).

Endüstriyel teknoloji, sosyal hayatın merkezi haline gelerek geleneksel değerleri ve aileyi değiştirdi. Sağlam aile bağları, iş arkadaşlığı, geleneksel değerler, inanç ve tarımsal hayatı etkileyen gelenekler zayıfladı (Macionis, 2012 s. 92). Eski gelenek ve göreneklerin yerine yeni gelenek ve görenekler oluştu. Toplumlar cinsel yargılar yıkılarak kadın ve erkek ilişkileri medenileşti. Kadının toplumdaki ve ailedeki değeri arttı. Evlilik kurumları sessizce evrildi. Toplumsal cinsiyet rolleri değişti (Yörükoğlu, 1992 s. 42).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet; bir toplumdaki kişilerin kadın ve erkek kimliğine toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar, beklentiler, bireysel ve psiko-sosyal özelliklerdir (Dökmen, 2010, s. 22). Az sayıda insan hayata çok belirgin olmayan bir kimlikle başlasa da büyük bir çoğunluk belirgin bir cinsiyetle ne gibi davranışlar sergileneceğinin mesajlarını alarak yaşamına devam etmektedir. Aslında tüm toplumlar kadın ve erkeği biyolojik farklılıklarından dolayı değil tamamen toplumsal ayrımlar, sosyal etmenler ile inşa etmektedir (Schaefer, 2013).

Toplumlar kadın ve erkeğe çeşitli roller biçer. Her iki cinsiyetten de bu rolleri oynamaları beklenir (Dökmen, 2010). Cinsiyet rolleri büyük ölçüde okulöncesi dönemde gelişir. Çocuklar kendi cinsiyetlerinin kültürel anlamlarını öğrenir ve kazanır. Ebeveynler çocuklarını yetiştirirken çocuğun kendi içinde bulunduğu kültürü de işin içerisine katarak çocuklarını hayata hazırlarlar (Berk, 2013; Dökmen, 2010). Kız ve erkek çocuklar ailelerinden, kitle iletişim araçlarından kadınlık ve erkeklik rollerini öğrenir; bu öğrendiği rolleri yetişkinliğinde devam ettirir (Patricia, Kless, & Adler, 2013). Toplumsal cinsiyete ilişkin görüşler oldukça çeşitlilik gösterir. Bazı toplumlar dominant kadınların dışarıda bir işte çalışmasını desteklerken bazı toplumlar kadınlara, sadece ev işleri yapmakla yükümlüdürler (Alesina, Giuliano&Nunn, 2013).

Cinsiyet rolleri yeni bir görünüm kazanarak eski olanı yerinden etmiştir (Acker, 2013). Günümüzün en güncel konularından biri kadın hakları ve kadın-erkek eşitliğidir. Modern toplumlar kadınların ve erkeklerin rolleri, eski durum temel alındığında yumuşamıştır (Macionis, 2012; Yörükoğlu, 1992). Özellikle kadının çalışma hayatına girmesi, ekonomik özgürlüğünü elde etmiş olması ile birlikte kadın ve erkek rolleri değişime uğramıştır. Kadınların genişleyen ekonomik rolü erkeklerin düşünce biçimlerine yeni bir ivme getirmiştir. Bugünün çiftleri mali konular, çocuk bakımı ve sorumluluklar konusunda paylaşımcıdır. Kadının iş pazarına girişi hızlı olmuşken erkeğin ev işi içine girmesi kademeli olarak gerçekleşmiştir. Kadınların işte geçirdikleri süre arttıkça erkeklerin ev işi ve çocuk

bakımına katılımı da artmıştır. Tüm bu yaşananlar ailede değişimler meydana getirmiştir (Marshall, 2006).

2.2. Aile ve Yapısı

2.2.1. Ailenin Tanımı ve Özellikleri

Aile, biyolojik ilişki sonucu neslin devamını sağlayan, aynı evde yaşayan ve aynı genlerden gelen ve kendi içerisinde akrabalık ilişkileri bulunan insanların bir arada bulunduğu toplumsal bir kurumdur (Dündar, 2018 s.40). Aile kavramı tüm toplum yapılarında kendisine yer bulmasına karşın her toplumun aileyi tanımlaması ve aileye bakış açısı farklılık göstermektedir (Macionis, 2012; Kurt, 2013).

Aile farklı yönleri ve kendine ait özellikleri ile diğer sosyal yapılardan ayrılır. Ailenin kendine ait özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Aile evrenseldir.
- Ailedeki üyeler arasında duygusal bir bağ vardır.
- Aile bireye şekil verir.
- Ailenin belirli bir kapsam sınırı vardır.
- Aile toplumda çekirdek özelliği taşır.
- Aile bireylerinin sorumlulukları vardır.
- Aile sürekli ve sürekli değişir.
- Aile sosyal kuralları ile sınırlı bir yapıdır (Dündar, 2018, s.41).

Birey aile içinde doğar ve gelişir (Sashe, 1994, s.18). Geleneklerin, göreneklerin, inançların örf ve adetlerin kuşaktan kuşağa aktarılması; çocuğun sosyal ve kültürel gelişimi konusunda en büyük sorumluluğu aile alır (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Özgüven, 2010). Ailede eşler yasal evlenme yolu ile çocuklar ise kan bağı ile birbirlerine bağlıdır. Ailedeki bireylerin çeşitli sorumlulukları ve görevleri vardır. Aile hayatı işbirliği, paylaşma ve iş bölümüne dayanır. Aile yasalara ve sosyal kurallara göre şekillenir. Aile toplumun eğitim, yönetim, hukuk sistemlerinden etkilenecek değişen ve gelişen bir birimdir. (Özgüven, 2010, s. 5).

Anne baba ve çocuktan oluşan bir kurum çekirdek aile diye tabir ettikleri aile modelidir ve geniş aile yapısının temelini oluşturur. Geniş aile ise anne, baba, çocuklar ve diğer

akrabaların birlikte aynı ortamda yaşadığı aile yapısıdır. Çekirdek aileye oranla avantajlı tarafları da vardır ancak günümüzde bu aile tipi yaygın değildir (Dündar, 2018; Schaefer, 2013; Zencirkıran, 2015). Sanayileşme süreci en fazla geniş aile yapısını etkilemiştir. Sanayileşme ile birlikte köyden kente göçler başlamış ve insanlar bireysel çalışmalara başlayarak geniş aile yapısından uzaklaşmıştır. Sanayileşme ve şehir hayatı ailenin geleneksel işlevini, rollerini ve değerini değiştirmiştir. Hayat şartlarının pahalı olması çalışılan fabrikalarda yeteri kadar ücret alınamaması gibi durumlar kadınların iş hayatına atılmasına ve aile ekonomisine katkı sağlamasına neden olmuştur. Bununla birlikte ataerkil aile yapısından kadın ve erkek arasında eşitlikçi bir aile yönetim anlayışı gelişmiş, bu modernleşme kadın erkek eşitliğini arttırmıştır (Dündar, 2018; Zencirkıran, 2015).

2.2.2. Ailenin Tarihsel Gelişimi

Eski Türkler göçebe hayatı benimseyen, geniş aile yapısına sahiptir. Tarım toplumuna geçilmesi ile birlikte erkeğin zamanla farklı meslekleri edinmeleri, kadının evde kalmak ve ev işlerine bakmak zorunda kalması kadının gücünü zayıflatmıştır. Bu değişim aileyi ataerkil yapıya dönüştürmüştür (Canatan, 2011; Doğan, 2009; Köse, 2018).

Osmanlıda ise aile farklı toplumsal kategoriler ve milletler ile ele alınmış ve ailenin farklı biçimleri olduğu kabul edilmiştir (Kurt, 2013, s.343). Osmanlı ailesindeki farklılıklar dini ve etnik olmaktan çok, bölgesel ve coğrafi olmuştur (Ortaylı, 2010, s. 17).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yürürlüğü giren Türk Medeni Kanunu aileyi etkileyen en önemli gelişmedir (Özgüven, 2010, s. 9). Bu gelişmeden sonra toplum yavaş yavaş kabuğunu değiştirmiştir. 1950'li-1960'lı yıllarda sanayinin gelişmesi, kadınların sanayi ve hizmet sektörlerine girmesi ile tarıma dayalı demografik yapı değişerek yerini sanayi ve kentleşmeye dayalı bir yapıya bırakmıştır (Ortaylı, 2010, s. 218) Bununla birlikte ailede de değişimler yaşanmıştır. Ailelerde kadın çocuğun bakımından sorumlu tutulup erkek ise dışarıda işte çalışarak evin geçimini sağlamaya çalışmıştır. Fakat yaşanan ekonomik sıkıntılar ile birlikte kadın ve çocuklar da dışarıda çalışmaya başlamıştır. 20. yüzyılın başlarına doğru çekirdek aile yaygınlaşmıştır. Geleneksel aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşmesinde sanayileşme, tarım, işsizlik, göçler, nüfus, kentleşme, eğitim, iletişim, kadının iş hayatına girmesi ve ulaşım imkânlarının ilerlemesi etkili olmuştur. Bu etkenler aile yapısını değiştirmiştir. Evlenme yaşı, eş seçimi, evlilik kararı, nikâh, akraba evliliği, çok eşlilik gibi pek çok konuda değişim yaşanmış ataerkil yapı zayıflamış, cinsiyete bağlı eşitsizlikler ev içerisinde hala devam etse de azalmıştır. Erkekler çocuk bakımı, ev

idareleri konularında daha aktif hale gelmiştir (Canatan, 2011; Köse, 2018; Kurt, 2013). Kadının ekonomik bağımsızlığı ile birlikte alternatif aile biçimleri de ortaya çıkmış böylelikle aile kurumunun işlevleri de değişikliğe uğramıştır (Köse, 2018, s.31).

2.2.3. Ailenin İşlevleri

Aile; insan neslini korumuş, ailenin temel niteliklerini sağlamış ve ailenin temel işlevlerini yerine getirmiştir. Tarih boyunca aile tiplerinde, işlevlerinde değişimler meydana gelmiştir (Kır, 2011) Araştırmalara bakıldığında altı temel işlev belirlenmiştir (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Kır, 2011).

Ailenin biyolojik (üreme) işlevi: Ailedeki üremeyi sağlamak, eşler aracılığıyla neslin devamını sağlamak ve cinsel arzularını tatmin etmek amacı ile toplumun onayladığı seks ilişkisini yerine getirmektir (Özgüven, 2010, s. 2). Ailenin insan neslini devam ettirme işlevi oldukça önem taşır. Dünyadaki tüm aileler için bu işlev ortak bir tanımdır. Ailenin çocuk yapma işlevi, kanunlaştırılarak aileye verilmiştir (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Kır, 2011).

Ailenin psikolojik doyum sağlama/sevgi işlevi: Aile ortamı ilişkilerin yoğun ve samimi bir şekilde yaşandığı yerdir. Bu ilişkiler aile bireyleri arasındaki bağı güçlendirir ve aile bireylerinin psikolojik doyuma ulaşmasını sağlar (Doğan, 2009; Dündar, 2018). Çocukların sevgi ve sıcaklık dolu bir ortamda büyümesini sağlamak ailenin bir diğer işlevidir. (Özgüven, 2010, s. 2). Aile içerisindeki sevgi, saygı, dayanışma, anlayış ortamı önemlidir (Kır, 2011).

Ailenin toplumsallaştırma ve eğitim işlevi: Aile çocuğun toplumsallaşmasına yardım eder. Kişi kendini bir gruba ait hissetme ihtiyacını farklı gruplara dâhil olarak gidermeye çalışır. Aile kişiye doğduğu andan itibaren bir statü sağladığı gibi aynı zamanda saygınlık da kazandırır (Kır, 2011). Aile üyeleri toplumsallaşma ile birlikte gelişir, güçlenir ve sosyal statü elde ederek yeni roller öğrenir. Aile; değerleri, gelenekleri, görenekleri, kültürü, toplum kurallarını çocuklara öğretir (Özgüven, 2010, s. 3). Çocuğun eğitimini aile karşılar ve eğitim ilk ailede başlamaktadır. Fakat ailenin eğitim verme işlevi toplumsal bir değişim geçirerek bu görevini örgün eğitim kurumlarına bırakmıştır (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Kır, 2011).

Ailenin ekonomik işlevi: Aileyi bir arada tutan işlevlerden birisi de ekonomik dayanışmadır. Bu aynı zamanda eşler arasındaki bağlanmayı arttırırken aile birliğini ve çocuğun bakımını da üstlenir (Özgüven, 2010, s. 2). Ailenin ekonomik işlevi sanayileşmeden önce kırsalda, geniş ailelerde en önemli işlevlerinden biriydi. Modernleşme ile birlikte bu

durum ekonomiye aktarılmıştır. Eskiden evin ekonomisini sağlayan ailede baba idi. Kadın her zaman üretimde rol oynamıştır fakat ilk defa sanayi devriminden sonra kadınlar maaşlı bir şekilde çalışma hayatına atılmışlardır. Kadının iş hayatına atılması ile birlikte yeni roller, statüler ve eşitlikçi bir konum kazanmıştır (Doğan, 2009; Dündar, 2018).

Ailenin dini işlevi: Çocuğun kültürünü öğrendiği hayatı deneyimlediği, dilini öğrendiği yer ailedir. Dini değerler ilk aile içerisinde öğrenilir. Aileler bu işlev ile inandıkları dini değer ve davranışları çocuklarına aktarırlar (Doğan, 2009; Dündar, 2018; Kır, 2011).

Ailenin boş(serbest) zamanları değerlendirme işlevi: Ailenin eğlenme, dinlenme, nitelikli zaman geçirme gibi bir işlevi vardır. Bu işlev özellikle modern çekirdek aile tipinde mevcuttur. Bunun sebebi çocuklarını zararlı alışkanlıklardan korumak ve onları olumsuz etkileyebilecek arkadaşlıklardan uzak tutmaktır. Aynı zamanda ailenin bir arada zaman geçirmesi onların stresinin ve yorgunluğunun atılmasında da önemlidir. (Dündar, 2018, s.59).

2.2.4. Geçmişten Günümüze Değişen Aile Yapısı

2.2.4.1. Aile Yapısı

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından itibaren ülkemiz batılılaşma ve modernleşme deneyimi yaşamıştır ve bu deneyim toplumsal değişime neden olarak aile yapılarını oldukça etkilemiştir. Cumhuriyet döneminde ataerkil geniş aileden, modern çekirdek aileye doğru bir geçiş olmuş ve bu değişim ile birlikte aile içi ilişkiler değişmiş, eşitlikçi bir aile yapısına geçilmiştir. Aile yapılarının değişiminde tarıma dayalı üretimden sanayi üretimine geçilmesi, endüstrileşme, bireylerin geleneksel bir yaklaşımla bir eylemde bulunmak yerine kendi özgür iradelerine göre davranmalarında görülen artıştır (Yörükoğlu, 1992; Zincirkıran, 2013; Yıldız, 2017).

Geleneksel köy ailesi birçok özelliğini değiştirmiş ve kentsel bir yapıya dönüşmüştür. Bu dönüşümde sanayileşme, kentleşme gibi toplumsal değişimlerin etkisi büyük olmuştur. Sosyal ekonomik değişimler ülkemizi etkilemiş ve aile kurumlarında pek çok değişimin meydana gelmesine sebep olmuştur (Yıldız, 2017, s. 7).

Günümüzde özellikle modern toplumlarda aile, evlilik, ebeveynliğe bakış açıları değişime uğramıştır. Geleneksel kadın ve erkek rolleri değişmiş dolayısıyla evlilikten beklentiler de farklılaşmıştır. Ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel değişimler tüm toplumlarda aile

kurumlarında bozulmalara neden olmuştur. Bu durum farklı aile biçimlerinin denenmesine ve aile kavramının yeniden tanımlanmasına neden olmuştur (Yıldız, 2017, s. 4).

2.2.4.2. Geleneksel Geniş Aile

Geniş aile birçok kişiden oluşan kan ve akrabalık bağı ile bağlı varlığını devam ettiren bir aile yapısıdır (Doğan, 2009, s. 4). Bu aile modeli üç kuşağın aynı çatı altında yaşadığı yakın ilişkileri sayesinde aile ilişkilerini geliştirerek hep birlikte yürüttükleri bir yaşam şeklidir. Aile içinde cinsiyet, yaş, statü gibi özelliklere göre bir hiyerarşi vardır. Aile üyeleri bu hiyerarşik düzene uyum sağlamıştır (Özgüven, 2010, s. 10). Bu tip aileler kendine bakabilen ve yetebilen, üretim yapan bir kurumdur (Yörükoğlu, 1992 s. 46). Edinilen mallar ortaktır ve tüm akrabalarıdır. Bu mallar ailedeki erkek liderin denetimi altındadır. Ailede yardımlaşma ve güven vardır. Aile, dışarıdan gelen tehlikelere karşı maddi ve manevi olarak aile bütünlüğünü koruma özelliğine sahiptir (Dündar, 2018, s.50).

Geleneksel aile tipinde evlilik erkek ve kadının yaşamının bir döneminde girmesi gereken bir evredir (Kurt, 2013, s.358). Bireyler evlendikten sonra bile ailenin yakınlarında olması sağlanır ve böylece aile bağları güçlendirilir. Bireysel sorumluluk azdır fakat davranışsal özgürlükte kısıtlıdır (Dündar, 2018; Özgüven, 2010). Aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki değer ve saygınlık ayrımı oldukça fazladır (Yörükoğlu, 1992 s. 48). Geleneksel aile tipinde erkek evin yöneticisi ve evin geçimini sağlayan kişidir. Kadının ise erkeğe itaat etmesi beklenir (Yıldırım, 2011, s.71). Toplumsal değişme aileleri de etkilemiştir. Dede ve baba otoriteleri sarsılmış aile bağları zamanla zayıflamıştır. Memleketinden kopamayan yaşlı kuşak köyden kente göç etmese de diğer akrabalar birçok yere göç etmiş ve çekirdek ailelere dönüşmüşlerdir (Yörükoğlu, 1992 s. 46).

2.2.4.3. Modern Çekirdek Aile

Çekirdek aile anne, baba ve evlenmemiş çocuklarından oluşan aile modelidir (Doğan, 2009, s.5). Çekirdek aile bir şehir ailesidir. Şehrin yaşam biçimi, tarzı, sosyal iletişimleri vs. aile yapısını etkiler (Yıldırım, 2011, s.74). Çekirdek ailede içtenlik ve samimiyet vardır. Çocuklarını diledikleri gibi yetiştirebilirler. Fakat bunun yanında anne çalışıyorsa çocuk bakımı sorun oluşturur. Anne hastalanınca evin düzeni bozulur ve çocuğun bakımı babaya kalır. Bu nedenle ailenin devam edebilmesinde eşler arasında iyi niyet, özveri ve yardımlaşma şarttır. Çekirdek aile de erkeğin baskınlığına dayalı bir ilişki yoktur. Erkeğin

liderliği olsa da dayanışma ve yardımlaşma vardır. Çekirdek aile tipi kırılığandır (Dündar, 2018, s.51). Anlaşmazlıklarını kendileri çözmek zorundadırlar (Yörüköğlü, 1992 s. 50).

Yaşadığımız yüzyıl da aile kavramı büyük bir değişim geçirmektedir. Çoğu batı toplumunda evlilik oldukça popüler olmasına karşın evlenmeler ve boşanmalar oldukça fazladır. Toplumlarda tek başına yaşama, evlenmeden birlikte aynı evde yaşama oranları oldukça artmıştır. Ayrıca evlenen kişiler artık daha geç yaşlarda evlenmektedir. Evlilikler azalmakta, evlilik dışı birliktelikler artmaktadır. Batı yaşam tarzı Türk aile yapısını zaman olarak geç de olsa etkilemektedir. Geleneksel ailevi tutum, değerlerimiz hala korunmakta olsa da bunların artık yavaş yavaş aşınması yönünde tavır görölmektedir. Burada teknolojinin etkisi göz ardı edilmemelidir (Kurt, 2013, s.358). Günümüzde aile yapıları tek tip olmaktan çıkmakta çoğulcu bir görünüme sahip olmaktadır. Şuan ki toplumlarda evliliğe ve aileye alternatif olarak yeni aile türleri ve yaşam biçimleri oluşmaktadır (Dündar, 2018, s.62).

2.2.4.4. Aileye Alternatif Yaşam Biçimleri ve Yeni Aile Türleri

Sanayileşme ve şehirleşmenin etkisi ile geniş aileden çekirdek aileye doğru bir geçiş olmuştur. Bu geçiş ile çekirdek aile tipleri yaygınlaşmıştır. Fakat toplumsal değişme ile birlikte gelişmiş toplumlarda çekirdek aile yapıları parçalanmaktadır. Boşanmaların artış göstermesi ile birlikte tek ebeveynli ailelerin sayısında da artış yaşanmıştır. Gelişmiş ölkelerde çocuk sayısı azalmakta tek çocuk sayısı giderek artmaktadır. Günümüzde birçok aile tipi tek tip olmaktan çıkmış ve çoğulcu bir duruma gelmiştir (Dündar, 2018, s.51). Bunlardan bir tanesi tek ebeveynli aile yapısıdır ve günümüzde oldukça yaygındır. Boşanmada ki artış, eşlerden birinin ölümü, evlilik dışı birliktelikler ve bu birliktelikten doğan çocuklar, evliliğin sorumluluğundan kaçma gibi etkenler tek ebeveynli aile tipini ortaya çıkarmıştır. Tek ebeveynli ailelerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Tek ebeveynli yaşayan ailelerin çoğunda ailenin lideri annedir. Bu anneler boşanmış da olsa hiç evlenmemiş de olsa toplum tarafından onaylanmama ve ekonomik olarak bir güvencesin olmaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Dündar, 2018; Sashe, 1994; Yıldırım, 2011).

Gelişmiş toplumlarda ki aile türlerinden bir tanesi de babasız ailelerdir. 1930-1970 yılları arasında batı toplumlarında savaşlar nedeniyle babasız aileler oldukça yaygındı. Savaş sonrasında ise babaların iş tempoları nedeni ile çocuklar babalarından uzak büyüdüler daha sonra ki süreç de ise babasız aile kavramı biraz şekil değiştirdi. Artık babasız aile denilince, boşanma sonucunda ortaya çıkan babanın çocukları ile tüm bağlarının koptuğu aile tipidir.

Babasız ailelerin artması ile birlikte sosyal problemler artmıştır (Dündar, 2018; Yıldırım, 2011).

Günümüzde birçok evlilik boşanmayla sonuçlanmaktadır. Boşanan çiftler daha sonra tekrar evlendiklerinde farklı evliliklerden sahip olunan çocuklar ve çiftlerden oluşan karma aile tipini sahip olmaktadır (Dündar, 2018; Yıldırım, 2011).

Evliliğe alternatif olarak evlenmeden birlikte aynı evde yaşama oranları oldukça artmıştır. Birlikte yaşama, bireylerin evlenmeksizin nikâhsız bir şekilde yaşamalarıdır. Boşanmaların artması ve evliliğin sorumluluğunu almak istemeyen çiftler bu yolu tercih etmektedir. Birlikte yaşamak, evlilik öncesi deneme evliliği olarak bakılmaktadır. Uzun süreli ilişkileri olan çiftler zamanla ayrı evler de yaşamaktansa tek bir evde yaşamamanın mantıklı olacağını düşünmekte ve bir arada yaşamaya başlamaktadır. Birlikte yaşayanların çoğu hiç evlenmemiş, boşanmış ya da gençlerden oluşmaktadır (Dündar, 2018; Yıldırım, 2011).

Modern toplumlarda boşanmaların artması ve evlenme oranlarının düşmesi ile birlikte bekâr kalma da tercih edilir hale gelmiştir. Bazı toplumlar da ise evlilik istenilen bir durum olmaktan çıkmıştır. Boşanmaların artması, ölümler, yalnız yaşamaya alışma, evlenme yaşının yükselmesi, evlenmenin artık tercih edilebilir olmaması bekâr kalmayı etkileyen etmenlerdendir (Dündar, 2018, s.56).

Günümüzde çoğu toplum da gay ve lezbiyenlik ilişkileri onay görmediğinden dolayı gay/ lezbiyen ilişkileri karşılıklı güvene bağlıdır. Çiftler aynı cinsten olduğu için birliktelikleri eşitsizlikten uzaktır. Bazı toplumlarda bu birlikteliklere yönelik olumsuz bakış açısı azalmış ve mahkemelerde çocuk vesayetleri bile eş cinsel anneye verilebilmektedir. Yapay döllenme teknikleri ile eşcinsel kadınlar hamile kalabilmektedirler. Bu durum eşcinsel aileleri oluşturmaktadır (Dündar, 2018, s.56).

2.3. Ebeveynlik Roller

Toplumsal cinsiyet farklılıklarından dolayı her insan birden fazla role sahiptir (Özgüven, 2010; Sashe, 1994). Bir kadın eş, anne, kız kardeş, teyze, kuzen olabilir (Sashe, 1994). Kadınlık ve erkeklik rolleri toplumdan topluma, dönemden döneme değişiklik göstermiştir (Özkardeş, 2010, s. 68). Kadın ve erkeğin rollerinin geleneksel aile yapısı içerisinde sorumluluk alanları keskin sınırlarla belirlidir. Çocukların sorumluluğunu anneler üstlenirken, babalar otoriteyi temsil etmektedir. Günümüz toplumunda ise geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi, çekirdek aile yapısı içindeki rol ve sorumlulukların

değişimi, kadının eğitim düzeyinin artması ve ekonomik yönden bağımsızlaşması, kadının toplum içinde değişimlerine yol açmış geleneksel aile yapısındaki o keskin sınırlar ortadan kalkarak daha eşitlikçi bir yapıya dönüşmüştür (Zeybekoğlu, 2013). Ailedeki bu değişim annelik ve babalık rollerini de değişime uğratmış buna bağlı olarak da çocuğun aile içindeki yerini değiştirmiştir (Kılıçgün, 2015).

Anne baba rolleri çocuğun ilk yıllarında oldukça önemlidir (Erden, 2017). Aile çocuğun sosyalleştiği ve kişiliğinin oluştuğu ilk kurumdur. Bu kurumda, anne ve babalar çocuklarının gelecekteki kişiliğini belirlemede en etkin role sahiptir (Cooke, 1991). Çocuk, iki yaşından sonra cinsel kimlik geliştirmeye başlamakta ve kendi cinsiyetlerini fark etmektedirler. Çocuk cinsiyetine uygun davranışları anne ve babayı taklit ederek öğrenir. Bu yüzden ebeveynlerin sorumluluktan kaçması, rolünü diğerine devretmesi de çocuğun kişilik yapısını etkiler (Saygılı, & Çankırlı, 2004).

2.3.1. Annelik Rolü

2.3.1.1. Annelik Rolü

Annelik davranışları; çocuğun bakımında, korunmasında, sağlıklı bir gelişim gösterebilmesinde oldukça önemli bir rol oynar. (Akyol, 2015; Brunton ve Russell, 2008; Swain vd., 2007). Annelik davranışları, çevresel ve genetik faktörlerden etkilenir. Bu gelişen annelik davranışlarının günlük yaşamdaki yansımaları annelik rolü ile kendini gösterir (Esel, 2010; Rubin, 1984). Miller (2010) anneliği, anne olmak ile ilgili sosyal beklentiler ve deneyimler olarak nitelendirmiştir. Beklentiler ile örtüşmeyen kişisel ve sosyal olarak oluşturulmuş deneyimlerin, riskli olduğunu da belirtmiştir. Türk Dil Kurumu (2019) sözlüğünde anne kavramını, “Çocuğu olan kadın” olarak tanımlayarak sadece anneliğin biyolojik yönüne vurgu yapmıştır. Günümüz de ise annelik kavramı, geleneksel içeriğini korumaktadır; fakat modern yaşamın etkisiyle kadının aile içinde değişen annelik rolü, anneliğe yeni anlamlar da kazandırmış ve annelik farklı şekillerde yaşanır hale gelmiştir. Aynı zamanda erkeklerin kadına bakış açısını da değiştirmiştir (Currie, 2009; Göbenli, 2003; Sever, 2015; Pınar vd., 2009; Özer, 2014).

Geleneksel yaklaşıma göre annelik, tüm toplumlarda kadınların yerine getirmesi gereken bir görevdir. Çünkü aile kurumu çocuk etrafında inşa edilmiştir (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2012; Metin, 2011; Sever, 2015). Çocuğun bakımından öncelikli olarak anne sorumludur. Annelik kutsaldır ve iyi bir anne fedakâr ve şefkatli olmalıdır (Badinter, 2011; Bal, 2014;

Miller, 2010; Yörükoğlu, 1992) Annenin sosyal hayatına devam etmesi ve kariyerini sürdürmesi beklenmez hatta tasvip edilmez, çocuklarını “en gelişmiş” bilgilerle de yetiştirmesi de beklenmez (Sever, 2015).

Günümüzde ise anneliğe yeni unsurlar eklenmiştir. Örneğin günümüzde anne olmak artık planlanarak yapılır (Currie, 2009; Pınar vd., 2009). Çocuk bakımında modern tıp ve çocuk uzmanlarının sunduğu en yeni bilgiler kullanılır. Modern anne çocuğuna en gelişmiş bilgilere uygun bakım vermeli, çocuğunu çağın fikirlerine göre yetiştirmeli ve çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemeli; bütün bunları yaparken de sosyal hayatını, kariyerini, kişisel bakımını ihmale uğratmamalıdır (Işık, 2015; Sever, 2015; Vashchenko vd., 2010). Anne, ayrıca çocuk bakımı ve eğitimi konularında profesyonel destek hizmetlerinden de faydalanmalıdır (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2012). Annelik rolünün değişimi annenin yükünü arttırmıştır. Annelik görevleri artık bedensel ve duygusal bakımla sınırlı olmamalı; çocuğun psikolojik, sosyal, entelektüel gelişimi de dikkate alınmalıdır. Annelik bugün geçmişin aksine tam mesai gerektirir (Badinter, 2011, s. 119).

Görüldüğü üzere geleneksel annelik kavramı, günümüz annelik kavramından farklı özellikler gösterir duruma gelmiştir. Özellikle Türkiye’de son 50 yılda yaşanan sosyo-ekonomik ve demografik değişimler; geleneksel aile yapısının yerini çekirdek aile yapısına bırakmış ve ebeveynlik rollerine ilişkin değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2014).

2.3.1.2. Annelik Rolünü Etkileyen Etmenler

Annelik, kadınlar için birçok duyguyu içinde barındıran (olumlu/olumsuz) bir zaman dilimi, büyük bir değişim ve dönüm noktasıdır (Akyol, 2015). Annelik kadının yaşamındaki en önemli gelişimsel dönemlerden biridir. Anne olma süreci, yaşam boyunca devam eden dinamik ve ilerleyici bir süreçtir. Anne olma, mutluluk verici unsurları içermesinin yanı sıra, yeni rol ve sorumluluklar gerektiren bir değişim süreci olması nedeniyle önemli bir geçiş dönemidir. Anne olma, karar verme ile başlayıp kadının bireysel olanaklarına göre şekil alan ve annelik rolünü etkileyen bir süreçtir (Nelson, 2003). Anne hamile kaldığı anda bebeği ile bağ kurmaya başlar ve hamileliğin tüm sıkıntılarına katlanır (Sever, 2015). Fakat anne olmaya karar vermek, iyi bir anneliği garanti etmez. Bunun nedeni anne olmaya karar vermenin bir aldatmaca olması değil; sorumlulukların oldukça ağırlaştırılmış olması veya artık bireyciliğin daha güçlü olmasıdır. Radikal bir değişikliğe yol açan anne olma tercihi bir bilinmezdir. Kimileri mutlu olup, kişisel olarak çok şey kazanırken; kimileri çelişkili

istekleri ortak bir noktada buluşturmaya çalışır. Kimisi ise; amaçlarına ulaşamadığı annelik rolünde başarısız olduğunu düşünse de itiraf etmekten kaçınır (Badinter, 2011, s. 22). Çünkü anne olmak kişinin tüm yaşamını değiştirir (Miller, 2010, s. 51). Bu değişimin kapsamını etkileyen etmenler zaman, günlük yaşam sürecinin değişmesi, çocuk odaklı bir yaşama geçilmesi, yaşam hedeflerinde farklılaşma, sorumlulukların artması, önceliklerin değişmesi, duygusallıktır (Akyol, 2015). Ayrıca kadınlar anne olmaları ile kendi annelerini daha iyi anladıkları belirtir. Anneler çocuklara karşı daha anlayışlı, sabırlı, hoşgörülü olup hayata daha çok bağlanır ve aile ilişkileri güçlü olur. Kadınların annelik rolleri ile ilgili yaşadıkları mutluluk, zaman zaman belirgin zorluklar ile de karşılaşır. Bu zorluklardan bazıları; mutsuz evlilikler, ekonomik sıkıntılar, babanın bebeğin doğumu ile ilgili isteksizliği, annelik yorgunluğu, kendine vakit ayıramama, eş ilişkilerinin zayıflaması, sosyal ortamın azalması, güvensizlik, kaygı, korku, loğusalık depresyonu, annelik depresyonu ve vicdan azabıdır. Bunun yanında annenin çevresinin, annenin annelik rolüne müdahale olarak algılayabileceği davranışlar yapması ve sözler söylenmesi de annenin kendini yetersiz hissetmesine yol açabilir (Akyol, 2015; Yavuzer, 2014). Ayrıca annelik rolü, kadınlar için diğer yaşam rollerinden daha fazla, stres ve aşırı yük kaynağı oluşturmaktadır. Bu rolleri başarılı şekilde yerine getiren kadınların ebeveynliğe yönelik tutumları olumludur (Erdvins vd., 2001).

Anne olmak sorumluluk duygusunu arttırır. Anneye bu sorumluluklar ağır gelebilir. Bu yüzden annelik sürecinde önemli olan destek mekanizmalarından babanın desteğinin önemi büyüktür. Eşinden manevi ve fiziksel olarak destek alan anneler, anne baba rolleri konusunda daha net, çocuklarına verdikleri sevgi konusunda daha doyumlu, sorumlulukların paylaşımı konusunda daha eşit oldukları, sakin ve olumlu hissettikleri görülür. Eşinden manevi olarak destek alamayan annelerde ise; sorumlulukların artması ve eşit paylaşılması durumunda sorumlulukları kaldıramama, yoğun incinmişlik, kızgınlık, hayal kırıklığı, mutsuzluk annelik rolünü doyusya yaşayamama, eşi suçlama görülür (Akyol, 2015).

1980 ile 2010' lu yıllar arasında büyük bir değişim gerçekleşmiştir. Bu değişim anneliğin ve kadın kaderinin yeniden inşa edilmesinde oldukça önemlidir (Badinter, 2011, s. 10). Kadının çalışma hayatına atılması, eğitimine önem vermesi ile birlikte çalışan kadın profili zamanla kabul görmüştür (Goody, 2004, s. 191). Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018) annenin kendini maddi olarak güçlü hissetmesi ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısını olumlu etkilediğini, kadınların evlilik yaşının da annelik rolü doyumu açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

2.3.1.3. Annenin Çocuğun Gelişimine Etkileri

Annelik rolüne geçiş, kadının annelik davranışlarını öğrenmesidir. Bu süreçte annelik kimliği ve annelik rolü kazanılır. Anneliğin ilk aylarında bebek ile anne arasındaki bağlanmanın gerçekleşmesi ilerideki anne-babalık davranışlarının belirleyicisi olmaktadır (Çalışır & Karaçam, 2011). Annelerin başarılı bir ebeveynlik geliştirebilmeleri için anneler doğum öncesi, doğum, doğum sonrası annelik rollerine hazırlanmalıdır (Özkan & Polat, 2011) Anne, sadece bebek dünyaya getiren kişi olmayıp çocuk bakımına ilişkin sorumluluk alan, bebeklerine vakit ayıran, bebekler ile duygusal bir bağ kurarak bunları sürdüren bireydir (Chodorow, 1999, s.3).

Okul öncesi dönemde çocuk gözlem yoluyla öğrendiği için bu dönem eğitiminde anne ve babaların davranışları önemlidir (Oktay, 2018. s. 48). Bu dönemin özelliklerini incelediğimizde; Freud bu dönemi fallik dönem olarak tanımlar ve bu dönem psikoseksüel gelişim dönemidir. Çocuğun ilgisi cinsel bölgeye odaklanmıştır. Freud bu dönemde Oedipus kompleksinden söz etmektedir. Erkek çocuk annesine, kız çocuk ise babasına hayrandır. Eğer bu dönem sağlıklı bir şekilde atlatılırsa çocuğun yetişkinlik döneminde karşı cinsle ilişkileri daha olumlu bir gelişim gösterir, sağlıklı atlatılamaması ise karşı cinsle ilişkilerde sorunlara yol açabilir (Freud, 2001). Anne rolleri çocuğun kimlik gelişiminde ve cinsiyet kavramının oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk öncelikli olarak kendi cinsiyetinin farkına varır ve davranışlarını buna göre şekillendirir. Annenin rolleri, farklı yollarla çocuklarında cinsiyet konusunda basmakalıp fikirlerin oluşumunu etkileyebilmektedir (Shaffer, 2009)

Anne-çocuk ilişkisi, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Anne-çocuk ilişkisinde sevgi en önemli faktörlerden biridir. Sevgi eksikliği çocuğun gelişimini her yönüyle etkiler (Oktay, 2018. s. 48). Anne sevgisi bebeğe dengeli, sürekli, tutarlı bir şekilde verilmelidir. Sevildiğini bilerek büyüyen çocuklar çevresi ile iyi ilişkiler kurar ve mutlu olurlar. Sevgi görmeyen çocuklarda davranış bozuklukları görülebilir. Bu yüzden çocuğun annesi ile kurduğu iletişim, çocuğun, bilişsel, sosyal ve bedensel gelişimini etkiler. Anne-çocuk ilişkisini etkileyen bir diğer husus çocuğun, annesinden gördüğü ilgidir. Aşırı veya yetersiz ilgi çocuğun gelişimini olumsuz etkiler. Yeterince ilgi göremeyen çocuklar dikkat çekmek için birçok olumsuz davranış sergileyebilirler (Oktay, 2018. s. 48)

Annenin rolü çocuğun sosyalleşmesini ve güven duygusunun gelişmesini etkilemektedir. Özellikle temel güven duygusunun oluşumunda annenin rolü mühimdir. Bu yüzden annenin bebeğinin ihtiyaçlarını zamanında karşılaması, problemlerini çözebilmesi ve sözsüz

iletişimini anlayabilmesi anneye bebek arasındaki güvenin temelini oluşturur (Yavuzer, 2014, s. 13). Çocuğun sağlıklı bir şekilde yaşamına devam edebilmesi için güven ortamının yaratılması gerekir. Çocukta güven duygusunun gelişimi ise anne- babanın eğitim anlayışı, rolleri ve tutumuna bağlıdır. Güven içinde büyüyen çocuklar çevresi ile uyumlu birer çocuk olurlar (Razon, 2018, s.151).

Annelik rollerinin çocuğun kişilik gelişiminin şekillendirilmesinde de etkisi vardır (Kandır & Alpan, 2008) Parke (1981) annesiyle arasında duygusal bir bağ kurmuş olan çocuğun, anneden ayrılırsa bu durumun kişilik gelişimi olumsuz etkileyebileceğini ifade etmiştir. Çocuğun psikolojik sağlığı, anne ve babaların davranışlarını nasıl anladığı ve yorumladığına bağlıdır. Yetersiz ebeveynlik durumu çocukta görülen psikolojik problemler için risk faktörüdür (Öngider, 2013). Parke (1981), çocuk esirgeme kurumlarında kalan çocukların yaşlarına uygun sosyal ve duygusal gelişim göstermediklerini, bunun da anne yoksunluğundan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Bebeğin dış dünyaya uyum sağlamasında annenin rolünün büyük olduğunu, anne ve bebek arasında kurulan bağın biyolojik yapının bir sonucu olduğunu da belirtmiştir. Benzer şekilde Yavuzer (2014) de annenin yokluğundan kaynaklanan duygusal yoksunluğun çocuğun bilişsel, sosyo- duygusal gelişimlerinin gerilemesine neden olduğunu ifade etmiştir.

2.3.2. Babalık Rolü

2.3.2.1. Babalık Rolü

Eşel (2010), babalık davranışlarının aslında genetik olarak var olduğunu, çocukla bir bağ kurduktan sonra babalık davranışının harekete geçtiğini belirterek babalığın biyolojik yönüne odaklanmıştır. Fakat toplumun babalık kavramına yönelttiği anlayış birbirinden farklıdır.

Geleneksel baba rolüne sahip baba, anne evde çocuklar ile ilgilenirken dışarıda bir işte çalışmak ve aileyi geçindirmek için para kazanmak durumundadır. Çocuklar da buna karşılık olarak ebeveynlerine karşı saygılı ve itaatkârdır. Baba evin başıdır ve evdeki otorite rolündedir. Evde disiplini baba sağlamaktadır. Baba çocuğun bakımını, büyümesini ve eğitimini anneye bırakıp, evin sadece maddi giderlerini karşılayarak babalık görevini yerine getirdiğini düşünmektedir. Bu yüzden de eve geldiğinde çocuklar ile ilgilenmeyi reddedebilmektedir. Bu yaklaşım da çocuğun baba ile olan iletişimini zamanla koparmaktadır. Toplumdaki sosyal, ekonomik, siyasi sebepler, gelişen teknoloji ve bilimsel

değişiklikler sebebi ile babalık rolleri değişim geçirmiştir. Günümüz ailesinde; eşlerden her ikisi de çalışmakta ve ailenin gelirine katkı sağlamaktadır. Bu yüzden babalar artık çocuklarının gelişiminde daha aktif rol almaya başlamış ve sorumlulukları da artmıştır (Cabrena vd., 2000; Dündar vd., 2011; Elder, 2019; Feldman, Nash ve Aschenbrenner, 1983; Özer, 2014; Yavuzer, 2014).

Elder (2019), geleneksel ebeveynlik anlayışlarını kategorilendirmiştir. Bunlar, evi korumayı, çocuğun fiziksel bakımını yapmayı, çocuğa düzenlilik eğitimi vermeyi, çocuğu disipline etmeyi içmektedir. Aksine, modern ebeveynlik anlayışları ise çocuğun zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağlamak, çocukta öz güven oluşturmak, çocuğun kendi ile barışık olmasını sağlamak ve vatandaşlık eğitimi gibi konuları içermektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de çocuğun bakım ve eğitim sorumluluğunu üstlenen aile kurumu içinde; bu görevden birinci derece sorumlu tutulan ve önemi vurgulanan kişi genellikle anneler olmuş, babanın, çocuğun yaşamındaki rolü ve önemi geri planda kalmıştır (Taşkın, 2011). Fakat günümüzde babalık rolüne verilen önem giderek artmaktadır.

2.3.2.2. Babalık Rolünü Etkileyen Etmenler

Doğum ile birlikte baba ebeveynlik kimliğini elde eder ve bebeğin gelişi ile eşlerin ev düzeni, sosyal rolleri ve akrabalık ilişkileri değişime uğrar. Bebeğin gelişi babanın hayatında önemli değişimlere yol açar. Babanın, sorumlulukları artar, beden olarak daha çok yorulur, babalık kimliği ortaya çıkar, sürekli müdahale eden akraba modellerine maruz kalır ve kaygılı bir eş ile karşı karşıyadır. Baba, babalık rolüne uyum sağlamaya çalışır. Bu role uyum sağlamaya çalışırken, bebeğin sağlığı ile ilgili endişelere kapılır. Bir yandan da bebeğin, kendi işini, sosyal yaşamını etkileyebileceğine yönelik düşünceler kaygı ve korku duymasına sebep olabilir. Bu da babanın babalık rolünü etkiler (Erden, 2017).

Erkeklerin kocalık ve babalık rolleri, toplumsal değişim (Dündar, 2018, s. 54), göçler (Özkardeş, 2010, s. 20) geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi sonucu çekirdek aile içerisindeki bireylere düşen rol ve sorumlulukların artması, ekonomik değişimler (Akyol, 2017; Güngörmüş, 2011; Özkardeş, 2010; Zeybekoğlu, 2013) tarihsel olaylar nedeni ile zaman içerisinde değişime uğramıştır (Dündar, 2018, s. 54).

Babalık rolünün değişmesinde en önemli etken kadının toplum içindeki yerinin değişmesidir. Bu değişim babanın tutum ve davranışlarında, görev ve sorumluluklarında değişimler meydana getirmiştir (Zeybekoğlu, 2013). Kadının iş hayatına girmesi, öğrenim

düzeşinin yükselmesi, çalışan kadın sayısının artması, kadının ekonomik bağımsızlığını elde etmesi, ev idaresinin çoğunlukla kadında olması, kadının tam gün dışarı da çalışması ile birlikte erkeklerin ev işi ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları kadın ile paylaşmaya başlaması, artan boşanma oranlarına paralel olarak yalnız yaşayan babaların çocuklarının bakım ve eğitim sorumluluklarını üstlenmeleri gibi sosyal-kültürel etmenler “baba” olma kavramını değişime uğratıp babalık rollerini değiştirmiştir (Güngörmüş, 2011; Kuzucu, 2011; Özkardeş, 2010; Seçer, 2017; Ünal & Kök, 2015; Zeybekoğlu, 2013). Toplumsal hayattaki bu değişimler cinsiyet rol algılarını, anne ve babanın bakış açılarını, alışkanlıklarını etkilemiştir. Babalar, babalık rolünü tanımlarken geleneksel baba rolünden uzaklaşarak anne ile birlikte çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminde aktif rol alan babalık rolünü benimsemişlerdir. Babalık rolüne olan ilgi artmış, babalar ev içinde ki sorumlulukları paylaşmaya, anneye destek olmaya başlamışlardır (Şahin & Özbey, 2007; Ünal & Kök, 2015; Zeybekoğlu, 2013). Aile içi rollerin değişimi hem toplum da hem de aile içinde ilişkilerin daha demokratik hale gelmesini sağlamıştır (Kuzucu, 2011).

Babaların mesleği, eğitim durumu, sahip olduğu sosyal kültürel özellikler, gelir durumu algısı, aile tipi, ilk kez baba olma yaşı, babalığa ilişkin bilgi alması, çalışma durumu ve koşulları, olumsuz iş yeri kültürü, sosyal statüleri ile bunların getirdiği sınıf farklılıkları sahip olduğu kültürel özellikler babalık rolü algısını ve baba- çocuk ilişkisini etkilemiştir (Şahin & Özbey, 2007; Telli & Özkan, 2016; Ransonn, 2012; Şahin & Özbey, 2007; Zeybekoğlu, 2013). Babanın eğitim düzeyi de babalık ve ideal baba tanımlarını etkilemiş, eğitim düzeyi yükseldikçe babanın çocuk üzerinde doğrudan etkisi artmıştır. Özellikle ilkökul mezunu olan babalar çocuğuna olan sorumluluğunu eve getirdiği para ile birleştirmektedir. (Özkardeş & Arkonaç, 1998). Ayrıca Şahin ve Demiriz (2014) ilk kez çocuk sahibi olan babaların babalık rolü algı düzeyinin, birden fazla çocuğı olan babalardan yüksek olduğunu belirtmiştir.

Türkoğlu & Akduman (2015) çalışmasında babaların hem babalık rolü algısının hem de eş destek düzeylerinin annelerin öğrenim durumuna ve mesleklerine göre farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir. Babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, eş destek düzeylerinin azalmasının zaman zaman aile içerisinde sorunlara yol açtığını ve bu durumun da boşanma ile sonuçlanabileceğini belirtmiştir. Leite & Mckenry (2002) araştırmasında boşanmış babaların babalık rollerinden tatmin olamadıklarını ifade etmiştir. Boşanma ve evlilik dışı çocuk sahibi olma oranlarının artması ile birlikte tek ebeveynli çocuk yetiştirmenin koşulları da ağırlaşmıştır. Baba tek

başına çocuğun bakımını ve sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmıştır (Güngörmüş, 2011; Özkardeş, 2010; Seçer, 2017; Şahin & Özbey, 2007).

2.3.2.3. Babanın Çocuğun Gelişimine Etkileri

Babaların, çocukları üzerinde çok çeşitli ve önemli etkileri bulunmaktadır. Bunlardan birisi de baba faktörünün çocuğun bilişsel gelişimine etkisidir. Parke (1981) hem annenin hem de babanın çocuğun zekâ gelişimini etkilediğini fakat bunu farklı yollarla yaptıklarını ifade etmiştir. Babanın genellikle bir oyun arkadaşı olarak annenin de konuşarak, okuyarak çocuğun bilişsel gelişiminde etkilidir. Ayrıca anne-babaların sadece direkt davranışları ile değil, çevre düzenlemeleri ile de çocuğun zekâ gelişiminde etkili olduğunu belirtmiştir. Araştırmalar çocuk gelişiminde aktif rol alan, onları yetiştiren ve onlarla oynayan yakın ilişkiler kuran babaların çocuklarının daha yüksek IQ'ya, daha iyi dil ve bilişsel kapasiteye sahip olduklarını göstermektedir. Bu aktif ve olumlu katılım çocukların zekâsını ve akademik başarısını da olumlu bir şekilde etkilemektedir (Özkardeş, 2010; Rosenberg & Wilcox, 2006). Erken yaşta babasız kalmak özellikle erkek çocukların zekâsı ve okul başarısı üzerinde olumsuz bir etki yaratır (Güngörmüş, 2011; Özkardeş, 2010). Babaları olmayan çocuklar başka çocuklar ile iyi ilişkiler geliştirmekte zorlanırlar. Bu çocuklarda sıkılganlık, içine kapanıklık ve uyum bozukluğu görülür. Baba yoksunluğu özellikle erkek çocuklarda intihara ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır (Saygılı, & Çankırılı, 2004).

Baba ile kurulan sağlıklı ilişki çocuğun kişiliğini olumlu etkilemektedir (Özkardeş, 2010, s. 95). Babanın çocuğa gösterdiği olumlu ve olumsuz tepkiler çocuğun kişiliğinin gelişiminde kritiktir. Söyledikleri dinlenen, önemsenen, fikrini belirtmesine fırsat verilen, fikri çok geçerli olmasa da belirtilen, sürekli eleştiriye uğramayan, davranışları hoşgörü çerçevesinde anlayışla kabul edilen çocuk, kendisini ve kişiliğini daha rahat ifade ettiğinden güvenli, huzurlu, sosyal ve sağlıklı bir kişilik geliştirmektedir. Fakat söyledikleri umursanmayan, fikrini belirttiği zaman sürekli eleştiriye maruz kalan çocuk, suskun, içine kapanık, güvensiz, huysuz ve saldırgan olabilmektedir (Navaro, 1987, s.125). Ayrıca babanın otoriter olması, çok uzun süre işte çalışması, çocuğu ile daha az ilgilenmesi durumlarında, çocukta utangaçlık, çekinme gibi olumsuz kişilik özellikleri oluşabilmektedir (Dönmezer, 1999; Şahin, 2003).

Çocuk kendi anne ve babasıyla özdeşleşmekte ve onların çocuk yetiştirme konusundaki davranışlarını kendine model almaktadır (Gander ve Gardiner, 1993). Çocuğun cinsel kimliği, anne ve babayı taklit ederek oluşur. Erkek çocuklar babalarını, kızlar ise annelerini

taklit ederler. Çocuğun cinsiyetine uygun bir kişilik kazanabilmesi için rolünü kabullenmiş, statüsü belli bir baba modeline ihtiyacı vardır. Erkek çocuklar erkeksi davranışları babayı izleyerek onu taklit ederek öğrenir (Saygılı, & Çankırılı, 2004). Olumlu baba-oğul ilişkisinde çocuğun babası ile özdeşleşmesi, onun kişilik gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca baba, çocuğun cinsel gelişiminde de etkilidir (Güngörmüş, 2011, s. 133). Özellikle erkek çocukların kendi cinsiyet özelliklerini benimsemesinde babanın etkisi büyüktür. Babanın erkeksiliği, sevgisi, şefkati ve evde kural koyucu olma özelliği erkeksi gelişimi etkileyen etmenlerdendir (Özkardeş, 2010, s. 83). Erkek çocuk babanın davranışlarını, sesinin tonunu ve vurgulamalarını birebir taklit eder. Babanın davranışlarını izleyerek yorumlar ve hayali oyunlar oynar. Bir erkek, bir eş ve bir baba olmayı öğrenir (Lilley, 1997). Babaları ile güçlü bağları olan kız çocuklarının da cinsel gelişimi olumlu etkilenir. Kızlar babaları ile olan iletişimleri yoluyla karşı cinse özgü davranışları, kendilerine nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili rolleri ve erkeklere nasıl davranacaklarını öğrenmektedir (Güngörmüş, 2011; Özkardeş, 2010). Baba eksikliği veya iletişimsizliği, babasının ilgi ve sevgisinden yoksun büyüyen çocuklarda, özellikle çocuğun gelişme döneminde, özdeşleşebileceği cinsel rol örneklerinin yetersizliği çocukların kaygılı olmasına ve cinsel kimlik sapmalarına neden olabilir (Lilley, 1997; Saygılı, & Çankırılı, 2004).

Babanın çocukla iletişimi çocuğun ruhsal gelişimi için oldukça önemlidir (Erden, 2017). Baba, çocuğunun problemlerini çözebilmeli, çocukla iletişimini güçlendirmelidir (Yavuzer, 2014, s. 26). Babalarıyla sağlıklı ilişkisi olan çocuklar; özgüveni yüksek, kendi ile barışık, arkadaş ilişkileri güçlü bir lider konumunda olurlar (Akyol, 2017; Green, 2001; Özbey, 2009). Okul çağındaki çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada da babalarıyla sağlıklı ilişkisi olan çocukların depresyon, rahatsız edici davranışlar sergileme ya da yalan söyleme ihtimallerinin oldukça düşük olduğu ifade edilmiştir. Babalarıyla nitelikli bir ilişkiye sahip erkek çocukların okul problemini daha az yaşadıkları; kızların da daha yüksek özgüvene sahip oldukları belirtilmiştir (Rosenberg & Wilcox, 2006). Bu durum babanın, çocuğun psikolojik durumu üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir (Şahin & Özbey, 2009).

Çocukların bakım ve eğitimlerinde aktif rol alan babaların çocuklarının bebeklik döneminde daha güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri, güçlükler karşısında daha dayanıklı oldukları, babaları ile daha sıcak ve destekleyici ilişkiler kurdukları belirtilmiştir (Allen & Dally, 2002). Baba-çocuk etkileşiminin fiziksel aktivitelere dayanması ve babaların çocuklarıyla oyun aktivitesiyle daha çok zaman geçirmesi çocuğun sosyal-duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir (Lamb, 1997) Ayrıca babasına olan bağlılığın çocuğu, anneye güvensiz

bağlanma durumunda oluşan zararlı sonuçlardan koruduğu da ortaya çıkmıştır (Akende, 1994). Anne ile iyi ilişki içerisinde olan baba çocuğun gelişimine daha fazla aktif katılım gösterir ve çocuklarla daha fazla zaman harcar bu da çocukların duygusal açıdan daha sağlıklı olmasını sağlar (Rosenberg & Wilcox, 2006). Ayrıca babaların çocuk bakımı ve gelişimine katılımları çocukların duygusal açıdan da güvenli hissetmelerini, çevrelerini keşfetmede kendinden daha emin olmalarını, akranlarıyla daha iyi iletişim kurmalarını sağlayarak çocukların sosyalleşmesine de katkı sağlamaktadır (Rosenberg & Wilcox, 2006). Babaların, çocuklarının bakımını üstlenmesi, baba-çocuk arasındaki duygusal bağı kuvvetlendirerek onların bütünsel gelişimini de desteklemektedir (Anne çocuk eğitim vakfı, 2017).

Baba, çocuğun ve ailesinin yaşamında çok önemli bir rol oynar. Babaların aile yaşantısına renk ve neşe kattığı çocuklar için önemli olduğu vurgulanmaktadır. İlgili sevecen ve şefkatli babanın çocuğunda olumlu bir benlik yapısı oluşurken tam tersi durum çocuğun olumsuz bir benlik algısı oluşturmaya yol açar (Akyol, 2017; Güngörmüş, 2011; Özkardeş, 2010; Şahin, 2003). Babanın hafta sonları çocuğu ile sosyal aktivite yapması, vakit geçirmesi, bunların yanında çocuğuna sorumluluklar vermesi, çocuğun güven ve sorumluluk duygusunun gelişimi açısından önemlidir (Güngörmüş, 2014, s. 25). Ayrıca baba çocuğun her türlü zorlukta kendini destekleyeceğini söyleyerek çocuğun güven duygusunu güçlendirmelidir (Saygılı, & Çankırlı, 2004).

2.4. Ebeveynliğe Yönelik Tutum

2.4.1. Ebeveynlik Tutumu

Çetin (2012) tutumu bireyin nesnelere, olaylara, kurumlara, fikirlere ve diğer insanlara ilişkin duygu düşünce ve inançları kontrol eden bir eylem olarak nitelendirmiştir. Tutumlar, doğrudan gözlenemez fakat bireyin davranışlarından yorumlanabilir. Tutumlar doğuştan değil, öğrenme yolu ile kazanılır. Yakın çevremiz, kitle iletişim araçları tutumların oluşmasında önemli rol oynayan etmenlerden bazılarıdır. Kazanılan bu tutumlar değişebilir (Aydın, 1985). Anne ve babaların çocuklarına yönelttikleri tutumların sağlıklı olabilmesi için, onların da kendi içlerinde, kendi ile barışık, huzurlu, dengeli ve birbirine karşı sevgi ve saygılı olması önemlidir (Yavuzer, 2014, s. 26). Çünkü çocukların da tutum ve davranışlarının şekillenmeye başladığı yaşamın ilk yıllarında, anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin biçimlendirici bir etkisi vardır (Özgüven, 2010, s. 209).

Ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik tutumları; anne ve babaların ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı, ilgileri ve ebeveynlikten elde ettikleri doyumlardır (Johnston & Mash, 1989).

Anne baba rolleri çocuğun ilk yıllarında oldukça önemlidir (Erden, 2017). Ebeveynlerin oynadığı roller çocuklarını doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki yönden etkilemektedir (McBride, 1990). Aile çocuğun ilk sosyalleştiği ve kişiliğinin oluştuğu kurumdur. Bu kurumda, anne ve babalar çocuklarının gelecekteki kişiliğini belirlemede en etkin role sahiptir (Cooke, 1991). Çocuğa gereken önemin verilmesi anne ve babanın görevidir. Anne babalar çocuğun gelişimi için kritik olan okulöncesi dönemde çocuğun sağlıklı bir birey olarak gelişimlerini sağlamalıdır (Erden, 2017).

2.4.2. Ebeveynliğe Yönelik Yeterlilik Algısı

Yeterlilik, bireylerin olası durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan davranışları ne kadar iyi yapabildiklerine dair hükümleridir (Bandura, 1982). Algılanan öz yeterlik ise bireyin bir hüneri başarmak için gerekli eylemleri düzenlemek ve yapabilmek konusunda sahip olduğu kapasitesine dair inançlarıdır (Bandura, 1997). Bandura ebeveynlik deneyimlerinin temelini atan anne ve babaların yeterlilik inançları olduğunu ileri sürmüştür (Bandura, 1997). De Montigny ve Lacharite (2005) ebeveyn öz yeterliliğini; ebeveynin çocuğunun bakımı, gelişimi ile ilgili bir takım beceriler hakkında sahip olduğu kendi kapasitesine dair hükümleri ve inançları olarak tanımlamaktadır. Hess, Teti ve Hussey- Troutman, Moran, Arndt, Johnson, & Chmielewski (2012) ise ebeveyn öz yeterliliğini ebeveynlerin, anne ve babalıkla ilişkili birçok görevi yerine getirme performansları hakkındaki algıları olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlik yeterliliğinin ebeveynlik bilgisi arasında bir ilişki vardır. Kendilerini yeterli hisseden anne ve babalar çocukların zor davranışları ile yüzleşmek de daha başarılıdırlar (Jones & Prinz, 2005). Conrad, Gross, Fogg ve Ruchala (1992) çalışmalarında annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ve çocuğun gelişimi hakkındaki bilgi düzeyleri arttıkça çocuklarıyla kurdukları ilişkinin niteliğinin de yükseldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin anne ve babalığa dair becerileri gerçekleştirme konusunda ki öz güveni sosyal çevrelerinden görecekları destek de ebeveynliğe yönelik yeterliliklerini etkilemektedir (Coleman, 1998).

Bandura (1997, 2006) öz yeterliğin, belirli bir alana özgü etkinliklerde, o etkinliğe özgü beceri ve davranışların ölçülmesi gerektiğini belirtmiştir. Çünkü genel öz yeterliğin belirli bir alana özgü özyeterlik algısı hakkında gerçekçi bilgiler sunmayabileceğini belirtmiştir.

Coleman ve Karraker (1997) de ebeveyn yeterliliği ile ilgili farklı tezler öne sürmüştür. Birincisi okulöncesi çocuklarının anne-babalarıyla yaşadıkları etkileşim, çocuğun anne ve babalığa ilişkin şemalarını oluşturduğunu ve ebeveynleriyle oluşturdukları bağlanmanın niteliğine göre de ebeveyn öz yeterlik algılarının temellerinin atıldığı düşünülmektedir. İkincisi her toplumun ve kültürün kendine özgü çocuk bakımı, gelişimi ve anne ve babalık becerilerine ilişkin uygulamaları, toplumsallaşma sürecinde kişi tarafından özümzenerek anne ve babalığa ilişkin bilişsel yapılar oluştuğu düşünülmektedir. Üçüncü olarak kişilerin yakın akrabalarının çocukları ya da kendi çocuklarıyla yaşadığı ebeveynlik tecrübeleri onların ebeveyn öz yeterliklerine ilişkin kendi algılarını oluşturmaktadır. Son olarak da ebeveyn öz yeterliğinin, bilinmeyen bireyin ebeveynlik rollerine ilişkin bilişsel hazır bulunuşluğu gösterilmiştir.

Ebeveynlik uzun bir süreçtir. Bazı bireyler ebeveynlik rolü için yeterli dayanıklılığa sahipken, bazı bireyler ise sahip değildir. Bu da sürece uyum sağlamalarını etkilemektedir. Anne ve babalık deneyimleri ebeveynlerin öz yeterlilik algısını güçlendirir. Bu da daha sonraki ebeveyn çocuk etkileşiminin niteliğini artırır. Ebeveyn öz yeterliliği anne- baba ve bebek etkileşiminde davranış bilgi ve algıların şekillendiği dinamik bir yapıdır. Ebeveynlerin öz yeterlilik algıları ne kadar güçlüyse ebeveynlik kalitesi de buna paralel olarak artar. Bu durum çocuğun gelişimini de olumlu etkiler (Coleman, 1998; Teti, & Gelfand, 1991).

Ebeveynlik yeterliği ebeveynlik sonuçlarını etkileyen önemli bir değişkendir (Hastings ve Brown, 2002). Coleman & Karraker (2000) yüksek ebeveyn öz yeterliliğine sahip ebeveynlerin daha az cezalandırıcı oldukları, daha fazla uyarıcı çevre oluşturdukları, bebeklerin verdikleri tepkilere daha duyarlı oldukları, çocuklarıyla daha fazla iletişime geçtikleri, daha fazla sorumluluk alan ebeveynler olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda yüksek öz yeterlik algısına sahip ebeveynlerin daha uygun ebeveyn uygulamaları gerçekleştirdikleri söylenebilir (Coleman ve Karraker, 2000; Teti ve Gelfand, 1991).

Anne ve babaların öğrenim durumu da ebeveyn yeterliliğini olumlu etkilemektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler kendilerini daha yeterli hissetmektedirler. Babanın babalık eğitimine katılmasının ebeveynliğe yönelik tutumunda babaya olumlu özellikler kattığı gözlenmiştir. Yaşı büyük olan babalar çocukları ile daha az etkileşime girmektedir. Birden fazla çocuğu olan babalar da babalık eğitimine daha isteksiz katılmaktadır. Ayrıca yüksek gelirli babaların çocukları ile daha az etkileşime girdiği görülmüştür (McBride, 1990).

Ebeveynin ve çocuğun davranışları, kişinin kendi öz değerlendirmesini sağlayan geribildirimdir. Bu geribildirim öz yeterliliği düşürebilir veya arttırabilir (Johnston & Mash,

1989). Düşük ebeveyn öz yeterliğinin, ebeveynlik depresyonu (Teti ve Gelfand, 1991), çocuklarda var olan problem davranışlar, çocuğun anne ve baba tarafından sorunlu olarak algılanması ve ebeveynlik rollerinde etkisiz baş etme stratejileriyle ilişkili olduğu saptanmıştır (Coleman,1998). Özellikle ebeveynlerin kendilerini yetersiz hissetmesi durumu çocuklar da görülen psikolojik problemler için risk faktörüdür (Öngider, 2013). Ebeveynliğe yönelik insanüstü atıflar, gerçeklerle kıyaslandığında ebeveynlerin hayal kırıklığı yaşamalarına ve kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açmaktadır. Bu durum ebeveynin yaşam doyumunu olumsuz etkilediği gibi depresyon gibi bazı psikolojik durumları da oluşturabilmektedir (Choi, Hensaw, Baker & Tree, 2007).

Ebeveynlik öz yeterliliği, düşük stres ve yüksek doyumla ilgilidir. Düşük öz yeterliliğe sahip ebeveynler kendi performanslarıyla ilgili şüpheler ve endişeler taşımaktadır bu da çocukların kendi ile ilgili yetenekleri keşfetmesini etkilemektedir Ayrıca düşük öz yeterliğe sahip anneler çocuğun problemli davranışlarını gördüğünde kendi öz değerlendirmesini yapmak yerine anneler daha çok sosyal kıyaslamalar içerisine girmektedir (Johnston & Mash, 1989).

Sosyal- ekonomik durumlar ebeveyn öz yeterliliğini etkileyebilmektedir. Ebeveynleri çaresizlik ve yetersizlik hislerine kapılmalarına sebep olmaktadır (Johnston & Mash, 1989). Belsky (1984), annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısının çocuk ve sosyal destek faktörlerinden etkilendiğini düşünmektedir. Ayrıca ebeveynliğe geçiş aşamasında tek ebeveynli aileler iki ebeveynli ailelerle aynı endişe ve problemleri yaşamaktadır. Fakat yalnız anneler azalan sosyal destekle artan maddi sıkıntılar yüzünden daha fazla stres yaşamaktadırlar (Copeland & Harbaugh, 2004).

Ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı ilk bebeğin gelişi ile birlikte kritik bir öneme sahiptir (Montigny ve Lacharite, 2005). Coleman (1998) anne babaların uygun anne babalık davranışları sergileme düzeyleri arttıkça çocukların bilişsel gelişiminin buna paralel olarak ilerlediğini belirtmiştir. Kendilerini yeterli hisseden anne ve babalar, çocuklarının bilişsel gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır (Coleman ve Karraker 2003; Troutman, Moran, Arndt, Johnson, & Chmielewski, 2012). Öz yeterlik, çocuğun gelişimi ile ebeveynlik arasında aracı işlevi görmektedir (Coleman ve Karraker 2003). Yüksek ebeveyn öz yeterliği olan ebeveynler çocuklarıyla birlikte evde öğrenme ortamlarına daha yüksek düzeyde katılım gösterdikleri belirtilmiştir (Machida, Taylor ve Kim, 2002). Okulöncesi dönemdeki çocukların anne çocuk etkileşiminde annenin yüksek öz yeterlilik inancına sahip olması çocuğuna zengin uyarıcı çevre sunma, çocukla olumlu bir iletişim kurma, çocuğu olduğu gibi kabul etme gibi konuları olumlu etkilemektedir. Annenin düşük öz yeterlik inancına

sahip olması, çocuktaki davranış problemleri ile baş etmede başarısız olmalarını sağlamakta ve bu da çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir. Ayrıca ebeveynin algılanan ve gözlenen ebeveyn öz yeterliliği arasında olumlu bir ilişki vardır. Gözlenen öz yeterlilik çocuğun gelişimsel becerilerini etkilemektedir (Coleman ve Karraker, 2003).

Çocuklar özyeterliliğini ebeveynlerini taklit ederek öğrenmektedir. Yeterlilik algısı düşük ebeveynler, çocuklarının kendi yeteneklerini görme çabalarını olumsuz olarak algılamakta ve bunu çocuğa yansıtmaktadır. Bu da çocuğun uyumunu güçleştirmektedir (Jones & Prinz, 2005). Benzer şekilde annenin, annelik kaygısı ve özgüveni ne kadar yüksek olursa bebekte o kadar olumlu sosyal davranışların geliştiği belirtilmiştir (Bohlin & Hagekull, 1987).

2.4.3. Ebeveynlik İlgisi

Ebeveynliğe yönelik ilgi, ebeveynliğe yönelik istekliliğini ifade eder. Ayrıca ebeveynlikle ilgili kendisine düşen sorumlulukları yerine getirebileceğine olan inancını da yansıtmaktadır. Anne ve babalığa ilgi duyan ebeveynlerin çocukları ile ilgili problemlere karşı daha hassas oldukları ve daha bilinçli davranışlar sergiledikleri söylenebilir (Seçer, Çeliköz & Yaşa, 2008). Rogers ve Matthews (2004) annelerin ebeveynliğe yönelik ilgisinin doğuştan var olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca annelerin eğitim durumları ebeveynliğe yönelik ilgiyi etkilemektedir (Öztürk & Giren, 2015)

McBride (1990)'a göre babaların çocuk ile ilgili işler de aktif rol almasını sınırlandıran iki faktör vardır. Birincisi babanın babalık rolüne hazırlığındaki yetersizliktir. İkincisi ise babalık rolü için babayı destekleyen sosyal ve kurumsal kişi ve kuruluşların yetersizliğidir. Birçok baba bebeğin doğumundan sonra toplum tarafından desteklenmemektedir (Fagerskiöld, 2006). Bu durum babaların, babalık rolü için hazır olmadığını düşüncesine kapılmasına ve çocuk ile ilgili işler de sorumluluk almak istememesine veya isteksiz davranmasına neden olmaktadır. Babanın babalık rolü ile ilgili hazırlık eksikliği, özellikle çocuk gelişimi bilgisi, ailesel beceriler ve çocuklarının ihtiyaçlarına duyarlılık gibi konularda kendisini göstermektedir. Babanın uygun babalık rolüne hazır olmaması ile ilgili birçok sebep vardır. Bunlar, babaların daha uygun baba modelleriyle karşılaşmamaları, babalığa hazırlanmak için daha az sosyal fırsatları olmaları, babalık rolü ile ilgili kurumsal desteklerinin az olması ve gerekli olan baba çocuk etkileşimi eksikliğidir (Seçer, Çeliköz & Yaşa, 2007).

2.4.4. Ebeveynlik Doyumu

Doyum, toplumdaki roller yerine getirilirken yaşanan memnuniyet olarak tanımlanmaktadır (Mouton & Tuma, 1988). Ebeveynlik doyumu; çocuğun davranışları, teknoloji, anne babanın refah seviyesi, ebeveynlik tarzları, aile yapısı, ebeveynin cinsiyeti, mutlu evlilik ve ebeveynlik rolüne göre değişmeye eğilimlidir (Baetschmann, Staub, & Studer, 2016; Leite ve McKenry, 2002; Rogers ve Matthews, 2004; Rogers & White, 1998).

Ebeveynliğin ebeveynlik doyumu üzerindeki etkisi uzun vadede olumludur. Çocuk sahibi olmak anne ve babaları uzun vadede mutlu etmektedir. Özellikle ebeveyn doyumunun ilk doğumda arttığını, ancak artışın ikinci doğumda daha güçlü olduğunu belirtilmektedir (Mikucka, 2016). Ebeveynlerin kendilerini anne baba rollerinde ne derece etkin hissettikleri, kendilerine bakış açılarıyla doğru orantılıdır (Rogers & Matthews, 2004).

Aile yapısı doyumun en önemli belirleyicilerinden birisidir. Anne ve babaların ebeveynlik doyumu, evlilikteki mutlu aile yapısını etkilemektedir. Evlilikteki mutluluk ebeveynlik doyumunu artırabilirken, ebeveynlik doyumu evlilikteki mutluluğu artırmamaktadır. Ebeveynlikten alınan doyum, evlilik kalitesinin artışına da bağlı olarak değişmektedir Evli olan anne babalar ebeveynlikten daha fazla doyum sağlamaktadır (Rogers & White, 1998). Ayrıca ebeveynler çocukları ile ilgili konulardaki kararları birlikte aldığı zaman ebeveynlikten daha fazla doyum aldıklarını belirtmişlerdir (Russell & Radojevic, 1992). Ebeveynlik doyumu otoritenin sertliğiyle de doğru orantılıdır. Sağlıklı olumlu ilişkilerle doyum yükselirken sert bir disipline sahip ebeveynlerde doyum azalmaktadır (Rogers, & White, 1998). Ayrıca çocuğun özel gereksinimli olması ebeveynlik doyumunu olumsuz etkilemektedir (Hastings & Brown, 2002).

2.5. İlgili Araştırmalar

2.5.1. Geleneksel Annelik ve Babalık Rolü ile İlgili Araştırmalar

Aksoy & Tatlı' nın (2019), "Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Çocuklarıyla Olan İlişkileri ile Babalık Rolü Algıları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında okul öncesi dönem çocuğu bulunan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca babaların yaşı, öğrenim düzeyi, çocuklarının cinsiyeti, doğum sırası ve çocuklarıyla geçirdikleri zaman değişkenleri açısından, babalık rolü algılarının ve baba çocuk ilişkilerinin farklılık meydana getirip getirmediği de incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinde

gerçekleştirilen çalışmanın örneklemini, Çankırı il merkezinde çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 321 baba oluşturmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği (Baba Formu)” ve “Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların babalık rolü algısı ile olumlu baba çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte babaların yaşı, öğrenim düzeyi, çocuklarının doğum sırası ve çocuklarıyla geçirdikleri zaman değişkenleri bakımından babaların babalık rolü puan ortalamalarında anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarının cinsiyet değişkeni açısından babaların babalık rolü puan ortalamalarında farklılaşma görülmediği ortaya konmuştur.

Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018), “Kadınlarda Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı’nın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada kadınların ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya Ankara ve Nevşehir illerinde yaşayan 976 kadın katılmıştır. Araştırmada “Ebeveyn Rollerine İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Sosyo-ekonomik düzey, evlilik yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve bir işte çalışıp çalışmadığı ise araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmıştır. Araştırma sonucuna göre araştırmanın tüm bağımsız değişkenleri ile kadınların ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annenin kendini maddi olarak güçlü hissetmesi, ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısını olumlu etkilemektedir. Kadınların evlilik yaşı da rol doyumu açısından önemli olduğu saptanmıştır. Araştırmada, erken yaşlarda evlenen kadınların ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algıları oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda erken evliliğin kadının kendilik algısını olumsuz etkilediği öne sürülmüştür. Kadınların eğitim düzeyleri arttıkça annelik rolünden alınan doyumun da arttığı saptanmıştır. Çalışan kadınların ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısının daha olumlu olduğu ifade edilmiştir Kadının çalışma hayatının olmasının kendilik algısını yükselttiği belirtilmiştir.

Yılmaz & Ülker (2018), “Kadınlarda Çocukluk Dönemi Mutlulukları ile Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı” adlı çalışmada kadınların çocukluk dönemi mutlulukları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Nevşehir Merkez ve Ankara Pursaklar’da yaşayan, çocuğu okula giden 976 anne oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Çocukluk Dönemi Mutluluk Anıları Ölçeği” ve “Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişken olarak eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, evlenme yaşı ve çocuk sayısı alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre Kadınların çocukluk dönemi mutluluk/huzur anılarına yönelik algıları ile ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algılarının tüm alt boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk dönemi mutluluk anılarına ait bulgular ile sosyo-ekonomik düzey, eğitim seviyesi, evlenme yaşı ve çocuk sayısı arasında da anlamlı düzeyde farklılık saptanmıştır.

Ünal & Kök (2015), “0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Babalık Rolüne İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında ebeveynlerin babalık rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Antalya ilinde yaşayan 0-6 yaşında çocuğu olan 8 anne ve 8 baba oluşturmıştır. Araştırma nitel bir çalışmadır. Araştırmaya katılan anne-babalarla yüz yüze bireysel görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuğuna karşı katı bir tutum sergileyen babalık rolünün, yerini çocuğun bakımı ile ilgilenen baba rolüne bıraktığı görülmüştür. Kadınların iş yaşamında yer alması babaların çocuğun yaşamına aktif olarak katılması ile sonuçlanmıştır. Babaların babalık kavramını tanımlarken geleneksel baba rollerinden uzaklaşarak anne ile birlikte çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminde yer alan baba rolünü benimsediği ifade edilmiştir. Bununla birlikte annelerin babalık rolünü tanımlarken geleneksel babalık rolünü tanımladıkları gözlenmiştir.

Telli ve Özkan (2016), “ 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” adlı çalışmasında babaların babalık rolü algıları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Giresun ili merkez ve ilçelerine bağlı 20 anaokulunda 3-6 yaş grubu çocuğu bulunan 482 baba oluşturmıştır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların; eğitimi, çalışma durumu, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, şu an eğitim alan çocuğu isteme, ilk kez baba olma yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı ve babalığa ilişkin bilgi alma durumlarının babalık rolü algısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Babaların yaşı, evlilik süresi, babalık ile ilgili bilgi alınan kaynaklar ve kendi babasıyla olan ilişkisinin babalık rolü algısını etkilemediği ifade edilmiştir. Babaların babalık rolü algı ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamasına göre babalık rolü algısının iyi düzeyde olduğu bulunmuştur.

Türkoğlu & Akduman (2015), “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı ile Çocuklarının Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi,

Ankara ilinde resmi ilköğretim okullarının ana sınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 48-60 ay ve üzeri 533 çocuk ve babaları oluşturmuştur. Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Genel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların babalık rolü algısının eşlerinin yaşlarına göre, çocuklarının sosyal becerilerinin ise yaşları ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirtilmiştir. Babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının sosyal becerileri arasında ise anlamlı ve pozitif bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Türkoğlu ve Akduman (2015) “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algıları ile Eş Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışması, okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara ilinde resmi ana sınıfları ile bağımsız anaokullarına devam eden 48-60 ay ve üzeri 533 çocuk ve bu çocukların babaları oluşturmuştur. Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Genel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Eş Destek Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların hem babalık rolü algısının hem de eş destek düzeylerinin annelerin öğrenim durumu ve mesleklerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Kılıçgün (2015) “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutumları ile Ebeveynlik Roller Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında çocukların haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile annelik ve babalık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş grubu çocuğu olan 315 anne ve 315 baba olmak üzere toplam 630 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Aile Bilgi Anketi”, “Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği”, “Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği” ve “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre hem annelerin hem de babaların çocuk haklarına yönelik tutumları ile geleneksel ebeveynlik rolleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda bakım ve korunma tutumu puanları yükseldikçe hem annelerin hem de babaların geleneksel ebeveynlik rollerinin güçlendiği, kendi kendine karar verme tutumu puanları yükseldikçe hem annelerin hem de babaların geleneksel ebeveynlik rollerinin zayıfladığı belirtilmiştir.

Kılıçgün (2015) “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Öz Yeterlilik Durumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarına

devam eden 36-66 aylık çocukların annelerinin öz yeterlilik durumlarının, sahip olunan annelik rollerine ve bazı demografik değişkenlere göre betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleminde 546 anne yer almıştır. Veri toplama aracı olarak “Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği”, “Geleneksel Annelik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; anne öz yeterlilik puanları ile annelik rolleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın örneklem grubundaki annelerin öz yeterlilik puanları yükseldikçe annelik rollerinin geleneksellikten uzaklaştığı görülmüştür. Anne öz yeterliliğinde sahip olunan çocuğun cinsiyetine, ailedeki çocuk sayısına, çocuğun doğum sırasına ve ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmazken çocuğun yaşına, çocuğun yetiştirilmesi ile ilgili birincil derecede anneye destek olan kişiye ve aile yapısına göre anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir.

Şahin ve Demiriz (2014), “Beş Altı Yaşında Çocuğu Olan Babaların, Babalık Rolünü Algılamaları ile Aile Katılım Çalışmalarını Gerçekleştirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada beş altı yaşında çocuğu olan babaların babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara da Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bağımsız anaokullarına giden 5-6 yaş grubu çocukların babalarından 650 baba oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel bilgi formu”, Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Aile Katılım Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çocuğun cinsiyetinin babalık rolünü ve aile katılımını etkilemediği bulunmuştur. İlk çocuğu olan babaların, babalık rolü algısının ve ev temelli katılım düzeyinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Tek çocuklu babaların, iki ve daha fazla çocuklu babalardan, babalık rolü algısı ve ev temelli katılım düzeyi yüksek olduğu saptanmıştır. Babaların yaşı, öğrenim düzeyi ve ekonomik düzeyi yükseldikçe babalık rolü algısı ve aile katılım çalışmalarına katılımlarının arttığı ifade edilmiştir. İlk baba olma yaşı yükseldikçe, aile katılım düzeylerinin de yükseldiği belirtilmiştir. Babalık rolü algısı yüksek olan babaların, aile katılım çalışmalarına katılımlarının da yüksek olduğu saptanmıştır.

Türkoğlu ve Akduman (2013), “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rollerini Algılamaları ile Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışma, okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının problem davranışlarının, babanın yaşı, öğrenim durumu, mesleği, ilk baba olma yaşı ve aile tipi değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ve babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının problem davranışları arasındaki

ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara ilinde resmi ilköğretim okullarının ana sınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 48-60 ay ve üzeri 533 çocuk ve bu çocukların babaları oluşturmuştur. Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Genel Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların babalık rolü algısının babanın yaşı, öğrenim durumu, ilk baba olma yaşına göre çocukların problem davranışlarının ise babanın öğrenim durumu ve aile tipi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının problem davranışları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

2.5.2. Ebeveynliğe Yönelik Tutum ile İlgili Araştırmalar

Ertürk (2017) “5-6 Yaş Grubu Çocukların Okula Hazırlık Becerilerinin Çocuğa, Ebeveynlere ve Ev Ortamına Yönelik Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada, 5-6 yaş grubu çocukların okula hazırlık becerilerinin çocuğa, ebeveyne ve ev ortamına yönelik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında Konya il merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki 178 çocuk, ana sınıfına devam etmeyen 103 çocuk olmak üzere toplam 281 çocuk ve bu çocukların anneleri olmak üzere 562 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği”, “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu”, “Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği”, “Okul Olgunluk Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynliğe yönelik tutum değişkeninin, Metropolitan Okul Olgunluk Ölçeğinin kelime anlama, sayı olgunluğu, kopya etme alt test ve genel toplam puanlarını açıkladığı saptanmıştır. Okul öncesi eğitim alan çocukların Okul Olgunluk Ölçeğinin tüm alt test ve toplam test puanlarını yordadığı, anne öğrenim durumunun Metropolitan Okul Olgunluk Ölçeğinin kelime anlama, eşleştirme, okuma olgunluğu alt test ve genel toplam puanlarını yordadığı, annenin ebeveynliğe yönelik tutumunun, Metropolitan Okul Olgunluk Ölçeğinin kelime anlama, sayı olgunluğu, kopya etme alt test ve genel toplam puanlarını yordadığı, anne çalışma durumunun Metropolitan Okul Olgunluk Ölçeğinin eşleştirme, sayı olgunluğu alt test ve genel toplam puanlarını yordadığı, kardeş sayısının, Metropolitan Okul Olgunluk Ölçeğinin kopya etme alt test puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çetin (2017) “Çocuklarda Ayrılık Kaygısı ile Anne-Babanın Ayrılık Kaygısı ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumları” adlı çalışmada çocukların ayrılık kaygısı ile anne babalarının ayrılık

kaygısı ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın örneklemini Ankara ilinde yaşayan, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki 6 yaş çocuğa sahip olan 467 anne-baba oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak “Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği - Ebeveyn Formu”, “Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Anketi”, “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu yüksek olan çocukların hem annelerinin hem de babalarının ayrılık kaygıları yüksek bulunmuştur. Yalnız kalma korkusu yüksek olan çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları, yalnız kalma korkusu düşük olan çocukların annelerine göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Yalnız kalma korkusu yüksek olan çocukların anne ve babalarının ebeveynlikten aldıkları doyumun düşük olduğu tespit edilmiştir. Terk edilme korkusu yüksek olan çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik genel tutum ve ilgilerinin de düşük olduğu belirtilmiştir. Fakat yalnız kalma korkusu yüksek ve düşük olan çocukların annelerinin, ebeveynliğe ilişkin öz yeterlik düzeyleri ve ebeveynliğe yönelik ilgi düzeyleri arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bireysel ve eğitsel niteliklere bakıldığında çocuklardaki terk edilme korkusunun, çocuğun yaşına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Ailelerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkenine bakıldığında tek çocuk sahibi ailelerdeki çocukların terk edilme korkusu, 2 ve daha fazla çocuğa sahip ailelere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cindioğlu (2015) “3-6 Yaş Çocuğu Olan Depresyonlu ve Depresyonu Olmayan Annelerin Ebeveyn Öz Yeterlikleri Çocuk Mizaç Algısı ve Duygu Sosyalleştirme Tepkilerinin Karşılaştırılması” adlı çalışma da 3-6 yaş çocuğu olan depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin ebeveynlik öz yeterlilikleri, çocuk mizaç algıları ve duygu sosyalleştirme tepkileri arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 3- 6 yaş arası çocuğu olan İstanbul Avrupa yakasında sağlık kurumlarına depresyon şikâyetiyle başvurmuş 40 anne ile kartopu tekniğiyle toplanmış depresyonu olmayan 40 anne oluşturmaktadır. Veri toplama araçlarından “Sosyo-Demografik Veri Formu”, “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği”, “Beck Depresyon Ölçeği”, “Çocuk Mizaç Ölçeği” ve “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin öz yeterlilikleri, çocuk mizaç algıları, duygu sosyalleştirme tepkileri arasında farklılıklar bulunmuştur. Depresyonsuz annelere ilişkin probleme odaklı tepkiler, duyguya odaklı tepkiler ve duygu ifadesini kolaylaştıran tepki puanları, depresyonu olan annelerin puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak küçümseyici, cezalandırıcı ve ebeveynde sıkıntı boyutlarına ilişkin puanlar daha düşük saptanmıştır.

Özkul, (2015) “48-60 Aylık Çocukların Babalarının Ebeveyn Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi” adlı çalışmada okul öncesi öğrenim kurumuna devam eden 4-5 yaş çocukların babalarının ebeveyn öz yeterlikleri ile birliktelik durumları (evli, boşanmış) arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca babanın yaşı, öğrenim durumu, gelir düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, çalışma durumu, çocuğu görme sıklığı gibi demografik özellikler de değişken olarak alınmıştır. Örneklem grubunu, okul öncesi öğrenim kurumuna devam eden 4-5 yaş grubu çocukları olan evli ve boşanmış toplam 100 baba oluşturmaktadır. Araştırmada “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği – Baba Formu” ve “Aile Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, anne ve babası birlikte yaşayan çocukların babalarının öz yeterlik puanları yüksek bulunmuştur. Evli babaların öğrenim durumu değişkenine göre ebeveynliğe yönelik tutumları değişmektedir. Boşanmış babaların ise, gelir düzeyi değişkeninde ebeveynliğe yönelik tutumları farklılaşırken, çocuğu görme sıklığı her hafta olan babaların babalık görevinden sağladığı doyum ve ebeveynliğe yönelik genel tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öztürk ve Giren, (2015)“Annelerin Ebeveynlik Algıları ile Çocuklarının Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada çocuğu okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören annelerin ebeveynlik algıları ile çocuklarının problem davranışlarının; yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ve çocuk sayısı gibi değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Aksaray il merkezine bağlı anaokulu ve ana sınıflardan tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 165 çocuk ve annesinden oluşmaktadır. Veri toplama araçlarından “Ebeveynlerin Çocuk Eğitimi Konusunda Kendilerine Yönelik Tutumları”, “Anaokulu ve Ana sınıfı Davranış Ölçeği” ve Problem Davranışlar Alt Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda annelerin eğitim durumlarının ebeveynliğe yönelik genel tutumlarını ve ebeveynliğe yönelik ilgilerini etkilediği saptanmıştır. Ayrıca annelerin çocuk sayısına göre ebeveynliğe yönelik algıları arasında 4 ve üzeri çocuğu olan annelerin daha olumlu olduğu bulunmuştur. Genç annelerin çocuklarının diğer annelerin çocuklarına göre daha fazla problem davranışlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Topaloğlu (2013) “ 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri ile Anne-Babalarının Ebeveyn Öz Yeterliği Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı çalışma da 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn öz yeterliği algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; Honaz ve Çal ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ana

sınıflarında eğitim gören 4-5 yaş grubundan 227 çocuk, 227 anne ve 227 baba oluşturmaktadır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği” ve “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların sosyal yetkinlikleri cinsiyetlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ancak saldırganlık ve kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çocukların sosyal yetkinlik puanları, anne-baba eğitim durumuna göre ve çocukların saldırganlık puanları, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Çocukların saldırganlık puanları, baba eğitim durumuna göre ve çocukların kaygı puanları, anne-babaların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çocukların anne-baba mesleğine göre sosyal yetkinliklerinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Fakat saldırganlık ve kaygı puanlarında, anne-babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Anne-babaların ebeveyn öz yeterliği algıları, çocuklarının cinsiyetine ve kendi eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Mesleklerine göre annelerin ebeveyn öz yeterliği algıları anlamlı bir fark gösterirken, babaların ebeveyn öz yeterliği algılarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamamıştır. Annelerin yeterlik algıları ve ilgileri çocukların sosyal yetkinlik puanlarını açıklamazken, ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum açıklanmıştır. Babaların yeterlik algıları, ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanlarını açıklamamıştır.

Özdemir, (2012).“Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları” adlı çalışmada bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 227 öğrenci ve bu öğrencilerin annesi ve babası oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Ana Sınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği Sosyal Beceriler Alt Boyutu” ve “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği- Anne ve Baba Formu” kullanılmıştır. Çocukların cinsiyetine göre sosyal becerilerde önemli bir etki bulunamamıştır. Çocukların devam ettiği kurum türüne göre alt boyutlardan sosyal bağımsızlık hariç diğerlerinde bir etki saptanmamıştır. Çocuğun cinsiyetinin ebeveynliğe yönelik tutumu etkilemediği belirtilmiştir. Çocuğun cinsiyetinin annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarında önemli bir etkiye sahip olmasa da babaların ebeveynliğe yönelik tutum

ilgi, doyum, genel tutum puan ortalamalarında önemli bir etkiye sahip olduğu sadece yeterlilik algısında fark olmadığı bildirilmiştir. Baba yaşı, eğitim durumu, çocuk sayısı, ebeveynliğe yönelik tutumlarında önemli bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Seçer, Çeliköz & Yaşa, (2008) “Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları” adlı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerin anneliğe yönelik tutumları ile bazı kişisel özelliklerinin ebeveynliğe yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini çocukları bağımsız anaokullarına devam eden 304 anne oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocuk sayısı, eğitim düzeyi, bir işte çalışma durumu değişkenleri annelerin ebeveynliğe yönelik yeterliliğini, doyumunu ve genel tutumunu etkilemezken ilgisini etkilediği saptanmıştır. Yükseköğretim mezunu, çalışan ve 2 çocuğu olan annelerin diğer annelere göre ebeveynliğe yönelik ilgilerinin fazla olduğu öne sürülmüştür.

Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2007) “Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları” adlı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları ile bazı kişisel özelliklerinin babalığa yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneklem grubunu çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 285 baba oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Baba Formu” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre babaların; yaşının, eğitim düzeyinin ve sahip olduğu çocuk sayısının babalığa yönelik ilgisini, ilk kez baba olma yaşının, yeterlilik algısını, doyumunu ve genel tutumunu, eğitim düzeyinin de yeterlilik ve genel tutumunu etkilediği tespit edilmiştir.

Farne (2005) “Tek Gelirli ve İki Gelirli Ailelerde Ebeveynlik Memnuniyeti” adlı çalışma çift gelirli ailelerin ebeveynlik memnuniyet puanları ile tek gelirli ailelerin puanları arasındaki farkların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini okul öncesinde çocuğu olan 30 anne ve baba katılımcı oluşturmuştur. Araştırmada “Ebeveynlik Memnuniyeti Ölçeği” kullanılmıştır. Ankette ayrıca evdeki altı yaşın altındaki çocukların sayısı, ev dışında çalışıp çalışmadıkları ve evlilikteki rolleri (karı veya koca) gibi demografik bilgiler de alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bir ebeveynin evde olup olmadığı veya her ikisinin de çalışıp çalışmadığı konusunda memnuniyet düzeylerinde çok az bir fark olduğu

tespit edilmiştir. Çift gelirli ailelerin de diğer ebeveynler kadar ebeveynliklerinden memnun olduklarını belirtilmiştir.

Copeland ve Harbaugh (2004) “Ebeveynlikte Evli ve Bekâr Kadınların Anne Yeterliliğine Geçiş” adlı çalışmada erken ebeveynlikte evli ve bekâr kadınların anne ebeveyn yeterliliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Evli ve bekâr annelerin arasındaki ebeveynlik yeterliliklerini belirlemek amacıyla 58 evli, ilk kez anne olan ve 22 bekâr ilk kez anne olan ebeveynler örneklem grubunu oluşturmuştur. Evli ve bekâr kadınların ebeveynlik duygusu ölçeğindeki sonuçlar kullanılarak ilk annelik yeterlilikleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre annelik rolleri açısından bekâr annelerin evliler kadar yüksek değer ya da rahatlık gösteremedikleri görülmüştür. Bekâr kadınlara kıyasla evli kadınların annelik rollerine verdikleri değer ve uygulamalardaki rahatlığı daha fazla bulunmuştur.

Mondell & Tyler (1981) “Ebeveyn Yeterliliği ve Çocuklarla Problem Çözme / Oyun Davranış Stilleri” adlı çalışma ebeveynlerin psiko-sosyal yeterliliğinin çocuklarla ortak bir problem çözme /oyun oturumunda ebeveyn etkileşimi davranışlarıyla ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 13 okul öncesi çocuğu ve onların anne- babaları oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak ebeveynlerin öz-yeterlik dereceleri, özgüven, sorunlarla başa çıkma (yeterlilik) düzeylerini belirleyen bir anket, çocuk ve ebeveyn etkileşimini değerlendiren yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveyn yeterliliği yüksek ebeveynler çocuğa karşı daha yetenekli ve becerikli davranışlarda bulunmuş, genel olarak sıcak ve olumlu duygular göstermiş ve problem çözmede daha başarılı oldukları saptanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada okul öncesi dönemde 5-6 yaş olan çocukları ebeveynlerin geleneksel annelik ve babalık rolü ile ebeveynliğe yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel (korelasyonel) tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, ayrı ayrı sembolleştirilir. Değişkenler arasındaki ilişki, karşılıklı bağımlılık ya da kısmi bağımlılık şeklinde olabileceği gibi, her ikisini de etkileyen şekilde de olabilir (Karasar, 2016).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Adana ili Ceyhan ilçesinde bulunan bağımsız anaokullarına ve ana sınıflarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının, ebeveynleri oluşturmaktadır.

Örnekleme yöntemi olarak küme örnekleme yöntemlerinden oransız küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evrendeki bütün kümelerin elemanlarının eşit seçilme şansına sahip olduğu durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denir (Karasar, 2016). Bu çalışma nicel bir araştırma olduğu için örneklem hacmi seçiminin bir sistematığe dayanması gerekmektedir. Özellikle ölçekli çalışmalarda değişkenler arasındaki ilişki incelendiği için bu çalışmada sürekli değişkenlerde tahmine dayalı olan örneklem hacmi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak,

Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017). Ceyhan Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgilere göre 2018-2019 yılında Adana ilinde Ceyhan ilçesinde 15 bağımsız anaokulu ve 42 ana sınıfı bulunmaktadır. 5-6 yaş grubu 1367 okul öncesi çocuğu ana sınıfı ve anaokullarında öğrenim görmektedir. Formüle edilen örneklem büyüklüğü en az 341 dir (anne- baba ise 682). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Adana ili Ceyhan ilçesinde bulunan, anaokullarına ve ana sınıflarına devam eden 5- 6 yaş çocuklarının anneleri ve babaları oluşturmaktadır. Bu çalışmaya 470 anne ve 450 baba katılmıştır.

Tablo 1

Anne ve Babaların Kişisel Özelliklerinin Dağılımı

		Anne		Baba		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Yaş	18-25	29	6	9	2	38	4
	26-35	266	57	174	39	440	48
	36-45	165	35	221	49	386	42
	46+	10	2	46	10	56	6
Öğrenim durumu	İlkokul	94	20	66	15	160	17
	Ortaokul	92	20	76	17	168	18
	Lise	162	34	151	34	313	34
	Ön Lisans	33	7	47	10	80	9
	Lisans	84	18	100	22	184	20
	Lisansüstü	5	1	10	2	15	2
Meslek	Memur	87	19	106	24	193	21
	İşçi	42	9	180	40	222	24
	Serbest meslek	29	6	112	25	141	15
	Çalışmıyor	312	66	52	12	364	40
Medeni durum	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	440	94	427	95	867	94
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	13	3	10	2	23	3
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	0	0	4	1	4	0
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	17	4	9	2	26	3
Anne ve babanın yetiştiği aile yapısı	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)	379	81	365	81	744	81
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)	81	17	75	17	156	17
	Yuva(sosyal kurumlar)	3	1	2	0	5	1
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)	7	1	8	2	15	2
Sahip olunan çocuk sayısı	1	76	16	72	16	148	16
	2	255	54	231	51	486	53
	3	111	24	112	25	223	24
	4 ve üzeri	28	6	35	8	63	7
Anaokulu veya ana sınıfına giden 5-6 yaş grubu çocuk cinsiyeti	Kız	179	38	175	39	354	38
	Erkek	291	62	275	61	566	62
Anaokulu veya ana sınıfında okuyan çocuk ile birlikte mi yaşıyorsunuz?	Evet	467	99	445	99	912	99
	Hayır	3	1	5	1	8	1

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan annelerin % 6'sını (n=29) 18-25 yaş, % 57'sini (n=266) 26-35 yaş, % 35'ini (n=165) 36-45 yaş, % 2'sini (n=10) 46 ve üzeri yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların % 2'si (n=9) 18-25 yaş, % 39'u

(n=174) 26-35 yaş, % 49'u (n=221) 36-45 yaş, % 10'u (n=46) 46 ve üzeri yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. Annelerin % 20'si (n=94) ilkokul, % 20'si (n=92) ortaokul, % 34'ü (n=162) lise, % 7'si (n=33) ön lisans, % 18'i (n=84) lisans, % 1'i (n=5) lisansüstü mezunu olduğu belirlenmiştir. Babaların % 15'i (n=66) ilkokul, % 17'si (n=76) ortaokul, % 34'ü (n=151) lise, % 10'u (n=47) ön lisans, % 22'si (n=100) lisans, % 2'si (n=10) lisansüstü mezunu olduğu belirlenmiştir. Annelerin % 19'unun (n=87) memur, % 9'unun (n=42) işçi, % 6'sının (n=29) serbest meslek, % 66'sının (n=312) çalışmıyor oldukları tespit edilmiştir. Babaların %24'ünün (n=106) memur, % 40'ının (n=180) işçi, % 25'inin (n=112) serbest meslek, % 12'sinin (n=52) çalışmıyor oldukları tespit edilmiştir. Annelerin % 94'ünün (n=440) evli ve eşi ile birlikte aynı evde yaşadıkları, % 3'ünün (n=13) evli ve eşi ile birlikte farklı evlerde yaşadıkları, % 0'ının (n=0) boşanmış yeni bir eşle yaşadıkları, % 4'ünün (n=17) boşanmış, tek başına yaşadıkları belirlenmiştir. Babaların % 95'inin (n=427) evli ve eşi ile birlikte aynı evde yaşadıkları, % 2'sinin (n=10) evli ve eşi ile birlikte farklı evlerde yaşadıkları, % 1'inin (n=4) boşanmış yeni bir eşle yaşadıkları, % 2'sinin (n=9) boşanmış, tek başına yaşadıkları belirlenmiştir. Annelerin yetiştiği aile yapısına göre % 81'inin (n=379) çekirdek aile yapısında, % 17'sinin (n=81) geniş aile yapısında, % 1'inin (n=3) yuvada, % 1'inin (n=7) diğer (parçalanmış aile vb.) grubunda yer aldığı görülmektedir. Babaların yetiştiği aile yapısına göre % 81'inin (n=365) çekirdek aile yapısında, % 17'sinin (n=75) geniş aile yapısında, % 0'ının (n=2) yuvada, % 2'sinin (n=8) diğer (parçalanmış aile vb.) grubunda yer aldığı görülmektedir. Annelerin % 16'sının (n=76) 1, % 54'ünün (n=255) 2, % 24'ünün (n=111) 3, % 6'sının (n=28) 4 ve üzeri çocuğa sahip olduğu tespit edilmiştir. Babaların % 16'sının (n=72) 1, % 51'inin (n=231) 2, % 25'inin (n=112) 3, % 8'inin (n=35) 4 ve üzeri çocuğa sahip olduğu tespit edilmiştir. Annelerin % 38'inin (n=179) kız, % 62'sinin (n=291) erkek çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir. Babaların % 39'unun (n=175) kız, % 61'inin (n=275) erkek çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir. Annelerin % 99'u (n=467) çocuklarıyla birlikte aynı evde yaşarken, % 1'i (n=3) çocuğu ile birlikte aynı evde yaşamamaktadır. Babaların % 99'u (n=445) çocuklarıyla birlikte aynı evde yaşarken, % 1'i (n=5) çocuğu ile birlikte aynı evde yaşamamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; anne ve babaların kişisel bilgilerini almak için “Kişisel Bilgi Formu” anne ve babaların geleneksel annelik ve babalık rollerini değerlendirmek amacıyla “Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği” ve “Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği” anne ve babaların

ebeveynliğe yönelik doyum, yeterlilik, ilgisini ölmek amacıyla “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği (Anne ve Baba Formu)” ile toplanmıştır.

3.4. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından ebeveynlerin; yaşlarına, öğrenim düzeylerine, mesleğine, medeni durumuna, yetiştiği aile yapısına, sahip olduğu çocuk sayısına, çocuğun cinsiyetine, çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin bilgilere yönelik olarak hazırlanmıştır. Gizlilik ilkesinden hareketle ebeveynlerin kimlik bilgisi alınmamıştır (Ek 3).

3.5.1. Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği

Geleneksel annelik rolü ölçeği (Traditional motherhood and fatherhood scale) 2004 yılında Whatley ve Knox tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 18 maddedir ve 7’li Likert yapıdadır. Anneler ölçekteki ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını 1’den 7’ye kadar puan vererek dile getirmektedirler. Annelik rolünün gelenekselliğe ne kadar yaklaştığı veya uzaklaştığı, ölçekten toplanan toplam puanın madde sayısına bölünmesi ile sonuca varılmaktadır. Bu puan; 1’e yaklaştıkça annelik rolü geleneksellikten uzaklaşmakta, 7’ye yaklaştıkça annelik rolü gelenekselliğe yaklaşmaktadır. Ölçeğin Türkiye örneklemindeki uyarlanması ile ilgili çalışmaları Kılıçgün Yurtsever ve Kılıçkaya (2015) tarafından 3-6 yaş aralığında çocuğu olan Türk anneler için yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış ve ham puanlara ilişkin yüzde, z ve T puanları hesaplanmıştır. Geleneksel Annelik Ölçeğinin Türkçeye uyarlanma sürecinde; ölçek için ölçeği hazırlayan kişilerden izin alınmış, ölçek maddeleri İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Tercüme işlemleri her iki araştırmacı tarafından yapılmış çevirilerdeki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılmış ve her bir maddeye yönelik ortak bir ifade belirlenerek ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleminde 267 anne yer almıştır. Geleneksel annelik ölçeğinin 3-6 yaş standart profile göre ölçekten 4.18’den yüksek alan annelerin annelik rolünün gelenekselliğe yaklaştığı, düşük puan alan annelerin annelik rolünün ise geleneksellikten uzaklaştığı görülmüştür. Geleneksel annelik ölçeği 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

3.5.2. Geleneksel Annelik Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Sınaması

Geleneksel annelik rolü ölçeğın geçerli ve güvenirliliğini kontrol etmek amacıyla bu araştırmadaki örneklem grubu ile bir pilot uygulama yapılarak geçerlilik ve güvenirlilikleri analiz edilmiştir. Ölçeğın güvenirliliğine Cronbach Alpha katsayısı incelenmiş ve 18 maddelik ölçeğın Cronbach Alpha katsayısı 0.904 olarak yüksek bir güvenirlilik elde edilmiştir. Güvenirlilik katsayısı, 0 ile +1 arasında değışkenlik gösterir. Güvenirlilik katsayısının 1'e yakın değerler alması güvenirliliğın yüksek olduğu, maddeler arasında iç tutarlılığın yüksek olduğu anlamına gelir ve istendiktir. Ölçek maddelerinin madde geçerlik katsayısı olarak da bilenen madde-toplam korelasyonları Tablo 2'de bakılmıştır.

Tablo 2

Geleneksel Annelik Roller Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları

Maddeler	Madde- Toplam Korelasyonu	Cronbach's Alpha Katsayısı
1. Madde	,572	,904
2. Madde	,634	
3. Madde	,528	
4. Madde	,413	
5. Madde	,432	
6. Madde	,521	
7. Madde	,537	
8. Madde	,554	
9. Madde	,510	
10. Madde	,598	
11. Madde	,668	
12. Madde	,649	
13. Madde	,724	
14. Madde	,630	
15. Madde	,611	
16. Madde	,539	
17. Madde	,629	
18. Madde	,562	

Tablo 2 incelendiğinde madde toplam korelasyonlarının 0,413 ile 0,724 arasında değıştiğı görölmektedir.

18 maddelik likert tipi annelik rolleri ölçeğinin geçerliliğı “Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)” ile test edilmiştir. Maddeler arasındaki çoklu normallik varsayımının karşılanmadığı için Çapraz Ağırlıklı En Küçük Kareler (Diagonally Weighted Least Squares-DWLS) yöntemiyle Asimtotik kovaryans matrisi kullanılarak parametre kestirimi yapılmıştır. Her

3.5.3. Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği

Geleneksel babalık rolü ölçeği (Traditional motherhood and fatherhood scale) 2004 yılında Whatley ve Knox tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 10 maddedir ve 7'li Likert bir yapıdadır. Babalar ölçekteki ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını 1'den 7'ye kadar puan vererek dile getirmektedirler. Babalık rolünün gelenekselliğe ne kadar yaklaştığı veya uzaklaştığı, ölçekten elde edilen toplam puanın madde sayısına bölünmesi ile belli sonuca varılmaktadır. Bu puan; 1'e yaklaştıkça babalık rolü geleneksellikten uzaklaşmakta, 7'ye yaklaştıkça babalık gelenekselliğe yaklaşmaktadır. Ölçeğin Türkiye örneklemindeki uyarlanmasına ilişkin çalışmaları Kılıçgün, Yurtsever ve Kılıçkaya (2015) tarafından 3-6 yaş çocuğu olan 205 Türk babası ile yapılmıştır. Geleneksel Babalık Ölçeğinin Türkçeye uyarlanma sürecinde; ölçek için ölçeği hazırlayan kişilerden izin alınmış, ölçek maddeleri İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Uzmanın görüşüne göre ölçeğin çeviri ile uyumu da edinilmiştir. Geleneksel babalık ölçeğinin 3-6 yaş standart profile göre ölçekten 4.20'den yüksek alan babaların babalık rolünün gelenekselliğe yaklaştığı, düşük puan alan babaların babalık rolünün ise geleneksellikten uzaklaştığı görülmektedir. Geleneksel babalık ölçeğini 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk babalar için geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

3.5.4. Geleneksel Babalık Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Sınaması

Geleneksel babalık ölçeğin geçerli ve güvenilirliğini kontrol etmek amacıyla bu araştırmadaki örneklem grubu ile bir pilot uygulama yapılarak geçerlilik ve güvenilirlikleri analiz edilmiştir. 10 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.773 olarak yüksek bir güvenilirlik elde edilmiştir. Ölçek maddelerinin madde-toplam korelasyonları Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4

Geleneksel Babalık Roller Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları

	Madde-Toplam Korelasyonu	Cronbach's Alpha Katsayısı
1. Madde	,395	,773
2. Madde	,422	
3. Madde	,402	
4. Madde	,460	
5. Madde	,385	
6. Madde	,537	
7. Madde	,384	
8. Madde	,470	
9. Madde	,460	
10. Madde	,467	

Tablo 4 incelendiğinde geleneksel babalık rolleri ölçeğinin madde toplam korelasyonlarının 0,384 ile 0,537 arasında değiştiği; bir başka deyişle madde geçerlilik katsayılarının yüksek olduğu gözlenmiştir. 10 maddelik likert tipi ölçeklenmiş babalık rolleri ölçeğinin geçerlik sınaması “Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)” ile yapılmıştır. Maddeler arasındaki çoklu normallik varsayımının karşılanmadığı için Çapraz Ağırlıklı En Küçük Kareler (DiagonallyWeightedLeastSquares-DWLS) yöntemiyle Asimtotikkovaryans matrisi kullanılarak parametre kestirimi yapılmıştır. Her bir madde ile örtük değişken arasındaki ilişkinin manidarlığını gösteren *t* değerleri anlamlı bulunmuş ve herhangi bir madde ölçekten çıkarılmamıştır. Model veri uyumuna ilişkin uyum iyiliği indeksleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Babalık Rolü Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Kabul Edilebilir Sınır	Değer
X ² /sd	<5 Orta düzeyde <3 İyi uyum	64,34/35 = 1,84
GFI	>0.90	0,96
CFI	>0.90	1,00
NFI	>0.90	0,92
RFI	>0.85	0,89
S-RMR	< 0.08	0,081
RMSEA	< 0.08	0,080

Tablo 5 incelendiğinde geleneksel babalık rolleri ölçeği için Model veri uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir değerlerde olduğu gözlenmiştir. Geleneksel babalık rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği ise Şekil 2’de gösterilmiştir. Grafikten gözleneceği gibi faktör yük değerleri 0,44 ile 0,62 arasında değişmektedir.

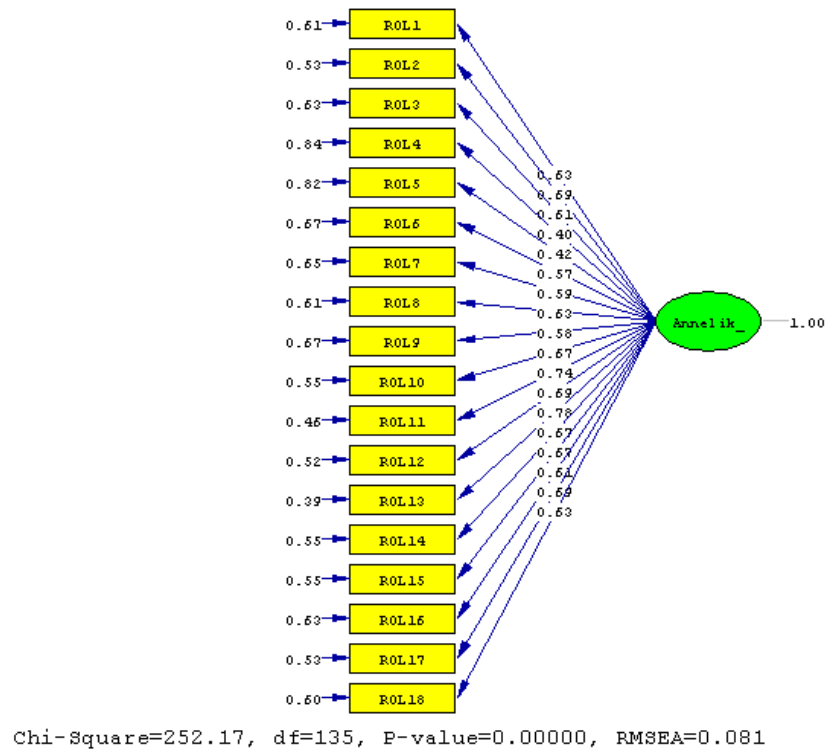
bir madde ile örtük değişken arasındaki ilişkinin manidarlığını gösteren t değerleri anlamlı bulunmuş ve herhangi bir madde ölçekten çıkarılmamıştır. Model veri uyumuna ilişkin uyum iyiliği indeksleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

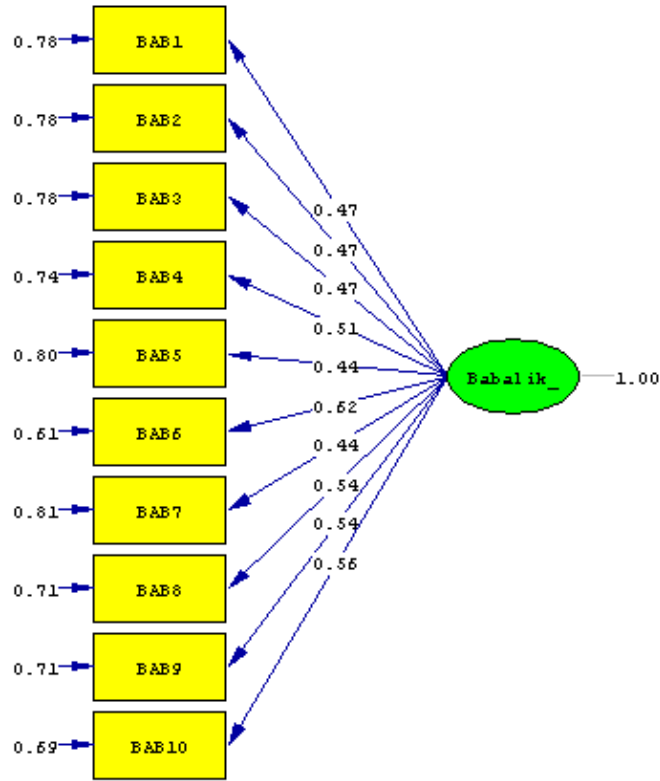
Annelik Rolü Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Kabul Edilebilir Sınır	Değer
X^2/sd	<5 Orta düzeyde <3 İyi uyum	252,17/135 = 1.86
GFI	>0.90	0,97
CFI	>0.90	1,00
NFI	>0.90	0,97
RFI	>0.85	0,96
S-RMR	< 0.08	0,078
RMSEA	< 0.08	0,081

Tablo 3 incelendiğinde model veri uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir değerlerde olduğu gözlenmiştir. Geleneksel annelik rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği ise Şekil 1’de gösterilmiştir. Grafikten gözleneceği gibi faktör yük değerleri 0,40 ile 0,74 arasında değişmektedir.

Şekil 1. Geleneksel annelik rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği

Chi-Square=64.34, df=35, P-value=0.00181, RMSEA=0.080

Şekil 2. Geleneksel babalık rolü ölçek maddelerine ilişkin yol (path) grafiği

3.5.5. Ebeveynlere Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu

Ebeveynliğe yönelik tutum ölçeği (Parenting Sense of Competence Scale) Gibuad-Wallston ve Wandersman (1978) tarafından geliştirilmiş ve “Ebeveynliğe Yönelik Duyusal Yeterlilik Ölçeği” temel alınmıştır. Bununla birlikte, yapılan geçerlilik güvenirlik çalışması ve uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde ve boyutlarda yeniden düzenlemeler yapılarak ölçeğin ismi “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu” olarak adlandırılmıştır.

Geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları; Seçer, Çeliköz ve Yaşa (2008) tarafından yapılan ebeveynliğe yönelik tutum ölçeği (anne formu) 16 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekte yer alan maddelere 1-5 arası puan vermektedir. Yüksek puanlar ebeveynliğe yönelik tutumun olumlu olduğunu, düşük puanlar ise olumsuz olduğunu bildirmektedir.

Ölçek, annelerin çocukları ile ilgili tecrübeleri dikkate alarak kendilerini değerlendirmeleri ve ebeveynliğe yönelik tutumlarını yansıtmaya süreçlerini değerlendirmektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için faktör analizi (Principal Component Analysis) uygulanmıştır. Orijinalinde 16 madde olarak hazırlanmış veri toplama aracı, yapılan faktör analizi ile kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi için başvurulmuş uzman görüşlerinin

doğrultusunda yeniden değerlendirilmiş ve son şeklini almıştır. Ancak orijinaliyle yakın veriler elde edildiği için formdan herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ayrıca orijinalinde 2 boyut olarak verilen ölçek yapılan analiz sonucunda 3 boyut olarak belirlenmiştir. Annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarını içeren 3 boyut ve 16 likert tipi soru maddesinden oluşmaktadır. Bu öğeler; (1) ebeveynlik görevine ilişkin yeterlilik algısı 7 soru, (2) ebeveynlik görevine yönelik ilgi 2 soru ve (3) ebeveynlik görevinden sağladığı doyum 7 soru olarak belirtilmiştir. Ölçekte ayrıca annelerin ebeveynliğe yönelik genel tutumlarını yansıtan ölçeğin tamamından elde edilen toplam puanlar 50.93 olarak belirtilmiştir. Anneler ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin tutumlarını ; “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” kategorilerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir.

3.5.6. Ebeveynlere Yönelik Tutum Ölçeği-Baba Formu

Ebeveynliğe yönelik tutum ölçeği (Parenting Sense of Competence Scale) Gibuad-Wallston ve Wandersman (1978) tarafından geliştirilmiş ve “Ebeveynliğe Yönelik Duyusal Yeterlilik Ölçeği” temel alınmıştır. Geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Seçer, Çeliköz ve Yaşa (2007) tarafından yapılan ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizi ile kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi amacıyla başvurulmuş uzman görüşleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmiş ve son şeklini almıştır. Ancak orijinaliyle yakın sonuçlar verdiği için herhangi bir madde çıkartılmamıştır. Ayrıca orijinalinde 2 boyut olarak verilen ölçek yapılan analiz sonucunda 3 boyut olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı 4 kişisel bilgi sorusu ile babaların ebeveynliğe yönelik tutumlarını içeren 3 boyut ve 16 likert tipi soru maddesinden oluşmaktadır. Bu öğeler; (1) babalık görevine ilişkin yeterlilik algısı 7 soru, (2) babalık görevine yönelik ilgi 2 soru ve (3) babalık görevinden sağladığı doyum 7 soru olarak belirlenmiştir. Ölçekte ayrıca, ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için faktör analizi (Principal Component Analysis) uygulanmıştır. Ölçekte ayrıca babaların ebeveynliğe yönelik genel tutumlarını yansıtan ölçeğin tamamından elde edilen toplam puanlar da yer almaktadır. Babalar ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin tutumlarını ; “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” kategorilerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir

3.5.7. Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlilik Sınaması

Ebeveynliğe yönelik tutum ölçeğinin geçerli ve güvenilirliğini kontrol etmek amacıyla bu araştırmadaki örneklem grubu ile bir pilot uygulama yapılarak geçerlilik ve güvenilirlikleri analiz edilmiştir. Üç alt boyutlu 16 maddelik likert tipi ölçeklenmiş ebeveynliğe yönelik tutum ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı ve madde geçerlilik katsayıları hem anneler hem de babalar için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Anne ve babalara göre alt boyutlara ilişkin Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 6

Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinin Alt Ölçek ve Toplam Ölçeğin Güvenirlilik Katsayıları

Alt ölçekler/Toplam Ölçek	Anne formu	Baba formu
Yeterlilik	,717	,644
Doyum	,704	,691
İlgi	,649	,645
Toplam Ölçek	,717	,733

Annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarının güvenirlilik katsayısı 0,717; babaların ebeveynliğe yönelik tutumlarının güvenirlilik katsayısı 0,733 olarak bulunmuştur. Anneler grubunda alt ölçeklerin güvenirlilik katsayıları 0,649 ile 0,717 arasında değişirken, babalar grubunda alt ölçeklerin güvenirliliklerinin 0,644 ile 0,691 arasında değiştiği gözlenmiştir. Hem anne hem de baba formu için madde geçerlilik katsayıları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 7

Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeğinde Anne ve Baba Formu İçin Madde Geçerlilik Katsayıları

		Anne Formu	Baba Formu
Yeterlilik Alt	1. Madde	,402	,379
	2. Madde	,471	,393
	3. Madde	,519	,295
	4. Madde	,263	,277
	5. Madde	,486	,354
	6. Madde	,514	,444
	7. Madde	,409	,356
Doyum Alt Ölçeği	8. Madde	,323	,272
	9. Madde	,510	,587
	10. Madde	,432	,332
	11. Madde	,270	,281
	12. Madde	,425	,482
	13. Madde	,535	,556
	14. Madde	,413	,333
İlgi Alt Ölçeği	15. Madde	,482	,476
	16. Madde	,482	,476

Anneler için ebeveynliğe yönelik tutum maddelerinin madde geçerlilik katsayılarının 0,263 ile 0,535 arasında değiştiği, babalar için ebeveynliğe yönelik tutum maddelerinin madde geçerlilik katsayılarının 0,272 ile 0,587 arasında değiştiği gözlenmiştir. Madde geçerlilik katsayılarının 0,20 değerinden yüksek olması kabul edilebilir olduğundan herhangi bir madde çıkarılmamıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ölçeği okullarda uygulamak için resmî izin alınmıştır. Resmî izin okullara e-imza ile gönderilmiştir. Araştırmacı, öncelikle gittiği okullarda okul müdürü ile görüşerek yapılacak çalışmayla ilgili müdüre bilgi vermiştir. Okul müdürünün yönlendirmesiyle okul öncesi öğretmenleri ile görüşerek, okul öncesi öğretmenlerine araştırmacı çalışmasını anlatmış, ölçekleri tanıtmıştır. Araştırmacı okul öncesi öğretmenine ölçekleri anne ve babalara iletmeleri için bırakmış ve yaklaşık 2 hafta sonra veriler toplanmıştır (Ek 1).

3.6. Verilerin Analizi

Toplanan nicel veriler SPSS programıyla bilgisayara kodlanarak aktarılmıştır. Ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının sınamasına Cronbach Alpha katsayısı ile bakılmıştır. Ayrıca geleneksel annelik ve babalık ölçeğinde uyum indeksleri ve path grafiğine de yer verilmiştir. Ebeveynliğe yönelik tutum ölçeğinde ise ölçek maddeleri için “Doğrulamalı Faktör Analizi” yapılmıştır. 5-6 yaş çocukların ebeveynlerinin Geleneksel Annelik Rollerinin, Babalık Rollerinin ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarının ortalama istatistikleri ile birlikte ölçek puanlarının normal dağılımını ölçmek amacıyla “Kolmogorov Smirnov Testi” kullanılmıştır. 5-6 yaş çocukların annelerinin ve babalarının geleneksel annelik rolü ile ebeveynlik görevine ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile ölçülmüştür. 5-6 yaş çocuklarının anne ve babalarının yaşlarına, öğrenim durumlarına, mesleklerine, medeni durumlarına, sahip oldukları çocuk sayısına ve yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel annelik, babalık rolleri ve ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş, anne ve babaların çocuklarının cinsiyetine ve çocukları ile birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına göre geleneksel annelik, babalık rolleri ve ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde alt problemler çerçevesinde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Bu bölümde 5-6 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin geleneksel annelik ve babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığının ve geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumların, ebeveynlerin, yaşlarına, eğitim düzeylerine, mesleği, medeni durumu, yetiştiği aile yapısına, sahip olduğu çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve ebeveynlerin çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumunun istatistiksel analizleri sonucunda, elde edilen bulgular tablolarla sunulurak yorumlanıp tartışılmıştır.

5-6 yaş çocukların ebeveynlerinin geleneksel annelik ve babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarının ortalama istatistikleri ile birlikte ölçek puanlarının normal dağılımına ilişkin Kolmogrov Smirnov Testi sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Geleneksel Annelik - Babalık Rollerinin ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarının Ortalamaları ile Birlikte Ölçek Puanlarının Normal Dağılımına İlişkin Kolmogrov Smirnov Testi Sonuçları

Alt ölçekler/Ölçekler	n	$\bar{X}$	Ss	Düzy	Normallik Testi	
					İstatistiği	p
Geleneksel babalık rolü ölçeği	450	2,89	0,71	Orta	0,045	0,032
Geleneksel annelik rolü ölçeği	470	1,88	0,59	Yüksek	0,066	0,000
Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği - Anne Formu	Yeterlilik	470	4,03	0,55	Yüksek	,094
	Doyum	470	3,13	0,72	Orta	,059
	İlgi	470	3,55	1,04	Yüksek	,183
Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği - Baba Formu	Yeterlilik	450	3,83	0,58	Yüksek	,086
	Doyum	450	3,42	0,71	Yüksek	,084
	İlgi	450	3,47	1,00	Yüksek	,196

Ölçek puanlarına ilişkin hesaplanan ortalama 1.0-1.80 arasında ise çok yüksek; 1.81-2.60 ise yüksek; 2.61-3.40 arasında ise orta; 3.41-4.20 arasında ise düşük ve 4.21-5.00 arasında ise çok düşük olarak yorumlanmaktadır.

Tablo 8 incelendiğinde, geleneksel babalık rolü ölçek puanlarının ortalamasının 2.89 dur. Bu sonuç babaların babalık rolüne ilişkin algılarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Geleneksel annelik rolü ölçek puanlarının ortalaması 1.88 bulunmuş olup annelerin annelik rolüne ilişkin algıları yüksek düzeydedir. Annelerin ebeveynlik tutumuna ilişkin yeterlilik algılarının ortalaması annelerin 4,03, babaların 3.83, ilgi boyutunda tutumların ortalaması annelerin 3,55, babaların 3.47 bulunmuş olup yüksek düzeydedir. Doyum boyutunda tutumlarının ortalaması annelerin 3.13, babaların 3.42 bulunmuş olup orta düzeydedir.

Geleneksel annelik ve babalık rolleri ölçek puanları ve ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve ilgi boyutlarında tutum puanları normal dağılım göstermediği için karşılaştırmalarda parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rolü ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve ilgi alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile elde edilmiş ve sonuçları Tablo 9 ‘da gösterilmiştir.

Tablo 9

5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Geleneksel Annelik Rolü ile Ebeveynliğe yönelik Yeterlilik, Doyum ve İlgi Düzeylerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yeterlilik	Doyum	İlgi
Geleneksel annelik rolü	<i>r</i>	-,374	,145	,058
	<i>p</i>	,000*	,002*	,210

*p<0.05

Tablo 9 incelendiğinde, 5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rolleri ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri arasında -0,374 olan negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0.05). Bir başka deyişle, 5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rollerine ilişkin ölçek puanları arttıkça (geleneksellik azaldıkça) ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri azalmaktadır. Kılıçgün (2017) ebeveyn öz yeterliliği ile annelik rolü arasında ki ilişkiyi incelediği araştırmasında, annelerin öz yeterlilik puanları arttıkça geleneksellikten uzaklaştığı, öz yeterlilik puanları azaldıkça gelenekselliğe yaklaştığını tespit etmiştir. Annenin çalışma hayatı gibi faaliyetleri, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip olmasına ve geleneksel annelik rolünden uzaklaşmasına neden olmaktadır (Cassidy ve Warren, 1992). Kadının iş hayatına girmesi ile birlikte değişen

annelik rolleri annenin sorumluluklarını arttırmıştır (Sever, 2015). Günümüz annelik rolleri artık bedensel ve duygusal bakımın yanında çocuğun psikolojik, sosyal ve entelektüel gelişimini desteklemelidir (Badınter, 2011, s.119). Bu bilgiler doğrultusunda geleneksel annelik rolünden uzaklaşan annelerin kendilerini yetersiz hissetmesinin sebebi; günümüz modern annesinin çocuk bakımı ile ilgili artan sorumlulukları, annelerin çocuk bakımı-eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeye odaklanmalarıdır. Ayrıca annelerin öz değerlendirme yapmaları ve bunu yaparken de kendilerine daha eleştirel yaklaşımlarının da bu sebeplerin içerisinde olduğu düşünülmektedir.

5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rolleri ile ebeveynlikten elde edilen doyum düzeyleri arasında 0,145 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle, 5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rollerine ilişkin ölçek puanları arttıkça (yani geleneksellik azaldıkça) ebeveynliğe yönelik doyum düzeyleri de artmaktadır. Geleneksel yaklaşıma göre annelik bütün toplumlarda kadınların görevidir (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2012; Metin, 2011; Sever, 2015). Günümüzde ise anneliğe yeni maddeler eklenmiştir (Currie, 2009; Pınar vd., 2009). Günümüz annesi çocuğuna en gelişmiş bilgilere uygun bakım verir, çocuğunu çağın fikirlerine göre yetiştirir ve çocuğun tüm gelişim alanlarını destekler (Işık, 2015; Sever, 2015; Vashchenko vd., 2010) Ebeveyn doyumunu; anne ve baba olmaktan dolayı hissedilen memnuniyettir (Johnston & Mash, 1989). Ebeveynlerin kendilerini anne baba rollerinde ne derece etkin hissettikleri, çocuk ve ebeveyn faktörlerinden bağımsız olarak ebeveynlikten ne kadar doyum sağladıklarının farkındalığıyla doğru orantılıdır (Rogers ve Matthews, 2004). Bu açıdan gelenekselliğe yaklaşan anneler; ebeveynliği bir görev olarak görürken, geleneksellikten uzaklaşan anneler; çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyerek, en gelişmiş bilgiler ile yetiştirmeye çalışır. Bu durumun annenin ebeveynlikten elde ettiği doyumunu arttırdığı düşünülmektedir.

5-6 yaş çocukların annelerinin geleneksel annelik rolleri ile ebeveynliğe yönelik ilgi düzeyleri arasında 0,058 olan sifıra çok yakın pozitif yönlü bir katsayı bulunmuştur ve bulunan bu katsayı anlamlı değildir ($p>0.05$). Bir başka deyişle annelerinin geleneksel annelik rolleri ile ebeveynliğe yönelik ilgi düzeyleri arasında bir ilişki yoktur. Ebeveynliğe yönelik ilgi, anne ve babanın ebeveynliğe yönelik istekliliğini belirtir. Ayrıca annenin ve babanın üzerine düşen sorumlulukları yerine getirebileceğine olan inancı da ebeveynliğe yönelik ilgisini yansıtmaktadır. Ebeveynliğe ilgi duyan annelerin çocukları ile ilgili problemlere karşı daha duyarlı oldukları ve daha bilinçli davranışlar sergiledikleri vurgulanır

(Rogers ve Matthews, 2004). Rogers ve Matthews (2004) annelerin ebeveynliğe yönelik ilgisinin doğuştan var olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rolü ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile elde edilmiş ve sonuçları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

5-6 Yaş Çocukların Geleneksel Babalık Rolü ile Ebeveynliğe Yönelik Yeterlilik, Doyum ve İlgi Düzeylerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yeterlilik	Doyum	İlgi
Geleneksel babalık rolü	<i>r</i>	-,072	,235	,246
	<i>p</i>	,128	,000*	,000*

*p<0.05

Tablo 10 incelendiğinde, 5-6 yaş çocukların geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri arasında -0,072 olan sıfıra çok yakın negatif yönlü bir katsayı bulunmuştur ($p>0.05$). Bir başka deyişle babaların geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Ünal ve Kök (2015) çalışmasında babaların babalık kavramını tanımlarken geleneksel baba rolünden uzaklaşarak anne ile birlikte çocuğun gelişiminde, bakımında, eğitiminde yer alan baba rolünü benimsediklerini, gelişen ve değişen dünyanın getirdiği yeni baba rolünü benimsemeye yönelik olarak annelere kıyasla daha istekli olduklarını belirtmiştir. Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2007) çalışmasında babaların genel olarak babalığa yönelik olumlu bir tutuma sahip olduklarını, babalık işi ile ilgili hayal kırıklığı yaşamadıkları, endişe ve kaygıya kapılmadıkları, babalık görevini yürütürken karşılaştıkları problemleri çözebilme yeteneği ve kapasitesine sahip olduklarını, kendilerini bu konuda yeterli hissettiklerini, bu görevi yerine getirme konusunda ilgi, istek ve motivasyona sahip olduklarını belirtmiştir. McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn, & Korth, (2005) ise çalışmasında babaların ebeveynlik görevini yerine getirirken kendilerini yeterli hissetmediklerini, babanın uzun süre işte çalışması babalık rolü ve çocukları ile etkileşimi konusunda babaya daha az fırsat verildiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda babaların geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri arasında ilişkinin bulunamamasının sebebi; çocuğun bakım ve sorumluluğunu daha çok annenin üstlenmesi ve babalara baba- çocuk etkileşiminde az fırsat verilmesi olarak düşünülmektedir.

5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rolleri ile ebeveynlikten elde edilen doyum düzeyleri arasında 0,235 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle, 5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rollerine ilişkin ölçek puanları arttıkça (geleneksellikten uzaklaştıkça) ebeveynlik görevine ilişkin doyum düzeyleri de artmaktadır. Geleneksel baba rolüne sahip baba dışarı da bir işte çalışmak ve para kazanmak durumundadır. Evde baba, otoritedir (Özer, 2014; Yavuzer, 2014). Günümüz ailesinde; babalar artık çocuklarının gelişiminde daha aktif rol almaya başlamış ve sorumlulukları da artmıştır (Dündar vd., 2011; Özer, 2014; Yavuzer, 2014). Ebeveynlik doyumunu; anne ve babalık ile ilişkili olan duygularının kalitesi belirlemektedir. Çocuğun gelişimi ve bakımı için anne ve baba olmaktan elde edilen doyum oldukça önemlidir (Lawhon, 1997). Ebeveynlerin anne-baba rollerindeki etkililiği anne babalık rollerinden ne derece mutlu olduklarının farkındalığı ile ilgilidir (Rogers & Matthews, 2004). Ebeveynlik doyumunu ebeveynlerin tutumları ile de doğru orantılıdır. Sağlıklı olumlu ilişkilerle doyum yükselirken sert bir disipline sahip ebeveynlerde doyum azalmaktadır (Rogers, & White, 1998). Bu açıdan araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu çalışmada geleneksel babalık rollerinden uzaklaştıkça doyumun artmasının sebebi çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminde babanın daha aktif rol alması daha fazla çocuğu ile zaman geçirmesi olarak düşünülmektedir.

5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik ilgi düzeyleri arasında 0,246 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle, 5-6 yaş çocukların babalarının geleneksel babalık rollerine ilişkin ölçek puanları arttıkça (geleneksellikten uzaklaştıkça) ebeveynlik görevine ilişkin ilgi düzeyleri de artmaktadır. Ebeveynliğe yönelik ilgi, ebeveynin ebeveynliğe yönelik istekliliğini ifade eder (Rogers ve Matthews, 2004). Toplumsal hayatta ki değişmeler cinsiyet rol algılarını, anne ve babanın bakış açılarını, alışkanlıklarını etkilemiştir. Babalar, babalık rolünü tanımlarken geleneksel baba rolünden uzaklaşarak anne ile birlikte çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminde aktif rol alan babalık rolünü benimsemişlerdir. Babalık rolüne ve ebeveynliğe olan ilgi artmış, baba ev içinde ki sorumlulukları paylaşmaya başlamış, anneye destek olmaya başlamıştır (Şahin & Özbey, 2007; Ünal & Kök, 2015; Zeybekoğlu, 2013). Bu bağlamda geleneksellikten uzaklaşan babanın çocuğun bakımı, eğitimi ve gelişiminde aktif rol alması ile birlikte ebeveynliğe yönelik ilgilerinin arttığı düşünülmektedir.

5-6 yaş çocuklarının anne-babalarının yaşlarına göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Yaşlarına Göre Geleneksel Annelik -Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne				Baba					
		n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p	n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p
Geleneksel babalık rolü	18-25						9	3,04	,90	,329	,567
	26-35						174	2,94	,73		
	36-45						221	2,88	,71		
	46+						46	2,78	,60		
Geleneksel annelik rolü	18-25	29	1,74	,48	1,097	,295					
	26-35	266	1,89	,61							
	36-45	165	1,91	,56							
	46+	10	1,61	,33							
Yeterlilik	18-25	29	3,95	,50	3,360	,067	9	3,97	,53	,009	,923
	26-35	266	4,09	,56			174	3,84	,58		
	36-45	165	3,92	,54			221	3,82	,58		
	46+	10	4,36	,48			46	3,82	,57		
Doyum	18-25	29	2,97	,59	1,421	,233	9	3,38	,88	,010	,921
	26-35	266	3,12	,76			174	3,44	,75		
	36-45	165	3,18	,66			221	3,40	,68		
	46+	10	3,01	,88			46	3,40	,72		
İlgi	18-25	29	3,34	1,09	1,060	,303	9	3,56	1,07	,174	,677
	26-35	266	3,54	1,10			174	3,49	1,05		
	36-45	165	3,60	,92			221	3,45	,98		
	46+	10	3,55	1,12			46	3,46	,92		

Tablo 11 incelendiğinde, 5-6 yaş çocuklarının annelerinin ve babalarının yaşlarına göre geleneksel annelik ve babalık rolü, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Özdemir (2012) çalışmasında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarının alt boyutlarından yeterlilik puanları üzerinde anne yaşının anlamlı olmadığı fakat ilgi ve doyum puanları üzerinde anne yaşının anlamlı bir fark yarattığını, 26–30 yaş arası annelerin ebeveynliğe daha fazla ilgi duyduğunu, 36 ve üzeri yaş grubundaki annelerin ebeveynlikten daha fazla doyum elde ettiklerini belirtmiştir. Türkoğlu ve Akduman (2013) babaların yaşlarının babalık rolü algısı puanlarına ilişkin ortalamalarda anlamlı bir farklılık olduğunu, babaların yaşlarının artmasına paralel olarak deneyim ve tecrübe kazandıklarını, bilgi ve becerilerini arttırdıklarını, babalık rolünü algılayışlarında daha yetkin konuma geldiklerini belirtmiştir. Poyraz (2007) 26 -33 yaş grubu babaların 16 -25 yaş grubu babalara kıyasla babalık rolünü daha iyi algıladığını; 34 - 45 yaş grubu babaların 16 - 25 yaş grubu babalara

kıyasla babalık rolünü daha iyi algıladığını; 26 -33 yaş grubu ile 34 -45 yaş grubu babalar arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Marsiglio (1993) çalışmasında babaların yaşı arttıkça, çocuğun eğitime ve bakımına katılmaya daha istekli olduklarını bulmuştur. Telli ve Özkan (2016), yaş gruplarına göre babalık rolü algısı ölçek toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını saptamıştır. Seçer, Çeliköz ve Yaşa (2007) çalışmasında 36 yaş ve üstü babaların 35 yaş ve altı babalara göre babalığa yönelik ilgi puanlarını düşük bulmuştur. Kuruçırak (2010) araştırmasında, yaş ile babalık rolü algısı arasında istatistiksel bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Özdemir, (2012) ise; ebeveynliğe yönelik tutum ölçeği (ilgi, yeterlilik, doyum, genel) puan ortalamalarında baba yaşının önemli bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmalar bu araştırmayı destekler niteliktedir. Anne ve baba hangi yaşta olursa olsun yaşının etkili olmadığı benzer sosyokültürel çevrede yaşayan annelerin ve babaların annelik-babalık algı, bilgi ve becerisine sahip olduğu düşünülmektedir.

5-6 yaş çocuklarının anne-babalarının öğrenim durumlarına göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Geleneksel Annelik - Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne					Baba					Anlamlı Fark
		n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p	n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p	
Geleneksel babalık rolü	İlkokul						66	2,58	,66			
	Ortaokul						76	2,76	,66			
	Lise						151	2,88	,66			
	Önlisans						47	2,97	,63			
	Lisans						100	3,15	,79			
	Lisansüstü						10	3,20	,55			
Geleneksel annelik rolü	İlkokul	94	1,67	,47								
	Ortaokul	92	1,76	,52								
	Lise	162	1,91	,50								
	Önlisans	33	2,04	,67								
	Lisans	84	2,13	,73								
	Lisansüstü	5	2,20	1,07								
Yeterlilik	İlkokul	94	4,01	,58			66	3,84	,60			
	Ortaokul	92	4,05	,59			76	3,79	,55			
	Lise	162	4,04	,52			151	3,89	,53			
	Önlisans	33	4,15	,49			47	3,77	,64			
	Lisans	84	3,92	,57			100	3,80	,61			
	Lisansüstü	5	4,26	,44			10	3,94	,70			
Doyum	İlkokul	94	2,96	,80			66	3,16	,85			
	Ortaokul	92	3,16	,75			76	3,33	,73			
	Lise	162	3,13	,67			151	3,45	,68			
	Önlisans	33	3,36	,79			47	3,22	,69			
	Lisans	84	3,26	,57			100	3,68	,56			
	Lisansüstü	5	2,46	1,17			10	3,70	,72			
İlgi	İlkokul	94	3,12	1,09			66	2,95	1,04			
	Ortaokul	92	3,33	1,08			76	3,44	,99			
	Lise	162	3,67	,99			151	3,56	,98			
	Önlisans	33	3,82	1,10			47	3,36	1,04			
	Lisans	84	3,93	,74			100	3,74	,86			
	Lisansüstü	5	3,50	1,41			10	3,50	1,08			

*p<0.05

Tablo 12 incelendiğinde, 5-6 yaş çocuklarının annelerinin öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, annelerin öğrenim durumlarına göre geleneksel annelik rolü, ebeveynlik tutumlarına ilişkin doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Araştırmada, annelerin öğrenim durumlarına göre ilkökul mezunu ve lisans mezunu olmaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuş, öğrenim düzeyi arttıkça annelerin geleneksellikten uzaklaştıkları tespit edilmiştir. Çeliköz ve Yaşa, (2008) çalışmalarında annelerin öğrenim

düzeyi arttıkça geleneksellikten uzaklaştıklarını belirtmiştir. Bu çalışma araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada annelerin öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik yeterliliklerine bakıldığı zaman anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Coleman ve Karraker, (2000) eğitim düzeyi yüksek annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısının da yüksek olduğunu bulmuştur. Ancak Topaloğlu (2013), eğitim durumlarına göre annelerin ebeveyn özyeterliliği algıları arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir. Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2008), da çalışmasında annelerin eğitim düzeylerine göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısında anlamlı bir farklılık saptamamıştır. Holloway vd. (2005) Japon annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısı puanlarında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın bulgusuna göre annelerin öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik doyumuna bakıldığı zaman ilkokul mezunu anne ile lisans ve ön lisans mezunu anne arasında farkın olduğunu, annenin öğrenim düzeyi arttıkça ebeveynlikten aldığı doyumun yükseldiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bir başka bulgusu ise, lisansüstü öğrenim mezunu annelerin ebeveynlikten aldığı doyum düzeyleri ortaokul, lise, ön lisansa göre düşüktür. Bu durumun lisansüstü öğrenim gören annelerin sayısının diğer gruplara göre az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2008) çalışmasında annelerin eğitim düzeylerine göre ebeveynliğe yönelik doyum düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018) da kadınların eğitim düzeyleri arttıkça annelik rolünden alınan doyumun da arttığını belirtmiştir. Bu çalışma araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmada annelerin öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik ilgisine bakıldığı zaman ilkokul ile lise önlisans ve lisans arasında ve ortaokul ile ön lisans arasında anlamlı farklılıklar vardır. Annelerin öğrenim durumları arttıkça ebeveynliğe yönelik ilgi de artmaktadır. Öztürk & Giren (2015), önlisans/lisans/lisansüstü eğitim mezunu annelerin anneliğe yönelik ilgilerinin ilköğretim mezunu annelere göre daha yüksek olduğu saptamıştır. Seçer, Çeliköz & Yaşa, (2008) çalışmalarında annelerin eğitim düzeylerine göre ebeveynliğe yönelik ilgi puanlarında fark olduğunu, ilköğretim mezunu annelerin ebeveynliğe yönelik ilgisinin üniversite mezunu annelere göre daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Eğitim düzeyi düşük annelerin annelik ile baş etmeye çalışırken sosyal desteğin kısıtlı olması veya hiç olmamasının, ebeveynliğe yönelik ilgiyi azaltacağı düşünülmektedir.

5-6 yaş çocuklarının babalarının öğrenim durumlarına göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, babaların öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Aksoy & Tatlı (2019) Babaların öğrenim düzeyi arttıkça babalık rolü algısı puan ortalamalarının arttığını belirtmiştir. Poyraz (2007) çalışmasında da, öğrenim durumu arttıkça babaların babalık rolüne ilişkin daha olumlu algı ve davranış geliştirdiklerini saptamıştır. Telli ve Özkan (2016) eğitim durumuna göre babaların eğitim seviyesi arttıkça Babalık Rolü Algı Ölçeğinden aldıkları puanların arttığını ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirtmiştir. Kuruçırak (2010) çalışmasında, babalık rolü algısı ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir. Şahin ve Demiriz (2014) araştırmasında babanın öğrenim düzeyinin yükselmesinin babalık rolü algısını olumlu şekilde etkilediğini, babanın öğrenim düzeyi ve ekonomik düzeyi yükseldikçe babalık rolü algısı ve aile katılım çalışmalarına katılımların arttığı sonucuna ulaşmıştır. Türkoğlu ve Akduman (2013) da çalışmasında babaların öğrenim durumunun babalık rolü algısı puanlarında anlamlı bir farklılık yarattığını belirtmiştir.

Babaların öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik düzeylerine bakıldığında zaman ilköğretim mezunu baba ile lise, lisans, lisansüstü eğitim mezunu baba arasında anlamlı farklılıklar vardır. Özdemir, (2012) babaların öğrenim durumlarının babaların ebeveynliğe yönelik yeterlilik algısında önemli bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Seçer, Çeliköz ve Yaşa 'nın (2007) çalışmasında üniversite mezunu babaların ortaöğretim ve ilköğretim mezunu babalara göre babalığa yönelik yeterlilik puanlarının daha fazla olduğunu belirtilmiştir. Bu çalışma araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Babaların öğrenim durumlarına göre doyum düzeylerine bakıldığında zaman, ilköğretim mezunu baba ile lise, lisans, lisansüstü mezunu baba arasında, ortaokul mezunu baba ile lisans mezunu baba arasında, lise mezunu baba ile lisans mezunu baba arasında anlamlı farklılıklar vardır. Öğrenim düzeyi yükseldikçe babaların ebeveynlikten aldığı doyum puanı da yükselmektedir. Özdemir (2012) çalışmasında üniversite mezunu babaların ortaöğretim ve ilköğretim mezunu babalara göre babalığa yönelik doyum puanlarının arttığını saptamıştır. Bu araştırma çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Babaların öğrenim durumlarına göre ilgi düzeylerine bakıldığında zaman, ilköğretim mezunu ile lise ve lisans mezunu arasında anlamlı farklılıklar vardır. Öğrenim düzeyi yüksek olan babaların ebeveynlikten aldığı ilgi puanı da yüksektir. Seçer, Çeliköz ve Yaşa (2007)

çalışmasında üniversite mezunu babaların ilköğretim mezunu babalara göre babalığa daha ilgili oldukları belirtilmiştir. Özdemir, (2012) üniversite mezunu babaların ortaöğretim ve ilköğretim mezunu babalara göre babalığa yönelik ilgi puanlarının arttığını gözlemlemiştir. Bu araştırmalar çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

5-6 yaş çocuklarının anne-babalarının mesleklerine göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13

5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Mesleklerine Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne					Baba					Anlamlı Fark		
		n	$\overline{X}$	Ss	χ^2	p	Anlamlı Fark	n	$\overline{X}$	Ss	χ^2		p	
Geleneksel babalık rolü	Memur							106	3,10	,76				
	İşçi							180	2,83	,65				
	Serbest meslek							112	2,79	,73	1,936	,586	Yok	
	Çalışmıyor							52	2,90	,67				
Geleneksel annelik rolü	Memur	87	2,09	,69	16,029	,001*	*Memur-Çalışmıyor							
	İşçi	42	2,02	,62										
	Serbest meslek	29	1,89	,69										
	Çalışmıyor	312	1,80	,52										
Yeterlilik	Memur	87	3,97	,50	3,129	,372	Yok	106	3,81	,64	11,264	,010*	*Smeslek-işçi *S.meslek-Memur	
	İşçi	42	3,96	,53				180	3,87	,55				
	Serbest meslek	29	3,95	,70				112	3,82	,58				
	Çalışmıyor	312	4,06	,56				52	3,77	,54				
Doyum	Memur	87	3,20	,62	2,157	,540	Yok	106	3,55	,65	15,356	,002*	*Smeslek-işçi *S.meslek-Memur	
	İşçi	42	3,18	,73				180	3,50	,63				
	Serbest meslek	29	2,92	1,03				112	3,25	,82				
	Çalışmıyor	312	3,13	,71				52	3,23	,76				
İlgi	Memur	87	3,83	,82	15,097	,002*	*Memur-Çalışmıyor *Memur-Serbest Meslek	106	3,67	,95	14,434	,002*	*Smeslek-işçi *S.meslek-Memur	
	İşçi	42	3,58	,99				180	3,54	,91				
	Serbest meslek	29	2,88	1,19				112	3,16	1,05				
	Çalışmıyor	312	3,53	1,06				52	3,47	1,15				

*p<0.05

Tablo 13 incelendiğinde 5-6 yaş çocuklarının annelerinin mesleklerine göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Ancak, annelerin mesleklerine göre geleneksel annelik rolü, ebeveynlik tutumlarına ilişkin ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05).

Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2008) annelerin çalışıp çalışmama durumuna göre yeterlilik ve ebeveynlikten elde edilen doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığını tespit etmiştir. Bu araştırma çalışma bulgularını destekler niteliktedir Ayrıca Topaloğlu (2013) çalışmasında memur annelerin serbest meslekte çalışan annelere göre yüksek ebeveyn öz yeterliliğine sahip olduğunu tespit etmiştir.

Annelerin mesleklerine göre memur olan annenin annelik rolü ile çalışmayan annenin annelik rolü arasında anlamlı bir fark vardır. Çalışmayan annelerin gelenekselliğe yaklaştığı belirlenmiştir. Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018) çalışmasında çalışan kadınların ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısının daha olumlu olduğunu, kadının çalışma hayatının olmasının kendilik algısını yükselttiğini belirtmiştir. Geleneksel yaklaşıma göre annelik bütün toplumlarda kadınların yerine getirmesi gereken bir görevdir. Çünkü aile kurumu çocuk etrafında inşa edilmiştir (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2012; Metin, 2011; Sever, 2015). Çalışmayan annelerin gelenekselliğe daha yakın olmasının sebebi, annelerin ebeveynliği bir görev olarak görmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin mesleklerine göre ebeveynliğe yönelik ilgi düzeylerine bakıldığı zaman memur annenin ebeveynliğe yönelik ilgi düzeyi ile çalışmayan ve serbest meslek de çalışan anne arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Memur anneler çalışmayan ve serbest meslekte çalışan annelere göre kendilerini daha ilgili bulmuştur. Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2008) ilköğretim mezunu annelerin anneliğe yönelik ilgi puanları yükseköğretim mezunu annelerinkinden oldukça düşük olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

5-6 yaş çocuklarının babalarının mesleklerine göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Babaların mesleklerine göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Telli ve Özkan (2016) çalışmasında babaların çalışma durumlarına göre çalışan babaların puan ortalamasının çalışmayan babalara göre daha yüksek olduğunu, memur olan babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamasının işçi olan babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamasına göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Kuruçırak (2010) çalışmasında da işin statüsü arttıkça babalık rolü algısının arttığı saptamıştır. Türkoğlu ve Akduman (2013) çalışmasında Babalık rolü puanlarının babaların mesleklerine göre farklılaşmamakla birlikte, serbest meslek grubundaki babaların puanlarının kamu ve özel sektör-emekli grubundaki babalara göre yüksek olduğunu tespit etmiştir. Araştırma da ise babaların çalışma durumları ile babalık rolleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bunun sebebi benzer sosyokültürel çevrede yaşamaları olarak düşünülmektedir.

Babaların mesleklerine göre işçi olan babaların serbest meslek sahibi ve memur olan babalara göre yeterlilik algı puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bandura (1997, 2006) öz yeterliğin, belirli bir alana özgü etkinliklerde, o etkinliğe özgü beceri ve

davranışların ölçülmesi gerektiğini, genel öz yeterliğin belirli bir alana özgü özyeterlik algısı hakkında gerçekçi bilgiler sunmayabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda bir bireyin genel öz yeterliği yüksek olmasına karşın ebeveynlik gibi özel bir takım bilgi ve beceriler gerektiren bir alanda öz yeterliği aynı derecede yüksek olmayabileceğini de ifade etmiştir Coleman ve Karraker (1997) kişilerin yakın akrabalarının çocukları ya da kendi çocuklarıyla yaşadığı ebeveynlik deneyimleri onların ebeveyn öz yeterliklerine ilişkin kendi algılarını oluşturduğunu öne sürmüştür. İşçi olan babanın çevresinin de benzer sosyal-kültürel yapıda olduğu için kendini yeterli gördüğü düşünülmektedir. Babaların ebeveynliğe yönelik doyum ve ilgi düzeylerine bakıldığı zaman memur olan babaların serbest meslek sahibi ve işçi olan babalara göre ebeveynlikten aldığı doyum daha fazladır. McBride (1990)'a göre babaların çocuk ile ilgili işlere katılımını sınırlandıran iki faktör vardır. Birincisi babanın babalık rolüne hazırlığındaki yetersizliktir. İkincisi ise babalık rolü için babayı destekleyen sosyal ve kurumsal kişi ve kuruluşların yetersizliğidir. Birçok baba bebeğin doğumundan sonra toplum tarafından desteklenmemektedir (Fagerskiöld, 2006). Bu açıdan araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Özellikle sosyal-ekonomik düzeyi düşük ailelerin ebeveynlikle ilgili doyum ve ilgilerinin düşük olmasının nedeni babaların babalık rolüne hazırlanmaması ve bununla ilgili destek hizmetlerin verilmemesi olarak düşünülmektedir.

Anne-babaların medeni durumlarına göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14

Anne-Babaların Medeni Durumlarına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Rollerin ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne						Baba					
		n	$\overline{X}$	Ss	χ^2	p	Anlamlı Fark	n	$\overline{X}$	Ss	χ^2	p	
Geleneksel babalık rolü	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	427	2,90	,71				427	2,90	,71			
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	10	2,82	,59				10	2,82	,59			
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	4	2,88	1,16				4	2,88	1,16			
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	9	2,67	,79				9	2,67	,79			
Geleneksel annelik rolü	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	440	1,90	,59	14,074	,001*	* Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor ile Boşanmış, tek başına yaşıyor	440	1,90	,59			
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	13	1,70	,45				13	1,70	,45			
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	0						0					
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	17	1,42	,36				17	1,42	,36			
Yeterlilik	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	440	4,01	,56	4,254	,119	Yok	427	3,83	,57	8,486	,087	
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	13	4,13	,50				10	3,84	,72			
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	0						4	3,93	,82			
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	17	4,28	,48				9	4,08	,59			
Doyum	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	440	3,15	,72	2,925	,232	Yok	427	3,43	,71	6,207	,102	
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	13	2,98	,84				10	3,40	,67			
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	0						4	3,18	,84			
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	17	2,88	,64				9	2,76	,70			
İlgi	Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor	440	3,54	1,04	2,545	,280	Yok	427	3,49	,99	,841	,840	
	Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor	13	3,38	1,06				10	3,20	,67			
	Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor	0						4	3,25	1,32			
	Boşanmış, tek başına yaşıyor	17	3,88	1,01				9	2,67	1,22			

*p<0.05

Tablo 14 incelendiğinde annelerin medeni durumlarına göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, annelerin medeni durumlarına göre geleneksel annelik rolleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$) Boşanmış tek başına yaşayan anneler geleneksel annelik rollerine daha yakındır. Annenin çevresinin, annenin annelik rolüne müdahale olarak algılayabileceği

davranışlar yapması ve sözler söylemesi annenin kendini yetersiz hissetmesine yol açabilir (Akyol, 2015; Yavuzer, 2014). Ayrıca boşanma ve evlilik dışı çocuk sahibi olma oranlarının artması ile birlikte tek ebeveynli çocuk yetiştirme koşulları da ağırlaşmıştır. Anne tek başına çocuğun bakımını ve sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmıştır (Güngörmüş, 2018; Özkardeş, 2010; Seçer, 2017; Şahin & Özbey, 2007). Bu açıdan boşanmış ebeveynlerin gelenekselliğe yakın çıkmasının sebebinin çevre baskısı ve tek başına çocuk yetiştirme koşullarının ağır olduğu düşünülmektedir.

Babaların medeni durumlarına göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Özkul (2015) çalışmasında anne-babası birlikte yaşayan çocukların babalarının öz yeterlilik puanları boşanmış babalara göre yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca boşanmış ve çocuğu görme sıklığı her hafta olan babaların babalık görevinden sağladığı doyumun yüksek olduğu da tespit edilmiştir. Leite & Mckenry (2002) araştırmasında boşanmış babaların babalık rollerinden tatmin olamadıklarını belirtmiştir. Bu araştırmanın sınırlılıklarından biri boşanmış baba sayısının az olmasıdır. Bu yüzden medeni durumlarına göre babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı düşünülmektedir.

Anne- babaların çocuklarını yetiştirdikleri aile yapılarına göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15

Anne-Babaların Yetiştikleri Aile yapısına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne					Baba					
		n	$\overline{X}$	Ss	χ^2	p	Anlamlı Fark	n	$\overline{X}$	Ss	χ^2	p
Geleneksel babalık rolü	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)							365	2,91	,70		
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)							75	2,85	,71	,129	,988
	Yuva(sosyal kurumlar)							2	2,55	1,20		
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)							8	2,68	,85		
Geleneksel annelik rolü	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)	379	1,90	,61								
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)	81	1,82	,45	2,624	,453						
	Yuva(sosyal kurumlar)	3	1,56	,78								
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)	7	1,64	,45								
Yeterlilik	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)	379	4,04	,55				365	3,83	,57		
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)	81	3,92	,59	7,244	,065	Yok	75	3,83	,63	3,160	,368
	Yuva(sosyal kurumlar)	3	4,19	,54				2	3,93	,51		
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)	7	4,35	,44				8	3,91	,62		
Doymum	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)	379	3,18	,72				365	3,44	,69		
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)	81	2,85	,65	20,382	,000*	*Geniş ile çekirdek *Geniş ile diğer	75	3,30	,78	1,863	,601
	Yuva(sosyal kurumlar)	3	3,43	,38				2	3,71	,20		
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)	7	3,51	,74				8	3,32	,86		
İlgi	Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)	379	3,56	1,05				365	3,49	1,00		
	Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)	81	3,43	,97	4,212	,239	Yok	75	3,40	,97	1,413	,703
	Yuva(sosyal kurumlar)	3	4,17	,76				2	4,00	0,00		
	Diğer (Parçalanmış aile vb.)	7	3,86	1,31				8	3,13	1,48		

*p<0.05

Annelerin yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel annelik rolleri, ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doymum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Ancak, annelerin yetiştikleri aile yapısına göre doymum arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05) Geniş aile de yaşamış annelerin ebeveynlikten sağladıkları doymum algıları daha fazladır. Geniş aile de yardımlaşma ve güven vardır. (Dündar, 2018, s.50). Bu açıdan geniş aile de yaşamış olan annenin tamamen gelenekselliği kaybetmediğini ve aile bireyleri arasında yardımlaşma ve güvenin devam ettiği düşünülmektedir.

Babaların yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Türk aile yapısının değişiminde kentleşme, sanayi-hizmet sektörü ve kadının iş hayatına girmesi oldukça etkilidir. Bu üç etken sosyal-ekonomik yapıyı tamamen değişime uğratmıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2011). Bu açıdan sanayileşme, kentleşme ve kadının iş hayatına girmesi ile farklı aile yapılarında yetişen tüm babaların bu değişimden etkilendiği düşünülmektedir.

5-6 yaş çocuklarının anne-babalarının sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 16’de gösterilmiştir.

Tablo 16

5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarının Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Anne					Baba					Anlamlı Fark
		n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p	n	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p	
Geleneksel babalık rolü	1						72	3,09	,77			
	2						231	2,95	,65			
	3						112	2,74	,77			
	4+						35	2,58	,54	6,522	,089	Yok
Geleneksel annelik rolü	1	76	1,98	,75								
	2	255	1,92	,55	8,885	,031*						*2 ile3
	3	111	1,74	,52								
	4+	28	1,89	,51								
Yeterlilik	1	76	3,99	,57			72	3,88	,66			
	2	255	4,06	,54	1,832	,608	231	3,85	,55	23,524	,000*	*1 - 3
	3	111	4,00	,59			112	3,82	,57			*1 - 4+
	4+	28	3,94	,55			35	3,64	,62			
Doyum	1	76	3,14	,72			72	3,60	,66			
	2	255	3,14	,74	1,532	,675	231	3,46	,69	19,008	,000*	*1 - 3
	3	111	3,14	,68			112	3,38	,72			*1 - 4+
	4+	28	2,99	,68			35	2,88	,71			*3 - 4+
İlgi	1	76	3,69	,96			72	3,60	,97			
	2	255	3,59	1,07			231	3,61	,92			*1 - 4+
	3	111	3,53	1,00	14,714	,002*	112	3,25	1,11	19,647	,000*	*2 - 3
	4+	28	2,84	,96			35	2,97	,98			*2 - 4+

* $p<0.05$

Tablo 16 incelendiğinde annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel annelik rolleri ve ilgi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Seçer, Çeliköz ve

Yaşa (2008) araştırmasında, annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum puanları arasında herhangi bir farklılık tespit etmemiştir. Bu açıdan araştırma bulguları birbirini desteklemektedir. Feliciano (2005), ebeveynliğe yönelik yeterliliği çocuk bakımı ile ilgili faaliyetlerde ebeveynin kendine olan güveni olarak nitelendirmektedir. Ebeveyn doyum; çocuğa karşı sorumluluklarına bağlı olarak hissedilen memnuniyettir (Johnston & Mash, 1989). Bu bağlamda annenin sahip olduğu çocuk sayısının annenin ebeveynliğe yönelik güvenini ve ebeveyn olmaktan dolayı hissettiği memnuniyeti etkilemediği söylenebilir. Aynı zamanda araştırma sadece 5-6 yaş grubu çocuklarının anneleri ile sınırlı olduğundan ve yaşayabileceği deneyimlerin benzer olması nedeniyle annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik ve doyum algısında anlamlı bir fark bulunamadığı düşünülmektedir.

Annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre iki çocuğu olan anne ile üç çocuğu olan annenin annelik rolleri arasında anlamlı farklılık vardır. Çocuk sayısı arttıkça anneler geleneksel annelik rollerine daha fazla yaklaşmaktadır. Günümüz toplumunda geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi, çekirdek aile yapısı içindeki rol ve sorumlulukların değişimi, kadının eğitim düzeyinin artması ve ekonomik yönden bağımsızlaşması, kadının toplum içinde değişimlerine yol açmış geleneksel aile yapısındaki o keskin sınırlar ortadan kalkarak daha eşitlikçi bir yapıya dönüşmüştür (Zeybekoğlu, 2013). Ailedeki bu değişim annelik ve babalık rollerinin farklı şekillerde yaşanmasına ve çocuğun farklı şekillerde algılanmasına sebep olmuştur. Çocuğun bakımı, gelişimi ve yetiştirilmesi ile ilgili işlerin gerçekleştiriliş şekli de değişmiştir (Kılıçgün, 2015). Anne çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemelidir (Badinter, 2011, s. 119). Bu bakımdan günümüz annelik rolünün sorumlulukların fazla olması, çocuğunun bütün gelişim alanlarını desteklemeye odaklanması, kadının çalışması ve kadının kariyerine odaklanması gibi sebeplerin çocuk sayısının azalmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre dört ve üzerinde çocuğa sahip olan anne ile bir çocuğa sahip olan annelerin ebeveynliğe yönelik ilgileri arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bir çocuğa sahip annelerin ebeveynliğe yönelik ilgisi daha fazladır, çocuk sayısı arttıkça ebeveynliğe yönelik ilgi azalmaktadır. Özdemir, (2012) çalışmasında çocuk sayısına göre annelerin ebeveynliğe yönelik tutum ölçeği (ilgi, yeterlilik, doyum, genel) puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Yılmaz, Ülker ve Yılmaz (2018) çalışmasında kadınların çocuk sayısı ile ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algıları ile ‘yeterlik’ ve ‘rol dengeleme’ alt boyutları arasında bir ilişki bulamamıştır. Seçer, Çeliköz

ve Yaşa (2008) araştırmasında annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve genel tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık belirtmemiştir. Ancak ebeveynliğe yönelik ilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Annenin sahip olduğu çocuk sayısının ebeveynliğe yönelik ilgisini etkilediğini, annelerin iki çocuktan sonra ebeveynliğe yönelik ilgilerinin azaldığını sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Seçer, Çeliköz & Yaşa (2008) ebeveynliğe ilgi duyan annelerin çocukları ile ilgili problemlere karşı daha hassas oldukları ve daha bilinçli davranışlar sergiledikleri öne sürmüştür. Bu bakımdan annelerin çocuklarının bakımı-eğitimi gibi konularda daha bilinçli hale geldiği buna bağlı olarak da çocuk sayısının azalarak ebeveynliğe yönelik ilgiyi arttırdığı düşünülmektedir.

Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Telli & Özkan (2016) çalışmasında çocuk sayısı arttıkça babalık rolü algısının azaldığını belirtmiştir. Türkoğlu & Akduman (2015) çocuk sayısı arttıkça babaların babalık rolü algısının azaldığını ifade etmiştir. Poyraz (2007) bir çocuklu babaların babalık rolü algı ölçeği puanlarının üç veya daha fazla çocuğu olan babalara göre yüksek olduğunu belirtmiştir. Şahin & Demiriz (2014) çalışmasında tek çocuklu babaların babalık rolü algısının iki ve daha fazla çocuklu babalardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Eşel (2010) babalık davranışlarının aslında genetik olarak var olduğunu, çocuğu ile iletişim kurduğu andan itibaren babalık davranışlarının harekete geçtiğini vurgulamıştır. Bu bakımdan babanın babalık davranışlarının genetik olarak var olduğunu ve çocuk sayısının bu durumu etkilemediği düşünülmektedir.

Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre bir ile üç ve dört ve üzeri çocuğa sahip olan babaların ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tek çocuklu babalar kendilerini üç - dört ve üzeri babalara göre daha yeterli görmektedir Özdemir, (2012) çocuk sayısının babaların ebeveynliğe yönelik yeterlilikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Toplumsal hayatta ki değişmeler anne ve babanın bakış açısını ve rollerini değiştirmiştir. Babalar anne ile birlikte çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminde aktif rol almaya başlayarak çocuğun sorumluluklarını paylaşmaya başlamışlardır (Şahin & Özbey, 2007; Ünal & Kök, 2015; Zeybekoğlu, 2013). Sosyal- ekonomik durumlar ebeveyn yeterliliğini etkilemektedir. Bu durum ebeveynlerin yetersizlik hissine kapılmalarına sebep olmaktadır (Johnston & Mash, 1989). Birden fazla

çocuğu olan babalar babalık eğitimine daha isteksiz katılmaktadır (McBride, 1990). Bu açıdan, çocuk sayısı azaldıkça babanın çocuğun bakımı-gelişimi-eğitiminde aktif olarak rol almaya başladığı bu durumun ebeveynliğe yönelik yeterliliği arttırdığı düşünülmektedir.

Bir çocuğu olan babalar ile üç - dört ve üzeri çocuğa sahip olan babalar, üç çocuğa sahip olan babalar ile dört ve üzeri çocuğa sahip olan babaların ebeveynlikten aldıkları doyum ile ilgili anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Tek çocuklu babaların ebeveynlikten aldıkları doyum algısı diğer babalara göre yüksektir. Özdemir, (2012) çocuk sayısının babaların ebeveynliğe yönelik yeterlilikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Ebeveyn doyumunu; çocuğun davranışları, anne babanın refah seviyesi ve ebeveynlik tarzları arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu durum ebeveynlikten alınan doyumun karmaşık yapısını ortaya koymaktadır (Rogers & Matthews, 2004). Babanın çocuk sayısı azaldıkça refah seviyesinin arttığı buna bağlı olarak da ebeveynlikten alınan doyum yükselttiği düşünülmektedir.

Bir çocuğu olan babalar ile dört ve üzeri çocuğa sahip olan babalar, iki çocuğa sahip olan babalar ile üç- dört ve üzeri çocuğa sahip olan babaların ebeveynliğe yönelik ilgileri arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Babaların çocuk sayısı arttıkça ebeveynliğe yönelik ilgisi azalmaktadır. Seçer, Çeliköz ve Yaşa, (2007) çalışmasında iki çocuğa sahip babaların babalığa yönelik ilgi puanları üç ve üzeri çocuğa sahip babaların puanlarından oldukça yüksek olduğu, babaların iki çocuktan sonra babalığa yönelik ilgisinin azaldığını belirtmiştir. Bu çalışma araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Anne-babalarının çocuklarının cinsiyetine göre geleneksel annelik-babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Anne-Babalarının Çocuklarının Cinsiyetine Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

		Anne					Baba				
		n	$\bar{X}$	Ss	U	p	n	$\bar{X}$	Ss	U	p
Geleneksel babalık rolü	Kız						175	2,97	,68	22751,000	,328
	Erkek						275	2,84	,72		
Geleneksel annelik rolü	Kız	179	1,93	,62	24251,500	,210					
	Erkek	291	1,85	,56							
Yeterlilik	Kız	179	4,04	,53	25728,000	,824	175	3,78	,64	22620,000	,282
	Erkek	291	4,02	,57			275	3,86	,53		
Doyum	Kız	179	3,05	,71	23005,000	,033*	175	3,37	,72	22339,500	,191
	Erkek	291	3,19	,72			275	3,44	,70		
İlgi	Kız	179	3,41	1,06	23046,000	,033*	175	3,42	,93	21869,500	,103
	Erkek	291	3,63	1,02			275	3,50	1,04		

*p<0.05

Tablo 17 incelendiğinde, annelerin çocuklarının cinsiyetine göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyleri ve geleneksel annelik rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Annelerin çocuklarının cinsiyetine göre doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05).

Çocuğun sağlıklı bireyler olarak yetişmesinde annelik davranışları çok önemlidir. Annelik davranışlarını genetik, fizyolojik ve çevresel etmenler etkiler. Annelik davranışlarının günlük yaşamda ki yansımaları annelik rolü ile kendini gösterir (Esel, 2010; Rubin, 1984). Bu bakımdan gelenekselliğe yakın olan anne de geleneksellikten uzak olan anne de sadece çocuklarının bakımı- korunması ile ilgilenmekte bunu yaparken de cinsiyet ayrımı yapmadığı düşünülmektedir.

Çocuklarının cinsiyeti annelerin ebeveynliğe yönelik yeterliliğini etkilememektedir. Özdemir, (2012) çalışmasında çocuğun cinsiyet faktörünün annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik puanlarını etkilemediğini belirtmiştir. Topaloğlu (2013) çalışmasında annelerin ebeveyn özyeterliği algılarının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Araştırma da erkek çocuğa sahip annelerin doyum ve ilgi düzeyleri yüksektir. Topaloğlu (2013) erkek çocuğa sahip annelerin doyum ve ilgi puanlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken çocuğun kendi içinde bulunduğu kültürü de işin içerisine katarak çocuklarını hayata hazırlarlar (Berk, 2013; Dökmen, 2010). Ebeveynlikten elde edilen doyum ile anne ve babaların duyguları arasında paralellik vardır (Rogers & White, 1998). Ebeveynliğe yönelik ilgi, anne ve babanın ebeveynlik ile ilgili kendisine düşen sorumlulukları yerine getirebileceğine olan inancını yansıtmaktadır. Erkek çocuğa sahip annenin ebeveynliğe yönelik ilgi ve doyum puanlarının yüksek olmasının sebebi; annenin yaşadığı sosyal kültürel çevrenin etkisi olarak düşünülmektedir.

Babaların çocuklarının cinsiyetine göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Aksoy & Tatlı (2019) araştırmalarında cinsiyet değişkeni açısından babaların hem babalık rolü algısında anlamlı sonuçlara rastlamadığını belirtmiştir. Poyraz (2007) çalışmasında babaların babalık rolü algısında; erkek çocuğa sahip olanların babalık rolü algısı ölçek puanının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Topaloğlu (2013) çalışmasında babaların ebeveyn özyeterliği algılarının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Sanayileşme ve şehir hayatı ailenin geleneksel işlevini, rollerini ve değerini değiştirmiştir. Ataerkil aile yapısından eşitlikçi bir aile yönetim anlayışına geçilmiştir (Dündar, 2018; Zencirkıran, 2015). Bu açıdan ailenin daha eşitlikçi bir yapıya geçmesi babanın çocuğa karşı bakış açısını da değiştirdiği ve buna bağlı olarak da ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve ilgiyi etkilemediği düşünülmektedir.

Anne ve babalarının çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre geleneksel annelik, babalık rolleri ve ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Anne-Babalarının Çocuğu ile Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Geleneksel Annelik-Babalık Roller ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

		Anne					Baba				
		n	$\bar{X}$	Ss	U	p	n	$\bar{X}$	Ss	U	p
Geleneksel babalık rolü	Evet						445	2,89	,71	894,000	,448
	Hayır						5	3,26	,57		
Geleneksel annelik rolü	Evet	467	1,88	,59	475,000	,336					
	Hayır	3	1,56	,72							
Yeterlilik	Evet	467	4,03	,55	567,000	,568	445	3,83	,58	998,000	,691
	Hayır	3	4,19	,68			5	4,11	,73		
Doyum	Evet	467	3,14	,72	314,500	,099	445	3,42	,71	495,500	,029*
	Hayır	3	2,57	,29			5	3,34	,63		
İlgi	Evet	467	3,55	1,04	270,000	,063	445	3,48	1,00	737,500	,194
	Hayır	3	2,50	,50			5	2,60	,65		

*p<0.05

Tablo 18 incelendiğinde annelerin çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre geleneksel annelik rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Babaların çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve ilgi düzeyleri ve geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, babaların çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Çocuklarıyla birlikte yaşayan babalar ebeveynlikten daha fazla doyum elde etmektedir (Rogers & White, 1998). Bu açıdan araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Sanayileşme ve şehirleşmenin etkisi ile geniş aileden çekirdek aileye doğru bir geçiş olsa da günümüz de çekirdek aile yapıları da parçalanmıştır. Özellikle boşanmaların artış göstermesi ile birlikte tek ebeveynli ailelerin sayısında da artış yaşanmıştır. (Dündar, 2018, s.51). Ayrıca eşlerden birinin ölümü, evlilik dışı birliktelikler ve bu birliktelikten doğan çocuklar, evliliğin sorumluluğundan kaçma gibi etkenler tek ebeveynli aile yapısını ortaya çıkarmıştır. Tek ebeveynli aileler boşanmış da olsa hiç evlenmemiş de olsa toplum tarafından onaylanmama ve ekonomik olarak bir güvencesinin olmaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. (Dündar, 2018; Sashe, 1994; Yıldırım, 2011). Bu açıdan anne veya babanın çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumu geleneksel annelik-babalık rollerini ve annenin ebeveynliğe yönelik yeterlilik doyum ve ilgi düzeyini

ya da babanın ebeveynliğe yönelik yeterlilik ve ilgi düzeyini etkilemediği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada çocuğu ile birlikte yaşamayan kişi sayısının azlığı da bu sonuca ulaşılmasında etkili olabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada 5-6 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin geleneksel annelik ve babalık rolü ile ebeveynliğe yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel (korelasyonel) tarama modeli kullanılmıştır. Bu kapsamda 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Adana ili Ceyhan ilçesinde bulunan anaokullarına ve anasınıflarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının ebeveynlerinden 470 anneye ve 450 babaya ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri; anne ve babaların kişisel bilgilerini almak için “ Kişisel Bilgi Formu”, anne ve babaların geleneksel annelik ve babalık rollerini değerlendirmek amacıyla “ Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği” ve “Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği”, anne ve babaların ebeveynliğe yönelik doyum, yeterlilik, ilgisini ölçmek amacıyla “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği (Anne ve Baba Formu)” ile toplanmıştır. Ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının sınamasına Cronbach Alpha katsayısı ile bakılmıştır. Ayrıca geleneksel annelik ve babalık ölçeğinde uyum indekslerine ve path grafiğine de yer verilmiştir. Ebeveynliğe yönelik tutum ölçeğinde ise ölçek maddeleri için “Doğrulamalı Faktör Analizi” yapılmıştır. 5-6 yaş çocukların ebeveynlerinin geleneksel annelik rollerinin, babalık rollerinin ve ebeveynliğe yönelik tutumlarının ortalama istatistikleri ile birlikte ölçek puanlarının normal dağılımını ölçmek amacıyla Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. 5-6 yaş çocukların annelerinin ve babalarının geleneksel annelik-babalık rolü ile ebeveynlik görevine ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile ölçülmüştür.

5-6 yaş çocuklarının anne ve babalarının yaşlarına, öğrenim durumlarına, mesleklerine, medeni durumlarına, sahip oldukları çocuk sayısına ve yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel annelik, babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş, anne ve babalarının çocuklarının

cinsiyetine ve çocukları ile birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına göre geleneksel annelik, babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan genel sonuçlar şunlardır:

Annelerinin geleneksel annelik rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyleri arasında negatif yönlü düşük düzeyde, doyum düzeyleri arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$) İlgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p>0.05$).

Babalarının geleneksel babalık rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum ve ilgi düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuş ($p<0.05$), yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$).

Annelerinin yaşlarına göre geleneksel annelik rolü, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının yaşlarına göre geleneksel babalık rolü, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$), Doyum düzeyi için ön lisans ve lisans mezunu anne, ilgi düzeyi için lisans mezunu anne arasında ilköğretim mezunu anne lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca annelerin öğrenim durumlarına göre geleneksel annelik rolü için ilköğretim mezunu anne lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının öğrenim durumlarına göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), babaların öğrenim durumlarına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri için; lisansüstü eğitim mezunu baba, ilgi için lisans mezunu baba lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin mesleklerine göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), annelerin mesleklerine göre geleneksel annelik rolü için çalışmayan anneler, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin ilgi düzeyleri için memur olan anneler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının mesleklerine göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), babaların mesleklerine göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyi için işçi baba, doyum ve ilgi düzeyi için memur baba lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin medeni durumlarına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), annelerin medeni durumlarına göre geleneksel annelik rolleri için boşanmış tek başına yaşayan anne lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının medeni durumlarına göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel annelik rolleri, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Annelerin yetiştikleri aile yapısına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum için geniş aile lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının yetiştikleri aile yapısına göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel annelik rolleri için üç çocuğa sahip anne, ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin ilgi için bir çocuğa sahip anne arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının sahip oldukları çocuk sayısına göre geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve doyum için bir çocuğa sahip babalar, ilgi için bir ve iki çocuğa sahip babalar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin çocuklarının cinsiyetine göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeyleri ve geleneksel annelik rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$), annelerin çocuklarının cinsiyetine göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum ve ilgi için erkek çocuğa sahip anneler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının çocuklarının cinsiyetine göre geleneksel babalık rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre geleneksel annelik rolleri ve ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik, doyum ve ilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

5-6 yaş çocuklarının babalarının çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeterlilik ve ilgi düzeyleri ve geleneksel babalık rolleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$) babaların çocuğu ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum düzeyleri için çocuklarıyla birlikte yaşayan babalar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda eğitimcilere ve araştırmacılara verilecek öneriler aşağıda sunulmuştur.

Eğitimcilere öneriler ;

1. Eğitimciler anne ve babalar ile görüşerek onlar hakkında bilgi sahibi olarak, ihtiyaca göre ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik yeterliliklerini, ilgilerini ve doyumlarını arttıracak aile katılım çalışmaları düzenleyebilir.
2. Eğitimciler, anne ve babalara günümüz anne ve baba rollerine uyum gösterebilmeleri açısından; değişen anne ve babalık rolleri ile ilgili okullarında seminer çalışmaları yapabilir.

Araştırmacılara öneriler ;

1. Annelerin geleneksel annelik rolleri azaldıkça ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin yeterlilik düzeylerinin de azaldığı sonucuna ulaşıldığından, geleneksel annelik rollerine sahip olmayan anneler araştırılarak bu annelerin yeterliliklerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Anne ve babaların geleneksel anne ve baba rolleri arttıkça ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik tutumlarına ilişkin doyum ve ilgi düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşıldığından, geleneksel annelik ve babalık rollerine sahip ebeveynler araştırılarak bu ebeveynlerin

ebeveynliğe yönelik tutumuna ilişkin doyum ve ilgiyi arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

3. Nitel yöntemlerinde dahil edildiği karma çalışmalar yapılabilir.
4. Ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik algıladıkları ebeveyn tutumları ile gözlenen ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye bakılabilir.
5. Çocuk sayısı arttıkça babaların ebeveynliğe yönelik yeterlilik, doyum ve ilgi düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşıldığından, babaların ebeveynliğine yönelik yeterlilik, doyum ve ilgilerini arttırıcı çalışmalar yapılabilir.
6. Öğrenim düzeyi düştükçe annelerin ebeveynlikten aldığı doyum ve ilgi düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşıldığından, öğrenim düzeyi düşük annelerin belirlenerek onların ebeveynliğe yönelik doyum ve ilgilerini arttırıcı çalışmalar yapılabilir.
7. Öğrenim düzeyi düştükçe babaların ebeveynlikten aldığı yeterlilik ve doyum düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşıldığından, öğrenim düzeyi düşük babaların belirlenerek onların ebeveynliğe yönelik yeterlilik ve doyumlarını arttırıcı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acker, J. (2013). Gendered institutions. *Contemporary Sociology*, 21(5), 565-569. https://www.jstor.org/stable/2075528?seq=1#page_scan_tab_contents sayfasından erişilmiştir.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü (2014). *Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler*. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/31612/mod_resource/content/0/taya2013trk.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Akende, A. (1999). What meaning and effect does fatherhood have in child development. *Early Child Development and Care*, 24(4) 265-278 <https://www.jstor.org/stable/pdf/23083906.pdf?refreqid=excelsior%3A85c84f9ef66a096be9806add5c5842c1> sayfasından erişilmiştir.
- Aksoy A.B., & Tatlı, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1) 1-22 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/724969> sayfasından erişilmiştir.
- Akyol, E.M. (2015). Çalış ane. O.S. Dalkılıç (Ed.), *Toplumsal yaşamda ve çalışma hayatında kadın ve anne kimlikleri: kurumsal bir bakış* (s. 1-30). Ankara: Nobel
- Alesina, A., Giuliano, P ., & Nunn, N. (2013). On the origins of gender roles: women and the plough. *The Quarterly Journal Of Economics*, 128(2). 469-530. <https://scihub.tw/10.1093/qje/qjt005> sayfasından erişilmiştir.
- Allen,S.,& Daly,K. (2002).The effects of father involvement:a summary of the reseach evidence. *Newsletter of the Father Involvement Initative* 1(1) 1-11 [http://www.ecdip.org/docs/pdf/IF%20Father%20Res%20Summary%20\(KD\).pdf](http://www.ecdip.org/docs/pdf/IF%20Father%20Res%20Summary%20(KD).pdf) sayfasından erişilmiştir.

- Aydın, A. (2018). *5-6 yaş okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal duygusal uyumu, anne-babaların evlilik doyumu ve aile yılmazlığı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, O. (1985). *Davranış bilimine giriş-4*. <http://www.nevoku.com/davranis-bilimlerine-giris--e-kitap--davranis-bilimlerine-giris-i/viewdeck/477e644a-c9ff-49cb-87c2-55af15a3b0f7> sayfasından erişilmiştir.
- Badinter, E. (2011). *Kadınlık mı annelik mi.* (A. Ekmekçi, Çev.). İstanbul: İletişim
- Baetschmann, G., Staub, K.E., & Studer, R. (2016). Does the stork deliver happiness? parenthood and life satisfaction. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 1, 130-242-260. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0167268116301561?token=1A61A5495F80CFF9D13D6AC281533D27CC8BCCD88DF64B716D2C362A692895C2E22A8B47C96A810C29F3F605058250D6> sayfasından erişilmiştir.
- Bal, S. (2014). Reklamların eskimeyen yüzü “muhteşem annelik”: anneler günü reklamları örneği. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 1(1), 59-86 http://ilef.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/id_1_2_3.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Bandura, A. (1982). The assessment and predictive generality of self-recpeptions of efficacy. *Behavioural Mechanisms of Food Selection*, 13(3) 195-199. <https://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura1992JBTEP.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York. Freeman.
- Bandura, A. (2006). *Guide for constructing selfefficacy scales*. In *Self-efficacy beliefs of adolescent*, USA: Information Age Publishing. <https://pdfs.semanticscholar.org/e55c/7382e8cd2d0ad48deb530df9ddd874189355.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), <https://sci-hub.tw/10.2307/1129836> sayfasından erişilmiştir.
- Berk, L. (2013). *Child devolapment*. ABD: Pearson
- Bohlin, G.,& Hagekull, B. (1987) “Good mothering”: Maternal attitudes and mother-infant interaction. *Infant Mental Health Journal*, 8(4) <https://sci-hub.tw/10.1002/1097->

0355(198724)8:4%3C352::aid-imhj2280080404%3E3.0.co; 2-r sayfasından erişilmiştir.

Brunton , P.J.,& Russell, J. A. (2008) The expectant brain: adapting for motherhood. *Nature Reviews Neuroscience*, 9(1), 11-25
https://www.researchgate.net/profile/Paula_Brunton/publication/5774241_The_expectant_brain_Adapting_for_motherhood/links/00b7d53a1918727b08000000.pdf
sayfasından erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E.K., Çakmak, Ö.E., Akgün., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem

Cabrena, M. J., Tamis-lemonda, C.C.,Bradley, R. H., Hofferth, S., & Lamb, M.E. (2000) Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127–136.
<https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1467-8624.00126>

Canatan , K. (2011). Aile sosyolojisi. K Canatan & E.Yıldırım (Ed.), *Türk ailesinin tarihsel gelişimi* (97-117) İstanbul: Açılım kitap

Chodorow, N.J (1999). *The reproduction of mothering*. California: University of California press.https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=pLhb4dAWIAgC&oi=fnd&pg=PR7&dq=the+reproduction+of+mothering&ots=HQB8SXL-VM&sig=CRj1ouNfb7snr_oT0cqM45lQ11M&redir_esc=y#v=onepage&q=the%20reproduction%20of%20mothering&f=false sayfasından erişilmiştir.

Choi,P., Henshaw, C., Baker, S. ve Tree, J. (2007) Supermum, superwife, supereverything: Performing femininity in the transition to motherhood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 23, 167-180. <http://dx.doi.org/10.1080/02646830500129487>.

Cindioğlu, M. D. (2015). *3-6 yaş çocuğu olan depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterlikleri çocuk mizaç algısı ve duygu sosyalleştirme tepkilerinin karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Coleman, P. K., Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126–148.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/imhj.10048> sayfasından erişilmiştir.

- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (1997). Selfefficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental Review*, 18, 47-85.
- Coleman, P.K. (1998). *Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social, and cognitive development*. (Yüksek lisans tezi). <https://researchrepository.wvu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4122&context=etd> sayfasından erişilmiştir.
- Coleman, P.K., & Karraker, K.H. (2000). Parenting selfefficacy among mothers of schoolage children: Conceptualization, measurement, and correlates. *Family Relations*, 49(1), 13-2 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1741-3729.2000.00013.x>
- Conrad, B., Gross, D., Fogg, L., & Ruchala, P. (1992). Maternal confidence, knowledge, and quality of mother-child interactions: a preliminary study. *Infant Mental Health Journal*, 13(4), 353-362. https://www.researchgate.net/profile/Deborah_Gross9/publication/230094183_Maternal_confidence_knowledge_and_quality_of_mother-toddler_interactions_A_preliminary_study/links/5b649d3faca2724c1f201d82/Maternal-confidence-knowledge-and-quality-of-mother-toddler-interactions-A-preliminary-study.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Cooke, B. (1991). Thinking and knowledge underlying expertise in parenting: comparisons between expert and novice mothers. *Family Relations*, 40(1) 3-13 <https://www.jstor.org/stable/pdf/585652.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Copeland, D. B., & Harbaugh, B. L. (2004). Transition of maternal competency of married and single mothers in early parenthood. *The Journal of Perinatal Education*, 13(4), 3-8. <https://doi.org/10.1624/105812404X6171>
- Currie, J. (2009). Managing motherhood: Strategies used by new mothers to maintain perceptions of wellness. *Health Care for Women International*, 30 (1), 653-668.
- Çarkoğlu A., & Kalaycıoğlu, E. (2012). *Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet*. <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2013/11/Aile-2012-ISSP-Family-Survey-final.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, S. B. (2017). *Çocuklarda ayrılık kaygısı ile anne-babanın ayrılık kaygısı ve ebeveynliğe yönelik tutumları*. (Yüksek lisans tezi). <http://www.openaccess>.

hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/3907/BET%C3%9CL%20%C3%87ET%C4%B0N%20TEZ.pdf?sequence=1&isAllowed=y sayfasından erişilmiştir.

Çetin, İ. (2012). *Tutum nedir? Tutumun özellikleri* https://www.tavsiyedyorum.com/makale_9597.htm sayfasından erişilmiştir.

Çulha, E. (2015). *Hemşirelerde iş - aile çatışmasının evlilik doyumu, psikolojik semptomlar ve ebeveynlik yeterlik algısı ile olan ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir

De Montigny, F., Lacharite, C. (2005). Nursing theory and concept development or analysis perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*,49(4), 387- 396.

Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi*. Ankara : Atatürk Kültür Merkezi.

Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi

Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem

Dündar, Ö. (2018). Değişen toplumda değişen aile. N. Adak (Ed.), *Değişen ve değişmeyen yönleriyle aile: yapısı, türleri, işlevleri* (s.39-51). Ankara: Siyasal.

Dündar, Z.Ö., Durugönül, E., & Arıkan, A. (2011). “Anne” ve “baba” sözcüklerine yüklenen anlamların bir incelemesi. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1(2), 25-34. https://www.researchgate.net/publication/216744547_Anne_ve_baba_sozcuklerine_yuklenen_anlamlarin_bir_incelemesi

Elder, R. A. (2019). Traditional and developmental con- ceptions of fatherhood. *Marriage and Family Living*, 11(3) 98-106. <https://www.jstor.org/stable/pdf/348390.pdf?refreqid=excelsior%3Af913e54e12cbe f690e477f2ff546e164> sayfasından erişilmiştir.

Erden, Ş. (2017). *Baba çocuk ilişkisi* http://anaokulu.cu.edu.tr/_/file/10_BABA_VE_COCUK_ILISKISI.pdf sayfasından erişilmiştir.

Erdvins, C.J., Buffardi, L.C., Casper, W.J., & O'brien , A.S. (2001) The relationship of women's role strain to social support, role satisfaction, and self-efficacy. *Family*

- Relations*, 50(3), 230-238. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1741-3729.2001.00230.x>
- Ertürk, C. K. (2017). 5-6 yaş grubu çocukların okula hazırlık becerilerinin çocuğa, ebeveynlere ve ev ortamına yönelik değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eşel, E. (2010) Neurobiology of motherhood. *Turk Psikiyatri Dergisi*, 21(1) 68-78. <http://turkpsikiyatri.com/PDF/C21S1/07.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Farne, L.M. (2005) *Parenting satisfaction: Single income families vs. dual income families*. <http://www.webclearinghouse.net/volume/8/FARMER-ParentingS.php> sayfasından erişilmiştir.
- Fagerskiöld, A. (2006) Support of fathers of infants by the child health nurse. *Nordic College of Caring Science* 20(1) 79-85. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1471-6712.2006.00383.x> sayfasından erişilmiştir.
- Feldman, S.S., Nash, S.C., & Aschenbrenner, B.C. (1983) Antecedents of fathering. *Child Development*, 54(6) 1628-1636 <https://www.jstor.org/stable/pdf/1129826.pdf?refreqid=excelsior%3A890dd0c44a10fb5d83b0535ee1a23b50> sayfasından erişilmiştir.
- Feliciano, J. B. (2005). *The Impact of participation in a parent training program on maternal sense of competency and stress in urban African American-mothers*. Doctor of Philosophy, Howard University, Washington, D.C.
- Freud, A. (2003) *Çocuklukta normallik ve patoloji* (A.N. Babaoğlu, çev.). İstanbul:Metis
- Gander, J. M. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge
- Goddy, J. (2004). *Avrupa’da aile*. (S. Arısoy, Çev.). İstanbul:Literatür
- Göbenli, M. (2003). *Modernite ile geleneksellik arasında kadın*. İstanbul: Varlık
- Göğer, G. (2018). *Ebeveynlerin kişilik özellikleri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Green, S.(2001). Creating a Father Friendly Child Care Environment. *Child Care Centers Conections*.10(1) 2-4. <https://www.fatherhood.gov/library-resource/creating-father-friendly-child-care-environment> sayfasından erişilmiştir.
- Güngörmüş, O. (2018). Ana- baba okulu. H. Yavuzer (Ed.), *Baba olmak* (s.128-142). İstanbul: Remzi
- Hastings, R. P.,& Brown, T. (2002). Behavior problems of children with autism, parental self-efficacy, and mental health. *American Journal on Mental Retardation*, 107(3), 222-232.
- Hess, C. R., Teti, D. M. & Hussey-Gardner, B. (2004). Self-efficacy and parenting of high-risk infants: The moderating role of parent knowledge of infant development. *Applied Developmental Psychology*, 25(1) 423–437. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0193397304000516?token=593029DAF1651D8E748C64A89B9E354A515BDA83E5A3A6DA7E62D6BE8A8385DE1FBD A065FC9073742E044A32EF2B8FA8> sayfasından erişilmiştir.
- Işık, S. Y. (2015). Küresel kültürel değişim ve ‘yeni ’annelik: Ankara kamil ocak mahallesi örneği. *Eğitim Bilim Toplum*, 13(50) 48-75 https://www.academia.edu/12239684/K%C3%BCresel_K%C3%BClt%C3%BCrel_De%C4%9Fi%C5%9Fim_ve_Yeni_Annelik sayfasından erişilmiştir.
- Johnston, C.,& Mash, E. J. (1989). A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18(2), 167–175. https://sci-hub.tw/10.1207/s15374424jccp1802_8 sayfasından erişilmiştir.
- Jones, T. L.,& Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341–363. <https://sci-hub.tw/10.1016/j.cpr.2004.12.004> sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel
- Kandır, A., & Alpan,Y. (2008) Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 33-38.
- Keskin, S. (2010). *Anne iş ’te’’ çalışan anne ve çocuğu*. İstanbul: Boyut
- Kılıçgün, M. (2015). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile ebeveynlik rolleri arasındaki ilişki. *Hacettepe Universty Faculty Of Health Sciences Journal*, 1(2),

511-522 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/88887> sayfasından erişilmiştir.

Kılıçgün, M. (2015).Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik durumlarının incelenmesi. Ankara: Ayuder, https://www.researchgate.net/profile/Turan_Vuranok/publication/322421131_Mesleki_ve_Genel_Lise_Ogrencilerinin_Sosyoekonomik_Statusu_Istanbul_Avrupa_Yakasi_Ornegi/links/5a58929845851529a2ef61cf/Mesleki-ve-Genel-Lise-Ogrencilerinin-Sosyo-ekonomik-Statuesue-Istanbul-Avrupa-Yakasi-Oernegi.pdf#page=93 sayfasından erişilmiştir.

Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*,10(36), 381-404. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/70285> sayfasından erişilmiştir.

Köse , B. (2018). Değişen toplumda değişen aile. N. Adak (Ed.), *Geçmişten günümüze aile* (s.15-37). Ankara: Siyasal.

Kurt, A. (2013). Dünden bugüne Türkiye'nin toplumsal yapısı. M. Zencirkıran (Ed.), *Dünden bugüne Türk ailesi* (s. 335- 367). Bursa: Dora

Kuruçırak, Ş. (2010) *4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki.* (Yüksek lisans tezi). <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/babalarin-bebek-bakimina-katilim-formu-toad.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35) 79-91 <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138840-2014012416319-8.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Leite, R. W., & McKenry, P. C. (2002). Aspects of father status and postdivorce father involvement with children. *Journal of Family Issues*, 23(5), 601-623. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0192513X02023005002> sayfasından erişilmiştir.

Machida, S., Taylor, A. R., & Kim, J. (2002). The role of maternal beliefs in predicting home learning activities in head start families. *Family Relations*, 51(2) 176-184

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1741-3729.2002.00176.x>
sayfasından erişilmiştir.

Macionis, J.J. (2012). *Sosyoloji* (V. Akan, Çev.). Ankara: Nobel.

Marshall, K. (2006). *Converging gender roles*. Statistics Canada,
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.607.244&rep=rep1&type=pdf> sayfasından erişilmiştir.

Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and Family*, 53(4) 973-986 <https://www.jstor.org/stable/pdf/353001.pdf> sayfasından erişilmiştir.

McBride, B. A. (1990). The effects of a parent education/play group program on father involvement in child rearing. *Family Relations*, 39(3), 250-258 <https://sci-hub.tw/10.2307/584868> sayfasından erişilmiştir.

McBride, B. A., Brown, G. L., Bost, K. K., Shin, N., Vaughn, B., & Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations*, 54(3), 360–372 <https://sci-hub.tw/10.1111/j.1741-3729.2005.00323.x> sayfasından erişilmiştir.

Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 74-92. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423874346.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Mikucka, M.(2016) How does parenthood affect life satisfaction in Russia? *Advances in Life Course Research* 30(1) 16-29 sayfasından erişilmiştir. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S104026081630020X?token=499CFEA3EDAD946440DFBDEC549E6C0BF749D09D30395AE5311CDB97A210AB3DDCA834EEC0E4D15C3DCBBDC0088972F4>

Miller, T. (2010). *Annelik duygusu*.(G. Tunçer, Çev.). İstanbul: İletişim

Mondell, S. & Tyler, F. B. (1981). Parental competence and styles of problem solving/play behavior with children. *Developmenta Psycholog* 17(1) 73-78 <https://psycnet.apa.org/fulltext/1981-07867-001.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Mouton, P.Y.,& Tuma, J.M. (1988). Stres, locus of control and role satisfaction, in clinic and control mothers. *Journal of Clinical Child Psychology*, 17(3) 217-224.

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=290b1965-00b8-4820-8941-211d65b18098%40sessionmgr4008> sayfasından erişilmiştir.

Navaro, L. (1987). *Beni duyuyor musun*. İstanbul: Yapa

Nelson, A.M. (2003). *Transition to motherhood: Jognn*.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1177/0884217503255199>

Ohan, J.L., Leung, D.W., & Johnston, C. (2000). The parenting sense of competence scale: evidence of a stable factor structure and validity. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 32(4) 251-261. <https://psycnet.apa.org/fulltext/2000-02962-007.pdf>

Oktay, A. (2018). Ana- baba okulu. H. Yavuzer (Ed.), *Okulöncesi dönemi* (s.43-56). İstanbul: Remzi

Ortaylı, İ. (2010). *Osmanlı toplumunda aile*. İstanbul: Timas

Öngider, N. (2013). Anne baba ve çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440. http://www.cappsy.org/archives/vol5/no4/cap_05_27.pdf sayfasından erişilmiştir

Özbey, S. (2009). *Anasınıfı ve anaokulu davranış ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisini incelenmesi*. (Doktora Tezi)
https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/anaokulu-ve-anasinifi-davranis-olcegi-toad_0.pdf sayfasından erişilmiştir.

Özdemir, A.D. (2012). *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları*. (Yüksek lisans tezi).
<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir

Özer, N. (2014). *21. yy da anne baba olmak*. Ankara: Efil

Özgüven, İ. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Pdrem

Özkardeş, O. (2010). *Baba olmak*. İstanbul: Remzi

Özkardeş, O.,& Arkonaç, S. (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Mimar Sinan Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 253-263.
<http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruaebd/article/view/1012001423/1012001165> sayfasından erişilmiştir.

Özkan. P., & Polat, S (2011). Annelik davranışını öğrenme süreci ve hemşirelik desteği. *Bozok tıp dergisi*, 3(1), 35-39

- Özkul, B. (2015). *48-60 aylık çocukların babalarının ebeveyn öz yeterlik algılarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir
- Öztürk, M.,& Giren, S. (2015) Annelerin ebeveynlik algıları ile çocuklarının problem davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 477-503. <https://doi.org/10.17556/jef.23074> sayfasından erişilmiştir.
- Parke, R. D. (1981). *Fathers*, Cambridge, Newyork: Continuum, https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=jTWlh7wlN8C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Fathers,+Cambridge,+&ots=dUpsexVkaL&sig=puxGuz3Q2z-TxRe5K1EeiOejlhg&redir_esc=y#v=onepage&q=Fathers%2C%20Cambridge%2C&f=false sayfasından erişilmiştir.
- Patricia, A. A., Kless, S. J., & Adler, P. (2013). Socialization to gender roles: popularity among elementary school boys and girls. *Sociology of Education*.65(3). 169-187. <https://sci-hub.tw/10.2307/2112807> sayfasından erişilmiştir.
- Pınar, G., Doğan, N., Algier, L., Kaya, N., & Çakmak, F. (2009). Annelerin doğum sonu konforunu etkileyen faktörler. *Dicle Tıp Dergisi*, 36(1), 184-190. <http://www.diclemedj.org/upload/sayi/20/Dicle%20Med%20J-01507.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Poyraz, M. (2007).*Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ransonn, G. (2012). Men, paid employment and family responsibilities: conceptualizing the ‘working father’. *Gender, Work and Organization*. 19(6), 742-759. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1468-0432.2011.00549.x>
- Razon, N. (2018). Ana- baba okulu. H. Yavuzer (Ed.), *Çalışan anne ve çocuğu* (s.142-159). İstanbul: Remzi
- Rogers, H.,& Matthews, J. (2004) The parenting sense of competence scale: Investigation of the factor structure, reliability, and validity for an Australian sample. *Australian Psychologist*, 39(1), 88-96 <https://sci-hub.tw/10.1080/00050060410001660380> sayfasından erişilmiştir.

- Rogers, S. J., & White, L. K. (1998). Satisfaction with Parenting: The Role of Marital Happiness, Family Structure, and Parents'. *Journal of Marriage and Family*, 60(2) 293-308
<https://www.jstor.org/stable/pdf/353849.pdf?refreqid=excelsior%3A10ebb08bee0d6d4f9ab3d4742c9eee7c>
- Rosenberg, J., & Wilcox. W. (2006). *Learning cultures in online education*. London: Continuum, <https://www.childwelfare.gov/pubpdfs/fatherhood.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Rubin, R.(1984) Maternal identity and the maternal experience. *The American Journal of Nursing*, 84(12) 1496-1499
https://www.jstor.org/stable/pdf/3463549.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-4693%2Fcontrol&refreqid=search-gateway%3A67fee0f7309120f4958204f173d06d84 sayfasından erişilmiştir.
- Russell. G., & Radojevic, M. (1992). The changing role of fathers? current understandings and future directions for research and practice. *Infant Mental Health Journal*, 13(4), [https://sci-hub.tw/10.1002/1097-0355\(199224\)13:4%3C296::aid-imhj2280130405%3E3.0.co;2-c](https://sci-hub.tw/10.1002/1097-0355(199224)13:4%3C296::aid-imhj2280130405%3E3.0.co;2-c) sayfasından erişilmiştir.
- Sashe, C. (1994). *Families today*. ABD: Macmillan-Mcgraw Hill
- Saygılı, S. & Çankırılı, A. (2004). *Babacığım nerdesin*. İstanbul: Elit.
- Schaefer, R.T. (2013). *Sosyoloji* (S. Çoşar, Çev.). Ankara: Palme.
- Seçer, H.Ş. (2015). Çalış babam çalış. O.S. Dalkılıç (Ed.), *Çalışan babalar ve çalışan babalara yönelik ayrımcılık: pozitif mi? Negatif mi?* (s. 41- 72). Ankara: Nobel
- Seçer, Z., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2007) Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(18), 427-438.
<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/460/442> sayfasından erişilmiştir.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2008) Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 414-428.

<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/425/407>
erişilmiştir.

sayfasından

Sever, M. (2015). Kadınlik, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den kadınlık mi annelik mi?, Tina Miller'dan annelik duygusu: Mitler ve deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması. *Feminist Eleştiri Dergisi*, 7(1), 72-86. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/46/2036/21163.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Swain, J.E., Lorberbaum, J.P., Kose, S. & Strathearn, L.(2007) Brain basis of early parent–infant interactions: psychology, physiology, and in vivo functional neuroimaging studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(3) 262-287 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1469-7610.2007.01731.x> sayfasından erişilmiştir.

Şahin, F., & Demiriz, S. (2014) Beş altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 18(1) 273-294 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/21491/230379> sayfasından erişilmiştir.

Şahin, F., & Özbey, S. (2007) Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 18(1) 39-47 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423931339.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Şahin, T., & Özbey, S. (2009) Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 11(5) 31-37. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000108083/5000100793> sayfasından erişilmiştir.

Telli, A.A., & Özkan, H. (2016) 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hasanesi. Dergisi*, 6(2) 127-134 https://www.journalagent.com/behcetuz/pdfs/BUCHD_6_2_127_134.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Teti, D.M.,& Gelfand, D.M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first years: the mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*.62(5) 918-929
<https://www.jstor.org/stable/pdf/1131143.pdf?refreqid=excelsior%3A6308e6163f8df84670685311ee4b2c0a> sayfasından erişilmiştir.
- Topaloğlu, Z. Ç. (2013). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 242-271. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aibuefd/article/view/5000091511/5000084883> sayfasından erişilmiştir.
- Troutman, B., Moran, T. E., Arndt, S., Johnson, R. F. & Chmielewski, M. (2012). Development of parenting self-efficacy in mothers of infants with high negative emotionality. *Infant mental health journal*, 33(1), 45–54
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/imhj.20332> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkçölu, D.,& Akduman, G.G (2013) Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*1(1) 3-17
<http://www.aceddergisi.com/dergi//okul-oncesi-donem-cocugu-olan-babalarin-babalik-rollerini-algilamaları-ile-cocuklarının-davranis-problemleri-arasındaki-iliskinin-incelenmesi201701.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türkölü, D.,& Akduman, G.G (2015) Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38) 1-12
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi38pdf/5egitim/turkoglu_didem_gulum_ser.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Türkölü, D.,& Akduman, G.G (2015) okulöncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile sosyal becerileri arasında ki ilişkinin incelenmesi. KSBD, Hüseyin Hüsnü Tekışık Özel Sayısı 1(7), 223-240 <https://docplayer.biz.tr/18243978-Okul-oncesi-donem-cocugu-olan-babalarin-babalik-rolu-algisi-ile-cocuklarının-sosyal-becerileri-arasındaki-iliskinin-incelenmesi.html> sayfasından erişilmiştir.

- Ünal, K., & Kök, E.K. (2015). 0-6 Yaş çocuğu olan ebeveynlerin babalık rolüne ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*,1(4), 1143-1153. <https://docplayer.biz.tr/22138588-0-6-yas-cocugu-olan-ebeveynlerin-babalik-rolune-iliskin-gorusleri.html> sayfasından erişilmiştir.
- Vashchenko, M., Easterbrooks, M., & Miller, L.C.(2010). Becoming their mother: Knowledge, attitudes, and practices of orphanage personnel in Ukraine. *Infant Mental Health Journal*, 31(5) 570-590. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/imhj.20272> sayfasından erişilmiştir.
- Weaver, C. M., Shaw, D. S., Dishion, T. J., & Wilson, M. N. (2008). Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk for early conduct problems: The mediating role of maternal depression. *Infant Behavior and Development*, (31(4) 594-605. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3124243/> sayfasından erişilmiştir.
- Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü*. (Yüksek lisans tezi).<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yavuzer, H. (2014). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi
- Yavuzer, H. (2010). *Anne olmak*. İstanbul: Remzi
- Yıldırım, E. (2011). Aile sosyolojisi. K Canatan & E.Yıldırım (Ed.), *Aile ve evlilik türleri* (65-80) İstanbul: Açılım.
- Yıldız. T. (2017). Anne baba eğitimi. T. Yıldız (Ed.), *Ailenin tanımı, Tarihsel gelişimi ve Aile Çeşitleri* (s. 1-14). Ankara: Pegem.
- Yılmaz, H., Ülker, M., & Yılmaz, A.S. (2018) Kadınlarda ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı'nın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2) 416-431 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/578390> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, H., & Ülker, M. (2018) Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı. *Manas sosyal araştırmalar dergisi*, 7(1), 48-56 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/578144> sayfasından erişilmiştir.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür

Zencirkıran, M. (2015). *Sosyoloji*. Bursa: Dora

Zeybekoğlu, E.(2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328. <http://proje.akdeniz.edu.tr/mcri/mjh/3-2/MJH-21-ZEYBEKOGLU-Ozge.pdf> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Gazi Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/05/2019-E.15322

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-399-
Konu : İzin Hk. (Sibel MADEN)

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
(İl Millî Eğitim Müdürlüğüne)

Enstitümüz Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, yüksek lisans programı öğrencisi **Sibel MADEN**, Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "**5-6 Yaşında Çocuğu Olan Ebeveynlerin Geleneksel Anne ve Baba Rollerine Ebeveynliğe Yönelik Tutumların İncelenmesi**" konulu tez çalışması ile ilgili olarak Adana İli Ceyhan İlçesi Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ve dilekçesinde belirtmiş olduğu okullarda Mayıs 2019 döneminde veri toplamak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Gürcü ERDAMAR
Enstitü Müdür Yardımcısı

Evrak Doğrulama İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr/BelgeDogrulama.aspx>
Emniyet Mahallesi Abant Sokak No : 10/2 E Blok Kat 6
06500 Teknikokullar / Ankara
Tel:0 (312) 202 37 51 Faks:0 (312) 202 37 79
Posta Adresi: genel@ga.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.gazi.edu.tr/>

Pin: 00132
Bilgi için : Şükriye Başar
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Bu belge, 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:00132)

EK 2. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ceyhan İlçesi Araştırma İzni

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-604.01.01-E.9953394
Konu : Sibel Maden'in Uygulama İzni

21.05.2019

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : 14/05/2019 tarih ve 9448931 sayıyla kayda alınan yazı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana bilim dalı yüksek lisans öğrencisi Sibel Maden'in hazırladığı "5-6 yaşında Çocuğu olan Ebeveynlerin Geleneksel Anne ve Baba Rollerine Ebeveynliğe Yönelik Tutumların İncelenmesi " başlıklı araştırma çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı yazı ekindeki listede belirtilen okullarda uygulamak istediğı ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

Söz konusu uygulama çalışmasının, İlimiz İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun, 16/05/2019 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Müdürlüğümüze bağlı belirtilen kurumda 2018/2019 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muhammet KABACIK
Müdür Yardımcısı

OLUR
21.05.2019
Veysel DURGUN
Milli Eğitim Müdürü

Adres: İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Elektronik Ağ:
e-posta: arge01@meh.gov.tr

Bilgi için:
Tel: 0 (322) 458 83 71
Faks: 0 (000) 000 16 66

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9bfa-527d-3b82-8958-68ca kodu ile teyit edilebilir.

EK 3. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Anne veya Baba

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünde yüksek lisans (Master) tezi olarak yapılmaktadır. Araştırmanın amacı; “5-6yaşında çocuğu olan ebeveynlerin, geleneksel anne ve baba rolleri ile ebeveynliğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.”

Kişisel bilgi formuna vereceğiniz cevapların açık, samimi, içten ve doğru olması araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği açısından son derece önemlidir. Sizin için uygun olan seçeneği (+) şeklinde işaretleyiniz.

1- Yaşınız

- ☐ 18-25
☐ 26-35
☐ 36-45
☐ 45 ve üzeri

2- Cinsiyetiniz

- ☐ Erkek
☐ Kadın

3- Eğitim Düzeyiniz

- ☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Önlisans
☐ Lisans
☐ Lisansüstü

4- Mesleğiniz

- ☐ Memur
☐ İşçi
☐ Serbest Meslek
☐ Çalışmıyor

5- Medeni durumunuz

- ☐ Evli, eşi ile birlikte aynı evde yaşıyor
☐ Evli, eşle farklı evlerde yaşıyor
☐ Boşanmış, yeni bir eşle yaşıyor
☐ Boşanmış, tek başına yaşıyor

6- Yetiştirdiğiniz aile tipi hangisidir?

- ☐ Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)

- ☐ Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)
☐ Yuva(sosyal kurumlar)
☐ Diğer (Parçalanmış aile vb.)

7- Sahip olduğunuz çocuk sayınız kaçtır?

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4 ve üzeri

8- Çocuklarınızın cinsiyeti nedir?

- ☐ 1 kız ☐ 1 erkek ☐ 1 kız 1 erkek ☐ 2 erkek ☐ 2 kız
☐ 2 kız 1 erkek ☐ 2 erkek 1 kız ☐ 3 erkek ☐ 3 kız
☐ Diğer (Belirtiniz) :

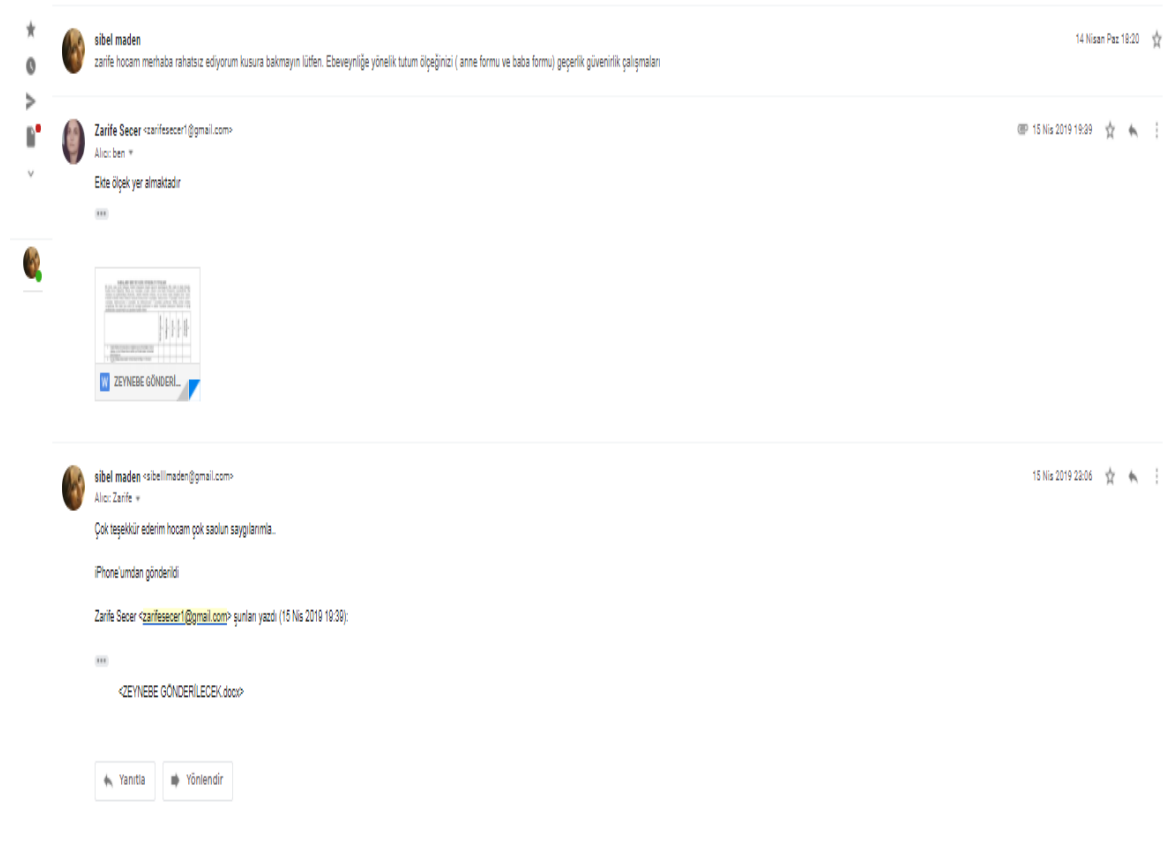
9- Anaokulu veya Anasınıfında okuyan çocuğunuzla birlikte mi yaşıyorsunuz?

- ☐ Evet
☐ Hayır

EK 4. Geleneksel Annelik Ve Babalık Rolü Ölçeği Kullanım İzni

[illegible]

EK 5. Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği (Anne Ve Baba Formu) Kullanım İzni

**EK 6. Adana İli Ceyhan İlçesinde Araştırmaya Katılan Okullar ve Araştırmaya
Katılan Anne ve Baba Sayıları Listesi**

Okul İsimleri	Anne Sayısı	Baba Sayısı
75. yıl Cumhuriyet Anaokulu	26	24
Büyükmangıt Anaokulu	23	21
Cennet Çetin Anaokulu	24	25
Ceyhan Polis Amca Anaokulu	23	26
Güler Aral Anaokulu	26	21
Hafsa Sultan Anaokulu	20	22
Hamidiye Anaokulu	20	20
Kadir Sevil Aydar Anaokulu	25	18
Şerife Topal Anaokulu	22	24
Şehit Süleyman Çakır Anaokulu	24	22
Yüksel Dal Anaokulu	20	22
100. Yıl Sarı sakal İlkokulu	21	18
Atatürk İlkokulu	20	21
Ayşe Malaz İlkokulu	23	19
Cengiz Topel İlkokulu	15	11
Cumhuriyet İlkokulu	14	12
Mithat Paşa İlkokulu	14	13
Namık Kemal İlkokulu	16	18
Remzi Oğuz Arık İlkokulu	16	14
Gazi Ortaokulu	13	16
Sakarya Ortaokulu	14	12
Heydar Aliyev Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	11	12
Yarsuvat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	14	10
Özel Ceyhan Çocuk Koleji Anaokulu	14	14
Özel Zekiye Sultan Anaokulu	12	15
Toplam	470	450

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..